

Kapadokya Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü
Turizm Rehberliği Anabilim Dalı
Turist Rehberliği Bilim Dalı

**MACERA TURİZMİNDE OFF-ROAD
FAALİYETLERİNİN KATILIMCILARIN
YAŞAMLARINDAKİ YERİ VE GÜMÜŞHANE İLİ
TURİZM POTANSİYELİNE ETKİSİ**

Ayşe USLU

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2024

MACERA TURİZMİNDE OFF-ROAD FAALİYETLERİNİN
KATILIMCILARIN YAŞAMLARINDAKİ YERİ VE GÜMÜŞHANE İLİ
TURİZM POTANSİYELİNE ETKİSİ

Ayşe USLU

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü

Turizm Rehberliği Anabilim Dalı

Turist Rehberliği Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2024

ÖZET

USLU, Ayşe. *Macera Turizminde Off-Road Faaliyetlerinin Katılımcıların Yaşamlarındaki Yeri Ve Gümüşhane İli Turizm Potansiyeline Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir, 2024.

Bu çalışmada, Gümüşhane'de off-road faaliyetlerine katılan 20 kişinin görüşmeleri nitel bir analize tabi tutularak bu faaliyetlerin şehrin turizmine olan etkisi ve katılımcıların yaşam doyumlarına katkısı değerlendirilmiştir. Araştırmada Gümüşhane'nin coğrafi yapısının off-road faaliyetleri için ideal olduğunu ve bu faaliyetlerin şehrin turizmine önemli bir katkı sağlayabileceğini göstermiştir. Off-road turizminin Gümüşhane'ye sağlayacağı katkılar arasında ekonomik katkı, tanıtım, yerel ekonomi ve istihdam yer almaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular ayrıca off-road faaliyetlerinin katılımcıların yaşam doyumlarına birçok açıdan katkıda bulunduğunu da göstermiştir. Off-road faaliyetleri, katılımcılara adrenalin ve heyecan, macera ve keşif, sosyalleşme ve arkadaşlık, kişisel geliştirme ve özgüven ve cesaret gibi birçok fayda sağlamaktadır. Ayrıca Gümüşhane'nin off-road turizmi potansiyelinin daha etkin bir şekilde kullanılabilmesi için altyapı yatırımları yapılması, tanıtım ve reklam çalışmaları yapılması, yerel işletmeler ve off-road kulüpleri ile işbirlikleri geliştirilmesi ve off-road rotalarının geliştirilmesi ve işaretlenmesi gibi öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Turizm, Off-road, Gümüşhane

ABSTRACT

Uslu, Ayse. *The Place Of Off-Road Activities In The Lives Of Participants In Adventure Tourism And Their Impact On The Tourism Potential Of Gümüşhane Province*, Master's Thesis, Nevşehir, 2024.

In this study, the interviews of 20 people who participated in off-road activities in Gümüşhane were subjected to a qualitative analysis and the impact of these activities on the tourism of the city and their contribution to the life satisfaction of the participants were evaluated. The study showed that the geographical structure of Gümüşhane is ideal for off-road activities and that these activities can make a significant contribution to the tourism of the city. The contributions of off-road tourism to Gümüşhane include economic contribution, promotion, local economy and employment. The findings of the study also showed that off-road activities contributed to the life satisfaction of the participants in many ways. Off-road activities provide participants with many benefits such as adrenaline and excitement, adventure and discovery, socialization and friendship, personal development and self-confidence and courage. In addition, in order to utilize Gümüşhane's off-road tourism potential more effectively, suggestions such as infrastructure investments, promotion and advertising activities, cooperation with local businesses and off-road clubs, and the development and marking of off-road routes are presented.

Keywords

Tourism, Off-road, Gümüşhane

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	ix
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	6
TEMEL TANIMLAR VE KAVRAMLAR.....	6
1.1. TURİZM.....	6
1.1.1. Turizmin Tanımı	7
1.1.2. Turizmin Türleri.....	8
Gastronomi Turizmi.....	8
Sağlık Turizmi	9
Spor Turizmi	10
1.1.3. Niş Turizm Türleri	12
1.1.3.1. Macera Turizmi	12
2. BÖLÜM	30
GÜMÜŞHANE İLİNE İLİŞKİN BİLGİLER VE İLİN TURİZM POTANSİYELİ	30

2.1. İLİN SOSYOEKONOMİK DURUMU	30
2.1.1. İlin Tarihçesi	30
2.1.2. İlin Coğrafi Konumu	31
2.1.3. İlin İklimi ve Bitki Örtüsü.....	32
2.1.4. İlin Demografik Yapısı	33
2.1.5. İlin Ekonomik Yapısı	33
2.2. İLİN TURİZM POTANSİYELİ VE TURİZM FAALİYETLERİ.....	35
2.2.1. Gümüşhane İlinde Gerçekleştirilen Turizm Faaliyetleri.....	37
2.2.1.1. Yayla ve Festival Turizmi.....	37
2.2.1.2. Doğa Yürüyüşü	38
2.2.2. Kış Turizmi	38
2.2.3. Mağara Turizmi	38
2.2.3.1. Av Turizmi	39
2.2.3.2. Hava Sporları Turizmi	39
2.2.3.3. Sportif Olta Balıkçılığı.....	39
2.2.3.4. Akarsu Turizmi (Rafting)	40
2.2.3.5. Yelken Turizmi	40
2.2.3.6. Bisiklet Turizmi.....	40
2.2.3.7. Kamp Karavan Turizmi.....	41
2.2.3.8. Atlı Doğa Yürüyüşü	41
2.2.3.9. Yaban Hayatı (Fauna) Gözlemciliği.....	41
2.2.3.10. Foto Safari	41
2.2.3.11. Motorlu Safariler	42
2.2.4. Gümüşhane’de Off-road Faaliyetleri	43
2.2.5. Gümüşhane’nin Off-Road Turizmi Açısından Önemi	45

2.2.6. Gümüşhane’de Off-Road Turizminin Ekonomik Faydaları.....	46
3. BÖLÜM	49
OFF-ROAD FAALİYETLERİNİN YAŞAMLARINDAKİ YERİ VE	
GÜMÜŞHANE İLİ TURİZM POTANSİYELİNE ETKİSİNİN BELİRLENMESİ	
.....	49
3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	49
3.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ	51
3.3. VERİ TOPLAMA ARACI	52
3.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ.....	55
3.5. VERİ TOPLAMA SÜRECİ VE SORUNLAR	57
3.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE EĞERLENDİRMELER.....	59
3.6.1. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler	61
3.6.2. Off-road Faaliyetlerinin Turizm Potansiyeline Etkisi.....	65
3.6.3. Off-road Faaliyetlerinin Katılımcıların Yaşamlarındaki Yeri.....	71
SONUÇ.....	77
KAYNAKÇA	81
EK-1. ORJİNALLİK RAPORU.....	89

KISALTMALAR DİZİNİ

ATTA	: Adventure Travel Trade Association
GÜMOFF	: Gümüşhane Off-Road Kulübü Motor ve Doğa Sporları Derneği
UNWTO	: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü
Vd.	: Ve diğerleri

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Macera Turizmi Etkinlikleri.....	19
Tablo 2. Yumuşak ve Zor Macera Aktiviteleri	20
Tablo 3. Gümüşhane Turistik Çekim Merkezleri.....	36
Tablo 4. Görüşme Sorularının Amaçlarına Göre Tasnifi	54
Tablo 5. Kohen Kappa Güvenirlilik Katsayısı	60
Tablo 6. Off-road Faaliyetlerinin Turizm Potansiyeline Etkisine Yönelik Bulgular	65
Tablo 7. Off-Road Turizminin Gelişimine Yönelik Bulgular	67
Tablo 8. Off-Road Potansiyelinin Turizme Sunulmasına Yönelik Bulgular	69
Tablo 9. Off-Road Faaliyetlerine Katılımı Etkileyen Faktörlere Yönelik Bulgular	71
Tablo 10. Off-Road Faaliyetlerin Yaşamdaki Yerine Yönelik Bulgular.....	73
Tablo 11. Off-Road Faaliyetlerin Yaşam Doyumuna Etkisine Yönelik Bulgular.....	75

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Gümüşhane İlçeler ve Komşu İller Haritası	32
Şekil 2. Gümüşhane İli Topografik Haritası	33
Şekil 3. Gümüşhane ili turizm haritası (Kahyaoğlu vd., 2019).....	37
Şekil 4. Güvende - Kürtün parkuru.....	44
Şekil 5. Sarıtaş Yaylası - Erikli parkuru.	45
Şekil 6. Kulathan - Sarıtaş Yaylası parkuru.....	45
Şekil 7. Araştırma Modeli.....	51
Şekil 8. Veri toplama Süreci	57
Şekil 9. Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı	62
Şekil 10. Katılımcıların Mesleklerine Göre Dağılımı.....	63
Şekil 11. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	64
Şekil 12. Katılımcıların Gelir Durumlarına Göre Dağılımı	65

GİRİŞ

Araştırmanın Problemi

Turizm sektörü içerisinde son yıllarda bireylerin açık havada macera arayışları giderek popüler hale gelmeye başlamıştır. Birçoğu turizm bağlamında ele alınabilecek olan bu arayışların sonucunda ise dünya üzerindeki pek çok coğrafyada rafting, trekking, dağcılık ve off-road gibi etkinlikler giderek geniş bir rağbet görmektedir. Bu turizm türlerindeki amaç ise genel olarak daha önce pek kimsenin gerçekleştiremediği ya da sınırlı sayıda kimsenin geçebildiği engel parkurlarını geçerek yaşam doyumuna ve sosyalleşme duygusuna ulaşabilmektir.

Teknoloji ve ekonomi alanındaki gelişmeler, sosyal haklar bağlamında tatillerin temel bir hak olarak ele alınması gibi etkenler modern toplumun bireylerini çalıştıkları işlerden arta kalan sürelerde kendilerini gerçekleştirmelerine, bireysel yeteneklerine, tatmin duygusunu edindikleri kimi zorlu etkinliklere yönlendirmektedir. Bu sebeple, günümüzde bireylerin işlerinden arta kalan zamanlarını değerlendirir iken fiziksel, mental ve ruhsal yönlerden onları rahatlatan, eğlenceli ve zevkli gelen sürekli gerçekleştirebilen aktiviteleri tercih ettikleri görülmektedir. Modern toplum içerisindeki kentsel yaşamda yabancılaşma ve yalnızlaşma duygularını zaman zaman hisseden bireylerin bu türden etkinliklere katılım göstermelerinde içsel ve dışsal motivasyonlar önemli rol oynamaktadır. Bunlara ilave olarak, bireylerin, gittikçe klasik hale gelen turizm çeşitlerinden sıkılıp uzaklaşarak farklı niş turizm etkinlikleri aradığı da gözlenmektedir. Bu türden bir talebi bulunan müşterilerin mevcut arzu ve isteklerinin giderilmesi adına, niş turizm çeşitleri de arttırılmalıdır.

Macera turizmi bağlamında ele alınan bu etkinliklerden birisi de zorlu doğa koşulları içerisinde kişisel bazen de kolektif bir mücadeleyi içeren, eğlence ve doğa ile içiçe olma adına tercih edilen off-road sporudur. Off-road turizmi, kentlerdeki geleneksel asfalt yolların yerine genellikle doğal, kırsal, ya da zorlu arazi koşullarında gerçekleştirilen bir tür macera turizmidir. Bu etkinlik, arazi araçları ya da motosikletler

gibi off-road taşıtları kullanılarak doğal güzelliklerin, dağların, ormanların, çöllerin ya da diğer zorlu arazi tiplerinin keşfedildiği bir etkinliği ifade etmektedir. Özellikle son dönemlerde doğayla mücadeleyi içeren bu zorlu etkinlik türüne katılımın artmasıyla birlikte doğa ve coğrafi koşulları elverişli olan pek çok destinasyon içerisinde off-road güzergahları oluşturulmakta ve off-road aktivitelerine dönük etkinlikler tertip edilmektedir.

Ülkemiz bağlamında off-road turizmine bakıldığında Doğu Karadeniz bölgesinin eşsiz bir destinasyon sunduğu görülür. Bu coğrafyanın sahip olduğu dağlar, ormanlar, yaylalar, nehirler ve sahil bölgeleri, off-road meraklıları için oldukça elverişli parkurlar sunmaktadır. Dağ yolları, orman patikaları ve köy yolları gibi zorlu arazi koşulları, off-road katılımcılarına zorlu bir sürüş deneyimi yaşatmaktadır. Ayrıca, Doğu Karadeniz bölgesinin sahip olduğu doğal güzellikler de off-road turları esnasında keşfedilmeyi bekleyen manzaralar sunar.

Doğu Karadeniz bölgesinde yer alan ve bölgenin karakteristik coğrafi özelliklerine sahip olan Gümüşhane ilinde mevcut turizm endüstrisi ve seçenekleri diğer bölgelere göre gelişmemiş olsa da Off-road turizmi ildeki mevcut turizm faaliyetlerinin gelişimini harekete geçirmek için önemli bir fırsat konumundadır. Gümüşhane ilindeki off-road potansiyelinin ortaya çıkarılması ve değerlendirilmesi turizm gelirlerinin artmasına ve yöre halkının kalkınmasına katkı sağlayacaktır. Bu araştırmada Gümüşhane ilinde düzenlenen Off-road etkinliklerine ilişkin katılımcıların görüşleri ele alınmıştır. Bu amaçla araştırmada aşağıdaki hipotezlerin cevapları aranarak çözüm bulmaya çalışılmıştır.

H1: Gümüşhane’de off-road faaliyetlerine katılan bireylerin off-road dışında Gümüşhane’yi tercih etmelerinin çeşitli nedenleri vardır.

H2: Off-road turizmi, Gümüşhane’nin ekonomisine ve ile gelen turist sayısına katkı sağlamaktadır.

H3: Off-road faaliyetleri katılımcılar bağlamında, topluluklar arası ilişkilerin gelişmesine, yerel kültürlerin tanıtılmasına ve toplumsal etkileşimin artmasına katkıda bulunmaktadır.

H4: Bireylerin off-road faaliyetlerine katılma eğilimleri, kişisel ilgi, doğa sevgisi, macera arayışı, deneyimlenen güvenlik, ekonomik durum ve sosyal çevre gibi faktörlere bağlıdır.

H5: Gümüşhane'nin off-road faaliyetlerinin tamamlayıcı ürünler ve sürdürülebilirlik perspektifi ile turizme sunulması için ek yatırımlar ve çalışmalar bulunmaktadır.

H6: Off-road faaliyetlerine katılan bireylerin yaşam doyumu, doğa ile etkileşim, macera deneyimi ve toplumsal bağlantılar gibi faktörlerle pozitif bir ilişki göstermektedir.

Araştırmanın Önemi

Ulusal kalkınmada turizm endüstrisi oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Turizm sektörü içerisinde geniş yelpazeli bir ürün çeşitliliğine ehemmiyet verilmesi, ulusal ve yerel düzeylerde turizm gelirlerinden alınan payı da doğru orantılı şekilde arttıracaktır. Turizmdeki rekabetçi ortam nedeniyle, kamu otoritesi ve turizm işletmeleri tüketici talepleri, yeni teknolojik gelişmeler, ticari deneyimler vb. dışsal etkenleri dikkate almak durumundadırlar.

Niş turizm bağlamında ortaya çıkan “macera turizmi”, son yıllarda dünya genelinde büyük bir yaygınlık kazanmış, yerli ve yabancı turistlerin konvansiyonel rutinlerinden sıyrılarak, gidilen destinasyonun doğal güzellikleri keşfetmelerine imkan tanıyan bir turizm türüdür (Karpuz, 2017). Çalışmamızın bileşenlerinden olan Off-road faaliyetleri ise bu macera turizmi içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Off-road etkinlikleri, doğal güzellikler ve zorlu coğrafi şartların tadını çıkarmak isteyen turistler için elverişli bir seçenektir. Bu bağlamda, “Macera Turizminde Off-Road Faaliyetlerinin Katılımcıların Yaşamlarındaki Yeri ve Gümüşhane İli Turizm Potansiyeline Etkisi” başlıklı bu çalışma hem turizm endüstrisi hem de bireyler için büyük bir önem arz etmektedir.

Karadeniz bölgesinde yer almakta olan Gümüşhane ili, doğal güzellikleri ve eşsiz tabiatı ile öne çıkmaktadır. İlin coğrafi yapısı yaylalar, dağlar, ormanlar ve

tarihsel miras zenginlikleriyle doludur. Gümüşhane’de off-road faaliyetlerinin incelenmesi, bu özel coğrafyanın sunduğu potansiyeli anlama adına önem arz etmektedir. Nitekim off-road turizmi, ilin doğal güzelliklerini keşfetme ve yerel ekonomiye katkı sağlama hususunda önemli bir alternatiftir.

Araştırma problemine dayalı şekilde ortaya çıkmış olan araştırma sorularıyla araştırma alanına dönük daha ayrıntılı ve de derinlemesine bilgilerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın soruları belirlenmiştir. Daha kapsamlı bilgi alınması amacıyla da görüşme yöntemi kullanılmıştır. Gümüşhane ilinde faaliyette bulunan “Gümüşhane Off-Road Kulübü Motor ve Doğa Sporları Derneği (GÜMOFF)” ile görüşülerek, dernek aracılığıyla off-road yapan bireylerden veriler toplanacaktır. Macera turizminde off-roadun insanların giderek daha fazla ilgi odağı konumuna geldiği, rotaların sürekli geliştirildiği ve aktivitelerin daha da çeşitlendirildiği görülmektedir. Bu nedenle bu araştırma Gümüşhane’deki off-road potansiyel etkisinin incelenmesi ve ele alınması açısından önemli rol üstlenecektir. Bu çalışma aynı zamanda off-road turizminin sürdürülebilirliği ile çevreye olan etkilerini değerlendirme noktasında da akademik ve sektörel anlamda fırsatlar sunmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Gümüşhane ilinde 250 kilometreden fazla doğal 4x4 off-road parkuru bulunmaktadır (Albayrak, 2018). Karadeniz’in yaylaları içerisinde bir nevi seyahatin lokomotifini olan Gümüşhane’de yaylalar adeta bir zincir gibi birbirine bağlıdırlar. Bu çalışmanın amacı Gümüşhane’nin off-road potansiyeli açısından sorgulamasını yapmak ve Gümüşhane’nin mevcut off-road potansiyelini ortaya çıkarmaktır. Ayrıca macera turizmi kapsamında özellikle off-road faaliyetlerinin bireylerin yaşamlarındaki rolünü ve Gümüşhane ili turizm potansiyeline olan etkisini ayrıntılı bir şekilde araştırmak ve analiz etmek çalışmanın bir diğer amaçlarındandır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma, nitel (kalitatif) yöntem kullanılarak yürütülmüştür. Nitel yöntem yarı yapılandırılmış mülakatlar ve odak grup görüşmeleri yoluyla elde edilen bir araştırma stratejisidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu yöntem, off-road faaliyetlerinin

katılımcıların yaşamlarındaki rolünü ve Gümüşhane ilinin turizm potansiyeline olan etkisini daha kapsamlı bir şekilde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın amaçları doğrultusunda görüşme tekniği kullanılmıştır. Off-road turizminin katılımcılar üzerindeki etkilerini daha derinlemesine anlamak amacıyla, yarı yapılandırılmış formlar üzerinden bireysel mülakatlar düzenlenmiştir. Bu mülakatlar, Gümüşhane’de faaliyet gösteren Gümüşhane Off-Road Kulübü Motor ve Doğa Sporları Derneği (GÜMOFF) ile görüşülerek yapılmıştır. Mülakatlarda katılımcılara off-road deneyimlerini, duygusal etkilerini ve kişisel gelişimlerini açıklamaları için sorular yöneltilmiştir. Bu görüşmeler ses kayıtları ile kaydedilmiş ve daha sonra çözümlemeleri yapılmıştır. Elde edilen bu nitel veriler ise içerik analizi ve tematik analiz gibi nitel veri analizi teknikleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu analizler, katılımcıların görüşlerini ve deneyimlerini daha derinlemesine anlamak için kullanılmışlardır. Bu çalışma, insan katılımcılarla gerçekleştirildiği için etik onay almıştır. Katılımcıların gizliliği ile bilgilendirilmiş onamları da önemsenmiş ve veri toplama süreci ise etik kurallara uygun bir şekilde tarafımızca yürütülmüştür.

Araştırmanın Varsayımları

- Araştırmada katılımcıların soruları samimi ve dürüst bir şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.
- Araştırmadaki veri toplama evresinde, araştırmacının kontrol altına alamayacağı dışsal nitelikteki etkilerin bütün katılımcıları eşit düzeylerde etkilediği varsayılmaktadır.
- Seçilen yöntemin çalışmadaki amaç ve içeriğe elverişli olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Gümüşhane’de faaliyet gösteren “Gümüşhane Off-Road Kulübü Motor ve Doğa Sporları Derneği (GÜMOFF)” örnekleminde sadece Gümüşhane ili ve Gümüşhane ilindeki off-road alanları ile sınırlıdır.

1. BÖLÜM

TEMEL TANIMLAR VE KAVRAMLAR

1.1. TURİZM

Turizm genel olarak, kazanç amacı olmadan ve seyahat edilen yeni yerlerde daimî olarak durmamak şartı ile bulunduğu şehrin dışında farklı bir şehire seyahat etmek ve gidilmiş olan bu başka şehirde konaklama sonucunda karşımıza çıkan ilişkiler ve yaşanan durumlar şeklinde ifade edilir (Barutçugil, 1989).

İnsanlar, tarihin karanlık dönemlerinden itibaren çeşitli nedenlerle seyahatlere çıkmışlardır. Örneğin Yunanlılar, dönemin Olimpiyat oyunlarını izlemek amacıyla seyahat etmişler ve Mısırlılar da yeni merkezlere ulaşmak adına yeni yollar inşa edip konaklama olanakları sağlayarak bu seyahat olgusunu devam ettirmişlerdir. Avrupa’da Kilise’nin otoritesinin zayıflamasıyla birlikte, bireyler özgürleşmiş ve eğlence odaklı seyahatler gerçekleştirmişlerdir. Bunlar turizm hareketlerinin tarihteki önemli adımları olarak kabul edilir. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönem ise modern turizmin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Tiryaki, 2021).

Endüstri Devrimi’nin gerçekleşmesi, nüfusun önemli düzeyde artışı, şehirleşme, iş koşullarındaki değişimler, kişi başına düşen gelir seviyelerindeki değişimler ve refah seviyelerindeki artış gibi faktörler, çağımız modern yaşamının dinamikleri arasında yer gösterilmektedir. Bu etkenler, bireylerin hayat beklentilerini doğrudan etkileyerek, bu beklentilerin de çeşitlenmesine sebep olmaktadır (Pehlivan, 2008).

Toplumsal yaşam içerisinde gerçekleşen değişimler ve sosyal etkileşimdeki evrimler, insanları hem fiziksel hem de psikolojik yönlerden etkileyerek kişisel alanlarını belirleyen önemli faktörleri oluşturmaktadır. Ayrıca, politik ve de finansal dönüşümlerle teknolojik gelişmeler, özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, artan ulaşım araçlarının miktarı, kapasitesi ve hızı, insanların hareket kabiliyetlerini kolaylaştırmış ve seyahatlerin de konfor düzeyini oldukça arttırmıştır. Bu durum, insanların çevresel etkilerden uzaklaşma, dinlenme, yeni yerler keşfetme ve farklı kültürleri tecrübe etme isteğini tetikleyerek, turizmin modern bir tüketim ürünü durumuna gelmesinin temellerini atmıştır (Özdemir ve Sarı, 2020).

1.1.1. Turizmin Tanımı

Turizm kavramına ilişkin olarak günümüzde çeşitli tanımlamalar mevcuttur. Bu çeşitlilik, turizmin temelinde insanın yer alması ve sosyal, ekonomik, politik ve psikolojik etkenlerin turizmin gelişiminde önemli etkilerinin olması gerçekliğinden kaynaklanmaktadır (Muradov, 2006).

Turizm, birbirinden farklı sektörler ve disiplinleri kapsayan, çok yönlü etkinlikleri içeren ve çeşitli niteliklere sahip karma bir olgu konumundadır. Farklı disiplinlerde çalışmakta olan araştırmacılar, turizmi kendi disiplinlerinin sınırları içerisinde tanımlamışlardır. Bu durum ise, turizme ilişkin genel geçer net bir tanımının yapılamamasına ve pek çok farklı tanımın ortaya çıkmasına yol açmıştır (Öztürk, 2013).

Turizm etkinliğinin gerçekleştirilebilmesi için öncelikle varılmış olan destinasyonda devamlı surette kalmamak koşuluyla ikamet edilen mekana tekrar dönüş yapılması gerekmektedir. Nitekim “Tornus” sözcüğünden türemiş olan “tour” ve “toruring” kavramlarının çıkış noktası da budur (Usta, 2014).

Turizm kavramının ilk olarak Eduard Guyer-Feuler tarafından 1905 yılında tanımı yapılmıştır. Guyer-Feuler’in yapmış olduğu tanımlamaya göre: “Turizm, gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme ihtiyaçları, tabiat ve sanat ile beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine, tabiatın insanlara mutluluk vermiş olduğu inancına dayanan ve özellikle ticaretle endüstrinin gelişmesi ve ulaşım vasıtalarının kusursuz bir duruma gelmelerinin bir neticesi olarak ulusların ve toplulukların birbirlerine daha çok yaklaşmasına imkan sunan modern çağlara özgü bir olgu”dur (Kozak vd., 2014). Bir diğer tanımlamada ise turizm: “Bireylerin sürekli şekilde ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan gereksinimlerini karşılamış oldukları mekanların dışına seyahatleri ve gittikleri yerlerde genelde turizm işletmelerinin ürettiği ürün ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamadan doğmuş olan olaylarla ilişkiler bütünüdür.” (Kale, 2016).

Turizm, döviz ve istihdam boyutları ile ekonomik yönü olan, bireylerin dinlenme, eğlenme, etkileşim, hoşça vakit geçirme ihtiyacını karşılama ve farklı nitelikli kültürleri bir araya getirme özelliğiyle sosyokültürel yönü olan, oluşturduğu kaynak kullanım talepleriyle çevresel yönü olan, sürekli gelişen ve yaygınlaşan bir hizmet sektörüdür (İnce, 2016).

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)'un yaptığı tanıma göre ise: “Turizm, insanların kişisel veya ticari/mesleki amaçlarla diğer ülkelere veya bulunduğu ortamlarının dışındaki yerlere ziyaretini gerektiren sosyal, kültürel ve ekonomik bir hareketlilik” (UNWTO, 2023).

Sonuç olarak temel anlamda turizmin tanımının özellikleri aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

- Bireylerin sürekli olarak yaşayıp temel gereksinimlerini karşıladıkları yerlerin dışında ortaya çıkan bir durumdur.
- Turizm etkinliğini gerçekleştiren kimseler belirli bir müddet sonra yaşadıkları yerlere geri dönerler.
- Seyahat eden bireyler, seyahatleri süresince turizm işletmelerinin üretmiş oldukları ve sundukları ürünleri talep ederler.
- Turistler, turizme konu olan aktivitelerden minimum birisini yerine getirirler.
- Genelde; eğlenme, dinlenme, gezerek görme, maceralar yaşama, din, sağlık, spor, kongre ve toplantı şekillerinde gerçekleştirilmektedir (Hançer, 2016).

1.1.2. Turizmin Türleri

Turizm, farklı ilgi alanlarına ve amaçlara yönelik birçok farklı türe sahiptir. Bu türler, turistlerin seyahatlerinin amacına ve ilgi alanlarına göre farklılaşır, turistlerin ilgi alanlarına ve tercihlerine göre çeşitlenir ve her biri farklı deneyimler ve anılar sunar. Ayrıca, turizm sektörü sürekli olarak gelişmekte ve yeni turizm türleri de ortaya çıkmaktadır.

Gastronomi Turizmi

Kitle turizmindeki geleneksel tek tip olan paket anlayışı yerini bireysel ilgi alanlarını merkezine alan zengin turistik çeşitliliğe bırakmıştır. Bu etki farklı yemek türlerini deneyimleme fırsatı veren gastronomi turizminde de görülmektedir. Gastronomi turizmi, yeni yemek deneyimleri kazanmayı amaçlayan bir turizm şeklidir.

Ayrıca yeme-içme aktivitelerinin gerekliliği ve misafirlerin seyahatin her anından keyif alma isteği, gastronomik değeri seyahat tecrübesinin ayrılmaz bir parçası durumuna getirmektedir. Bu gastronomik değerlerin bazı turistlerde büyük önem taşıması ve seyahat tercihlerinin temel sebebini oluşturması gastronomi turizminin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan bir durumdur (Küçükkömürler vd., 2018).

Gastronomi faaliyetleri, çeşitli ülkeler için niş pazar özelliğine sahiptir. Gastronomi turizminde meydana getirilen etkinlikler, yöresel manada ele alındığında, turistlerin arz ve taleplerine bağlı olarak çeşitlendirilmektedir. Bunda o yöreye ait zengin mutfak kültürünün ve bölgeye ait yiyecek ve içecek faaliyetlerinin aktif olarak destinasyon pazarlamasında kullanılmasının rolü büyüktür (Bucak ve Aracı, 2013).

Gastronomi turizminin turistlere eşsiz ve unutulmaz yiyecek-içecek deneyimini sunacağına şüphe yoktur (Öney, 2013: 171). Ayrıca kendine özgü bir yiyeceği tadabilmek, yemeğin değişik üretim sürecini ya da ünlü bir aşçının yaptığı yemeği tatmak da yine bu kapsamda değerlendirilebilir. Oteller ve lokantalarda turistlere yönelik yemeklerin hazırlığı yerine bölgesel gıda ürünlerine ilişkin tecrübe edinmek için bireylerin seyahat edebilmeleri de gastronomi turizmi çerçevesinde ele alınmaktadır (Yüncü, 2010).

Sağlık Turizmi

Sağlık turizmi, sağlığı bozulmuş olan bireylerin veya herhangi bir sebeple tedavi ya da operasyon geçirmesi gereken kimselerin, yalnızca tedavi veya ameliyat amaçlı olmayan, aynı zamanda en uygun fiyatlar, en iyi olanaklar ve çeşitli alternatif tatil faktörlerini içeren seyahatleri ifade etmektedir. Bu türden seyahatler, genellikle şehirler arası ya da ülkeler arası gerçekleştirilmektedir (Aydın, 2012).

Sağlık turizmi, insanların tıbbi tedaviler, sağlık hizmetleri ve/veya sağlıklarını korumak amacıyla farklı ülkelere veya bölgelere seyahat etmeleri anlamına gelir. Bu tür turizm, insanlığın tarihi kadar eskidir. Antik Yunan, Mısır ve Roma medeniyetlerinde insanlar termal suların ve spa bölgelerinin şifa verici güçlerine inanmışlar ve bu bölgelere sağlık amacıyla seyahat etmişlerdir. Orta Çağ'da Avrupa'da hac yolları, bir tür dini sağlık turizmi olarak kabul edilebilir. İnsanlar kutsal yerlere seyahat ederek şifaya kavuşacaklarına inanırlardı. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, gelişmiş ülkelerdeki tıbbi teknolojilerin ve uzmanlık alanlarının diğer ülkelerdeki hastalar için

cazip hale gelmesiyle sağlık turizmi 6nem kazanmıştır. 6zellikle estetik cerrahi, diş tedavisi, doğurganlık tedavileri gibi alanlarda insanlar 6lkeler arası sağlık hizmeti arayışına girmişlerdir (Çakır ve Evren, 2013).

İnsanları turizme y6nlendiren sebeplerden biri de kuşkusuz sağlık durumudur. Bu durum kimi zaman yitirilen sağlığa yeniden kavuşmak i6in oluştuğu gibi, kimi zaman da sağlığı devamlı olarak koruyabilme adına ortaya 6ıkmaktadır. Gelişmiş 6lkelerin 6oğunda vatandaşların maliyeti daha d6ř6k ve kaliteli tıbbi tedavi, bakım ve iyileştirme gibi sağlığa y6nelik hizmetleri alabilmek i6in kıtalar arası seyahatler g6ndeme gelmektedir (6zt6rk ve Yazıcıoğlu, 2002).

Son yıllarda 6nemli bir pop6larite kazanarak, d6nya 6apında hâlâ b6y6meye devam eden bu sekt6r, insanların d6nyanın d6rt bir yanından daha iyi ve daha uygun fiyatlı tıbbi hizmetler almak i6in seyahat etmelerine olanak sağlamaktadır. 6zellikle plastik cerrahi, organ nakli, kardiyak cerrahi gibi alanlarda sağlık turizmi sıkça g6r6len bir durumdur (Soysal, 2017).

Sağlık turizminin 6nemli bileşenlerinden birisi de “spa-wellnes turizmi”dir. Bu kapsamda g6n6m6zde insanın beden ve ruh b6t6nl6đ6n6 geliştirmeyi, ama6layan masaj, akupunktur, hidroterapi, refleksstoloji gibi tamamlayıcı ve alternatif tedavilere, manik6r ve pedik6r, egzersiz, diyet gibi aktiviteleri i6eren “Selus Per Aqua” (SPA)-wellnes turizmine olan talep giderek artmaktadır (Anderssen, 2016).

Spor Turizmi

İnsanlar, antik 6ağlardan itibaren sportif etkinliklere katılmak, d6zenlenen spor etkinliklerini izleme ve g6rsel olarak 6ekici olan spor merkezlerini ziyaret etmek maksadıyla seyahatler d6zenlemişlerdir. Antik Yunan’da tertip edilen Olimpiyat Oyunları, insanların ilk kez spor etkinliklerine katılma ve izleme adına kendi ikamet ettikleri yerlerden farklı kentlere seyahat etmelerine 66nc6l6k etmiştir. Bu 6er6evede, spor turizmi, insanların spor etkinliklerine katılmak, d6zenlenen spor etkinliklerini izlemek ve g6rsel olarak 6ekici spor merkezlerini ziyaret etmek maksadıyla ger6ekleştirmiş oldukları seyahatleri ifade etmektedir (G6d6k, 2019).

Son zamanlarda spor ve turizm arasındaki ilişkide büyük ilerlemeler kaydedilmektedir. Özellikle yirminci yüzyılın son dönemi, spor ve turizmin hızlı bir şekilde gelişmesine tanıklık eden bir dönem olarak ifade edilmektedir (Hussein ve Saç, 2008). Spor turizmi üç şekilde kendisini ifade eder, ilki aktif olarak sportif aktivitelere katılanların yaptıkları turizm; ikincisi izleyici olarak katılanların gerçekleştirdikleri turizm; üçüncüsü ise sportif aktivitelere katılmak isteyenlerin gerçekleştirdikleri turizm hareketleridir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002).

Spor ve turizm, birbirleriyle karşılıklı olarak etkileşimde bulunarak, seyahat eden topluluğun niceliği ve niteliği üzerinde doğrusal bir fayda sağlamaktadır. Finansal etkilerin ötesinde, turizm-spor ilişkisinin pek çok faydası mevcuttur. Örneğin, ülkedeki sportif etkinliklerin sayısının zaman içinde artması, ülke medyasının bu konuya artan bir farkındalık ve duyarlılıkla yaklaşması ve bu ilginin artması bağlamında kendi kültürünü dünya çapında tanıtmaya imkânı yaratır. Ek olarak, spor alanındaki profesyonellik anlayışının gelişimi, toplumda spor bilincinin gelişimi ve ülkenin belli alanlarındaki sportif yaratıcılık, bu alanda atılan önemli adımları da temsil eder (Yasun, 2022).

Günümüz Modern Olimpiyat Oyunlarının babası olarak görülen Fransız Baron Pierre de Coubertaine, spor turizminin gelişiminin ilham kaynağıdır. Coubertaine'e göre spor, insanları bir araya getiren ve bunu yaparken de halkların ve ulusların birbirlerini daha yakından tanımalarına imkân sağlayan bir olgudur. Spor turizmine temelini veren de Coubertaine'nin bu anlayışı ve yaklaşımıdır. Bu anlayış sayesinde spor turizmi ekonomik olarak ivme kazanmıştır (Kurtzman, 2005: 15).

Spor turizmi, spor kültürünü deneyimlemek için belirli destinasyonlara profesyonel olmayan geçici yolculukların gerçekleştirilmesi için gerekli bir dizi hizmete odaklanan bir insan deneyimi oluşturmaktadır. Spor kültürü deneyimi destinasyon seçimini önemli derecede etkilemektedir. Tatilleri ve spor turizmini, birbirinden ayırmak gerekir. Bir durumda, spor pratiği, tatillerde yapılabilecek herhangi bir aktiviteye benzetilebilir. Diğer bir durumda, spor kültürünü deneyimleme arzusu turist aktivitesini yönlendirebilir. Destinasyon, spor kültürünün bir sonucu olarak davranışların gerçekleştiği yerdir (Pigeassou, 2004: 287).

1.1.3. Niş Turizm Türleri

Günümüz tüketicilerinin gereksinimleri, ihtiyaçları ve beklentileri sürekli değişmektedir. Teknolojinin gelişmesiyle bu beklentiler de artmaktadır. İnsanlar kendi hususi ilgi alanlarını karşılayacak gezme faaliyetleri aramaktadır. Özel ilgi turizmi, kişilerin ilgi ve beklentileri göz önüne alınarak hazırlanan gezi ve turları kapsamaktadır. (Güreş ve Akgül, 2010). Niş tur türleri genellikle belirli gruplar veya bireyler için tasarlanır. Niş turizmin çeşitlerinden bazıları: kırsal turizm, dağ turizmi, yayla turizmi, kış turizmi, sualtı turizmi, yamaç paraşütü, akarsu sporları turizmi, mağaracılık, kuş gözlemciliği, kampçılık, avcılık, karavan turizmi ile kruvaziyer turizmidir. Ayrıca niş pazar türüne katılanlar gelir seviyesi yüksek, fiyata karşı hassas olmayan turistlerden oluşmaktadır (Garda, 2011).

1.1.3.1. Macera Turizmi

Macera turizmini anlamak için öncelikle “macera” kelimesinin ne anlama geldiğini anlamamız gerekir. Bu sayede macera turizmi ile diğer turizm etkinlikleri arasındaki farkın anlaşılması daha kolay olacaktır. Macera kelimesi Arapça kökenli olup en geniş tanımı ile insanların günlük olarak yaptığı sıradan faaliyetlerden uzaklaşarak etkinlik odaklı faaliyetlere yönelerek yaptığı etkinlikler olarak tanımlanmaktadır (Çorbacı, 2022).

Macera turizminin tarihi 1800’lerin ortalarına dayanmakla birlikte tırmanma ve rafting ile başlamıştır. Ancak, Maurice Herzog’un 1950 yılında Annapurna’yı ziyareti ve Tenzig Norgay ile Sir Edmund Hillary’nin Everest’in zirvesine ziyaretleri, modern macera seyahatinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Demiray, 2022).

1.1.3.1.1. Macera Turizmi Kavramı

Alternatif turizm faaliyetlerinden olan macera turizmi, kitle turizm etkinliklerinden giderek uzaklaşılması ile ortaya çıkmıştır. Macera turizmi kendine özgü faaliyetleriyle dikkat çekmekte ve fiziksel deneyime dayanması ve risk faktörüne sahip olması yönüyle benzer turizm türlerinden ayrılmaktadır (Şahin ve Meriç, 2020).

Macera kavramı, tarihsel bir perspektiften keşif ve araştırma ile açıkça ilişkilidir. Ancak bu çalışmaların odak noktası yüzyıllar içinde değişmiştir. Başlangıç noktası olarak macera, yabancı diyarların keşfini, yeni topraklar ve zenginlikler elde etmek için uzak diyarlara seyahat etmeyi ve nihayetinde bilimin ilerlemesi için araştırmayı içermektedir. Dolayısıyla başlangıç noktası olarak macera kavramı, maceranın bir amaca ulaşmak için bir araç olarak görüldüğü sömürge döneminin izlerini taşımaktadır. Zamanla risk alma, bilimsel bilgiler elde etme adına toprak ve servet gibi gerekli yan ürünlerin elde edildiği araştırmadan ziyade, kişinin bireysel arzularıyla ilgili konuma gelmiştir. Böylece risk alma, bir araştırma aracı olmaktan çıkıp doğrudan kendi içinde sona eren bir olgu haline dönüşmüştür (Gülcan, 2004). Geleneksel açık hava rekreasyonlarına kıyasla macera turizmini farklılaştıran husus; macera şeklinde ifade edilen, sonucun belirsizlik hali ve riskin de farkında olunmasıdır. Birey, bu etkinliklerde genellikle artan seviyelerde risk ve fiziksel olarak da tehlike altında bulunmaktadır (Garda, 2010).

Macera Seyahati Ticaret Birliği, macera seyahatini daimi ikametgah olarak tanımlanan alanın dışına, en az 24 saat ve en fazla bir yıl süreyle belirlenen, sportif faaliyetlere katılım, doğal çevre ile temasta olma ve yeni kültürleri öğrenme uğraşlarından minimum ikisini ihtiva eden bir seyahat şeklinde tanımlamaktadır (Asan, 2020).

Kanada Turizm Komisyonu tarafından tanımlanan macera turizmi; nadir, alışılmadık, egzotik veya vahşi bölgelere geleneksel olmayan bir biçimde erişimi içeren düşük veya yüksek etkinlik düzeyleriyle ilişkili bir açık hava boş zaman etkinliğidir (Garda, 2010).

Macera turizmi, içerik olarak birbirinden farklı etkinlikleri barındırabilir. Havada, suda ve karada icra edilen etkinlikler; mücadele, bilinmezlik, meydan okuma, risk vb. özellikleri taşıdığı müddetçe her koşulda gerçekleştirilebilmektedir. Bu etkinlikler, başlıklar altında ele alınabilir (Kaba, 2016):

Kara etkinlikleri : kaya tırmanışı, zirve dağcılığı, akrobatik ip yürüyüşleri, hayatta kalma deneyimleri, mağara keşfi, kanyoning, ekstrem snowboard ve kayak, dağ bisikleti vb.

Su etkinlikleri : rafting, scuba diving, uçurtma sörfü, funboard, katamaran safariler, dünya turu denemeleri, uçurum atlayışları vb.

Hava etkinlikleri : yamaç paraşütü, skydiving, delta kanat, heliski, uçurum paraşütü, yarasa kanat vb.

1.1.3.1.2. Macera Turizminin Özellikleri

Değişen hayat koşulları, yoğun şehir yaşantısından uzaklaşmayı isteyen bireylerin turizme ilişkin taleplerini de etkilemiştir. İnsanlar dinlenme, eğlenme, farklı yerleri görme, farklı etkinliklere katılma maksadıyla yeni yerler keşfetme ve rekreasyon alanları arayışı içerisine girmişlerdir. Böylelikle, tüm dünyada “macera turizmi” önemli bir turizm kolu durumuna gelmiştir (Çetinkaya, 2014).

Macera turizmi tanımında belirtildiği üzere doğal çevreyle iletişim yönünden yakın bir ilişkisi olduğu kabul edilen, rekreasyonel özelliğe sahip, seyahat ve konaklama faktörlerini içeren bir turizm çeşididir. Yapısal olarak algılanan ya da gerçek risk faktörlerini barındırmaktadır. Katılımcılardan ya da çevreden etkilenebilecek belirsiz sonuçları vardır. Bu tanımlamaya dayanarak macera turizmi aşağıdaki ana özelliklerden oluşmaktadır (Garda, 2011):

- Seyahat ve konaklama unsurları,
- Doğal çevreyle ilişki,
- Riskler ve risk faktörleri,
- Belirsiz sonuçlar,
- Katılımcılardan ve çevreden etkilenme.

Macera turizmi, kavramsal olarak kültürel bir ayrımı ihtiva etmektedir. Bu durumun temel sebepleri; macera turizminin finansal, zaman ve seyahat açısından talep edici olmasıdır. Gelişmekte olan kimi ülkelerde, nüfusun çoğunluğu yalnızca macera turizmine değil, genel olarak turizme harcayacak ekonomik bir imkana sahip değildir. Bu ülkelerde, turizm faaliyetlerine sadece ekonomik yönden güçlü bir azınlık katılım gösterebilmektedir (Swarbrooke vd, 2003).

Farklılık arayan, tehlikeden ve yüksek risklerden hoşlanan bireylerin genelde tercih ettikleri macera turizminin etkinlikleri, insanların içerisinde bulundukları stresli ortamdan uzaklaşmalarını ve yeni deneyimler yaşama olanağı sağlaması nedeniyle gittikçe yaygın hale gelmektedir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002).

Macera turizmi, risk kavramını içeren faaliyetlere katılmayı, bilinmezlik içinde iyi vakit geçirmeyi ve en önemlisi turizm ürün ve hizmetlerinden yararlanmayı kapsayan bir turizm türüdür ve bu sebeple macera turizminin diğer turizm türlerinden farklı özellikleri şunlardır (<https://www.turizmebakis.com/macera-turizmi/> 20.07.2023):

- Orta ve üst gelir grubuna cazip gelen bir turizm türüdür.
- Boş zaman, yeterli satın alım gücü ile seyahat etme arzusu olan kimselerin katılabileceği bir turizm faaliyetidir ve düşük gelirli turistler için cazip değildir.
- Belirli gruplar veya bireyler için özel olarak yapılan bir özel ilgi turizmidir.
- Macera turizmi her ülkede farklı şekillerde yürütülür ve farklı ekonomik, sosyal ve politik değerler yelpazesine sahiptir.
- Destinasyonun geleneğine, tarihine ve coğrafi özelliklerine göre farklılık gösteren bir turizm türü olarak bilinmektedir.

1.1.3.1.3. Macera Turizminin Önemi ve Faydaları

Macera seyahatleri uluslararası anlamda turizm endüstrisi içerisinde genç ve hızla büyüyen alanlardan birisidir (Guliyev ve Nuriyeva 2017). Bir zamanlar niş pazar olan macera turizmi artık günümüzde kitleler için geniş bir pazar haline gelmektedir (Giddy 2018).

Hem uluslararası hem de ulusal literatürde pek çok araştırmacı tarafından üstünde çeşitli düşünceler ve çıkarımlar ifade edilmiş olan macera turizminde talep, her geçen gün artmaktadır. Nitekim açık hava turizminde en hızlı şekilde büyümekte olan sektörün macera turizmi olduğu ifade edilmektedir (Garda, 2014).

2009 yılı “Macera Turizmi Pazar Raporu”na göre, macera turizmi bağlamında seyahat etmiş olan turistlerin yaptıkları harcamaların toplamı 89 milyar ABD dolarını aşmış durumdadır. Yapılan harcamalar, kişilerin etkinliklerde kullanmak için satın aldıkları ekipman, kıyafet ve ulaşım maliyetlerini içerdiğinde ise toplam harcamanın 142 milyar ABD dolarını aşmış olduğu görülmektedir (Adventure Tourism Market Report, 2010).

Macera turizmi, yüksek harcama gücüne sahip müşterileri çeken, yerel ekonomiyi destekleyen ve de sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen turizm endüstrisinin en süratli büyüyen kollarından biridir. Sektörün devam eden büyümesinin yalnızca turizm üzerinde değil, aynı zamanda destinasyonların ekonomisi, kişiler ve çevre üzerinde de net olumlu etkileri vardır. Macera turizminin önem ve faydalarından bazıları şunlardır (<https://tourismnotes.com/adventure-tourism/> 21.07.2023):

- *İstihdam Yaratma:* Macera turizmi ekonomik istihdamın oluşmasında önemli bir role sahiptir. Macera turizmi, konaklama, ulaşım sektörü ve seyahat acenteleri ya da tur operatörleri için istihdam sağlamaktadır. Bunun yanında turizm tedarikçileri için de dolaylı iş fırsatları sağlamaktadır.

- *Döviz:* Turistler başka bir ülkeye seyahat amacıyla gittiklerinde o ülkedeki konaklama ,ulaşım ,alışveriş gibi faaliyetlere katılmakta ve büyük miktarlarda para harcadıkları için ev sahibi ülkenin ekonomisine katkıda bulunmaktadır.Ayrıca macera turizmi büyük oranda yabancı turist çekmekte, bu sayede döviz kazandırmaktadır.

- *Ekonomik Büyüme:* Macera turizmi, ev sahibi ülkenin ekonomisinin gelişmesine de katkıda bulunmakla beraber çeşitli turizm faaliyetleriyle ekonomiyi doğrudan desteklemektedir.

- *Yerel Toplulukları Destekleme:* Macera turizmi, altyapının geliştirilmesine ve yerel toplulukların desteklenmesine yardımcı olur. Macera turizmi faaliyetleri yerel toplum ekonomisini doğrudan teşvik eder ve yerel halkın yaşam standartlarını yükseltir.

- *Doğal Kaynakların Korunması:* Macera turizmi etkinlikleri doğa temelli faaliyetlerdir. Macera seyahati endüstrisindeki liderler, bu seyahat sektörünü mümkün

olduğunca sürdürülebilir hale getirmeye kararlıdır. Doğal ve kültürel kaynakların korunmasına yardımcı olurlar.

- *İş Fırsatları Yaratma*: Her yeni macera turizmi faaliyeti, yeni bir iş fırsatı yaratarak gelişmekte olan macera turizm operatörlerinin ürünlerini pazarlamasına yardımcı olur.

- Yerli ve Yabancı Yatırım: Macera turizmi iş fırsatları yaratarak yerel ve uluslararası yatırımcıların ülkeye çekilmesinde rol oynar.

1.1.3.1.4. Macera Turizminin Çok Yönlü Etkileri

Macera turizminin ekonomik etkilerinin yanında destinasyonu ve toplumu etkileyen sosyal ve çevresel etkileri bulunmaktadır. Macera turizmi gerçekleştirmek için turizm arz potansiyeli olan açık destinasyonların, ağırlıklı olarak altyapı, ulaşım ve yerel hizmetlerinin tamamlanmasıyla gerçekleşebilir. Bu bağlamda geliştirilmiş olan hizmetlerden yerel halk daha çok faydalanmaktadır (Karpuz, 2017). Örneğin bu türdeki turizm etkinliklerinin yürütülmüş olduğu ülkelerde tarımda daha çok ürün üretilmeye başlandığı ve inşaat sektörünün ise giderek hızlandığı görülmüştür. Bu da macera turizmi faaliyetlerinin ülke ekonomisine doğrudan ve dolaylı olarak büyük katkı sağladığını ifade etmektedir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002).

Macera turizminin sosyal açıdan da turistler üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Turistler, macera turizmi faaliyetleri için farklı kültürlere seyahat etmektedirler. Ziyaret ettikleri alanlarda yerel halkla temasa geçerek çeşitli ilişkiler kurabilmektedirler. Turistler üzerindeki sosyal etki, macera seyahati etkinliğine bağlı olarak değişiklik göstermektedir (Karpuz, 2017). Bu kapsamda macera turizminin halk üzerindeki sosyal etkisinin önemli olması beklenmemektedir. Ama, turizm hareketinin doğası gereği, bu turizm biçimi yerel halk ve sosyal yapılar üzerinde de bir dereceye kadar etkiye sahiptir. Az gelişmiş ülkelere macera turizmi amacıyla seyahat eden görece zengin turistler, bu ülkelerde kaçırılma ve saldırı gibi muhtemel problemlere maruz kalabilmektedirler. Ancak yine de bu destinasyonların tercih edilirlilikleri artmaktadır (Çetinkaya, 2014).

Macera turizmini çevresel yönden ele aldığımızda macera turizmi sayesinde tabii kaynaklara verilen ekonomik değer, destinasyonun tabii kaynaklarının korunmasını da teşvik etmektedir. Pozitif etkisine rağmen, macera turizmi çevre üzerinde bazen olumsuz bir etkiye de sahip olabilmektedir (Karpuz, 2017). Ormanlık alanların tahribatı nedeniyle ekolojik dengenin bozulması ve çöp oluşumu gibi olumsuz etkiler de bu turizm etkinlikleri neticesinde görülebilmektedir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002).

Macera turizminin bir diğer önemli kilit noktalarından biri de katılımcı sayısının artmasına paralel olarak özellikle hacimle orantılı olarak çevresel ve sosyal etkilerden kaynaklanan riskler artmaktadır. Milli parklarda ve el değmemiş doğal ortamlarda macera turizmi, kültürel kaynaklar üzerinde çeşitli olumsuz etkilere neden olmaktadır. Seyahat faaliyetleri doğru planlanmadığı takdirde çevre üzerinde çeşitli negatif etkileri olabilir. Genel olarak bu tür etkiler; hava kirliliği, su kirliliği, gürültü kirliliği, görüntü kirliliği, atık sorunu, ekolojik bozulma, çevresel tehlikeler, arkeolojik ve tarihi alanların tahribi ve arazi kullanım problemleri şeklinde kategorilere ayrılabilir (Çetinkaya, 2014).

1.1.3.1.5. Macera Turizmi Kapsamında Yürütülen Faaliyetler

Macera turizmi çok çeşitli aktiviteleri bünyesinde barındırmaktadır. Karada, havada ve suda yapılan faaliyetler, macera turizminin ruhuna ait bilinmezlik, mücadele, meydan okuma, tehlike gibi nitelikleri taşıdığı müddetçe her koşulda yapılabilir (Kaba, 2016). Macera turizmine olan talep giderek artmaktadır. Bu nedenle macera turizm pazarının açık hava turizm pazarının en fazla artan sektörü olduğu ifade edilmektedir (Özşahin, 2015). Turizmdeki tüketici davranışının değişmesiyle birlikte yeni turist tipi, kendini gerçekleştirme arzulan, heyecan arayan ve adrenalini artıran fiziksel ve zihinsel deneyimlerde bulunmak isteyen tecrübeli bireylerden oluşmaktadır. Bu tip tüketicinin taleplerine cevap vermek adına macera turizmini kendi içinde niş pazarlara ayırmak gerekmektedir (Garda, 2014). Bir macera turu için tipik aktiviteler şunlardır: mağaracılık, tırmanma, iniş, deniz kanosu, nehir kanosu, rafting, dalış, şnorkel, kayak, snowboard, yelken, sörf, sıcak hava balonu, hava dalışı, yamaç paraşütü, binicilik, dağ bisikleti, kar motosikleti ve off-road olarak özetlenebilir (Demiray, 2022). Bu faaliyetlere ilişkin tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Macera Turizmi Etkinlikleri

<i>Kara Temelli</i>	<i>Su Temelli</i>	<i>Hava Temelli</i>	<i>Karma</i>
Bisikletçilik	Su Kayağı	Planörcülük	Kültürel Deneyimler
Tırmanma	Yelkencilik	Yamaç Paraşütü	Hedonistik Deneyim
Atçılık	Sörfçülük	Paraşütçülük	Ruhsal Aydınlanma
Dağcılık	Kanyon Gezileri	Balon Seyahati	Vahşi Yaşam İzlemi
Oryantring	Şnorkel Dalışı	Bungee Jumping	Hayırseverlik Mücadeleleri
Kayakçılık	Rüzgar Sörfü	Asılı Planör	Macera Yarışları
Sahra Deneyimi	Kanoculuk	Paraşüt Gösterisi	Tabii Kaynakları Koruma Keşif Turları
Backpacking	Scuba Dalışı		
Mağaracılık	Gemiyle Keşif		
Kızakla Gezi			
Hiking			
Avcılık			
Snowmobiling			
Motosikletçilik			
Dağ Bisikletçiliği			

Kaynak: Pomfret, 2006.

Bu macera aktiviteleri ağırlıklı olarak kara, hava, su ve karışık olup, genel olarak zor macera aktiviteleri ve yumuşak macera aktiviteleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Yumuşak macera aktiviteleri genellikle daha düşük risklidir, genellikle aktivitede uzmanlık gerektirmez ve çoğunlukla bir uzman gözetiminde gerçekleştirilir. Yorucu

macera aktiviteleri ise, aktivitede uzmanlaşmayı gerektiren yüksek riskli aktivitelerdir (Çorbacı, 2022).

Tablo 2. Yumuşak ve Zor Macera Aktiviteleri

Yumuşak Macera Aktiviteleri	Zor Macera Aktiviteleri
Sırt çantasıyla seyahat	Mağaracılık
Kuş gözlemciliği	Dağ tırmanışı
Kamp yapmak	Kayalıklara tırmanma
Kano	Buz tırmanışı
Eko-turizm	Yürüyüş
Balık tutma	Paraşütlü atlama
Doğa yürüyüşü	
Binicilik	
Avcılık	
Oryantiring	
Safari	
Tüplü dalış	
Şnorkel ile yüzme	
Kayak	
Snowboard	
Sörf	

Kaynak: Demiray, 2022.

1.1.3.1.6. Dünyada ve Türkiye’de Macera Turizmi

Uluslararası ölçekli turizm pazarı, dış çevresel koşullardan yoğun bir biçimde etkilenmesinin yanında sürekli de bir değişim döngüsü içerisinde. 1990’lı yıllara gelinmesiyle birlikte, gelişmiş ülkelerdeki refah seviyesinin artışı, boş zamanların artması, seyahat deneyimi kazanma isteği ve sosyo-demografik yapıda görülen

değişiklikler, seyahat pazarı için olumlu değişikliklere yol açmıştır. Bu dönemde gözlemlenen aktif genç nüfus artışı, geç evlenme yaşı, birden fazla gelire sahip ailelerin sayısında görülen artış, çocuksuz ailelerin ve yalnız yaşayan yetişkinlerin sayısındaki artış vb. değişimler, sosyo-demografik yapıdaki önemli değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Nitekim bu değişiklikler, seyahat ve boş zaman talebinde oldukça önemli değişikliklere neden olmuştur. Bu durum, farklı turist tiplerinin ve gereksinimlerinin meydana çıkmasına, daha spesifik seyahat çeşitlerinin ve etkinliklerinin gelişmesine yol açmıştır. Bu bağlamda, açık hava turizm pazarının en hızlı büyüyen sektörünün macera turizmi pazarı olduğu ifade edilmektedir (Williams ve Soutar, 2005; Gyomai ve Mykletun, 2004; Sung, 2004).

Dünya çapında turizmden elde edilen gelir 1.2 trilyon USD civarındadır. Doğa turizmi gelirleri ise 400 milyar USD ve doğa turizmi gelirinin de 263 milyar USD'sini macera turizmi gelirleri oluşturmaktadır bununla birlikte her geçen yıl bu gelir artış göstermektedir. Kitle turizmi pazar payı küçülmekte ve yerini yüksek risk taşıyan macera turizmi çeşitleri doldurmaktadır. Dünyada turizmin büyüme hızı %4,4 iken macera turizmi büyüme hızı %20-30 dolaylarındadır (Asan, 2020).

Yirminci yüzyılın ilk yarısında egemen turizm anlayışı olan “kitle turizmi” günümüzde de geçerliliğini sürdürmekle beraber, 1970’lerde bu turizm çeşidinin tahrip edici yanlarının tartışılmaya başlanması ile alternatif arayışlar artık öne çıkmış ve alternatif turizm, literatürdeki yerini almıştır (Gülcan, 2004). 1980’lere gelindiğinde alternatif turizm türlerine yönelik çalışmanın artması ve 1990’larda uluslararası turizm hareketliliğinde macera turizminin çok çabuk gelişim gösteren turizm türüne dönüşmesiyle o dönemlerden günümüze alan yazında ele alınmaktadır (Özşahin, 2015). Bu dönüşüme, insanların farklılaşan tatil anlayışı, sıradan davranışlarından kurtulmayı istemesi, açık havadaki rekreasyonların ticarileşmesindeki ilerlemeler vb. durumların neden olduğu öngörülmektedir (Buckley, 2007).

Kültürler arasında görülen farklılıkların bir sebebi, macera olgusunun ülkelerin tarihleri ile coğrafyalarına göre çeşitlenmesidir; diğer bir sebep ise bu pazarın ülkelerin ekonomik, siyasi ve politik değişkenlerine göre biçimlenmesidir (Garda, 2010). Tarihsel süreç içerisinde macera, yalnızca bir araç olmaktan çıkarak, kendisi başlı başına bir amaç haline gelmiş ve tutku veya özel ilgi alanı olarak kabul edilmeye başlanmıştır.

Macera kavramı, sağlık, din, iş, spor, dinlenme gibi seyahatin temel unsurlarından birisi konumuna gelmiştir (Gülcan, 2004).

Dünya geneline bakıldığında alternatif turizm türlerinin gelişimi 1980’li yıllarda başlamış iken Türkiye, bu dönemde ancak turizm hamlesine daha yeni başlayabilmiştir. Bu sebeple Türkiye, gecikmiş bir turizm atılımını yaparak, özellikle deniz-kum-güneş temalı kitle turizmi türüne odaklanmıştır. Türkiye’nin ciddi bir potansiyele sahip olmasına rağmen, alternatif turizm türleri konusunda harekete geçmesi biraz gecikmiştir. Bu gecikme sebebiyle, özellikle macera turizmi gibi spesifik alternatif turizm türleri Türkiye’de, hem akademisyenler hem de uygulamacılar arasında 1990’lı ve 2000’li yıllarda yeni yeni ele alınmaya başlanmıştır (Gülcan, 2004).

Türkiye, birçok ülke gibi yamaç paraşütü, sıcak hava balonu, rafting, dalış gibi birçok alanda potansiyele sahip olduğundan, bu alternatif turizm türünden daha fazla pay almayı hedeflemektedir. TÜRSAB’ın “Doğa ve Macera Turizmi Raporu”nda, dünya genelinde ve Türkiye özelinde yaşanan bu gelişmelere odaklanılarak, ülkenin acilen macera ve doğa turizmi için bir strateji planı oluşturması gerektiği önemle vurgulanmıştır. Türkiye’nin, Asya ve Avrupa kıtaları arasında yer alan ayrıcalıklı konumu da dikkate alındığında, bu avantajların etkili bir biçimde değerlendirilmesi önem arz etmektedir (www.tursab.org.tr, 2020).

ATTA (Adventure Travel Trade Association) tarafından 2017 yılında hazırlanmış olan “Macera Turizmi Gelişim Endeksi Raporu”na göre, Türkiye, gelişmekte olan 163 ülkenin arasında ilgili kategoride 23. sırada yer alabilmiştir. Bu endeks, sürdürülebilir gelişim stratejisi, sağlık, güvenlik, kültürel kaynaklar, doğal kaynaklar, macera etkinliklerine yönelik kaynaklar (yamaç paraşütü, dağ bisikleti, rafting vb.), insani gelişmişlik, girişimcilik, turizm altyapısı ve ülke imajı gibi on ölçütü içermektedir. İlk sırada bulunan Çekya, endekste son üç raporda liderliğini sürdürmüşken, Türkiye 18., 19. ve en son 23. sırada yer alabilmiştir (ATDI, 2018).

Türkiye’deki macera turizmi, genellikle orta düzey ve üzeri gelire sahip olan, eğitim seviyesi yüksek kesimler tarafından tercih edilmektedir. Bu çerçevede, macera turizmi gelişim endeksine göre yıllardır gelişmekte olan ülkeler içinde ilk yirmi beş ülke arasında bulunan Türkiye, alternatif turizmin bir uzantısı olarak macera turizmi açısından oldukça büyük bir potansiyele sahip bulunmaktadır (Türk, 2020).

1.1.3.1.7. Macera Turistleri

Macera aktiviteleri ve deneyimleri sürekli değişir bunun temel sebebi zamanla bireylerin davranış, tutum ve deneyimlerinin değişmesidir (Lötter vd., 2014). Geçmişte tur otobüslerinde pasif şekilde oturarak yapılan seyahatler yerini farklı deneyimler yaşamak isteyen grupların yaptıkları seyahatlere bırakmıştır (Williams ve Soutar, 2005). Macera gibi macera turizmi kavramı da riskle ilintilidir ve riskin üstlenilmesi ile gerçekleşen macera turizmi bu yönü ile diğer turizm türlerinden ayrılmaktadır. Bu nedenle risk, macera turistleri için önemli ve temel motivasyon kaynağı olarak görülmektedir (Akbar, 2017: 52).

Macera turizminde macera turistleri özgür, risk alan ve meydan okuyan özellikleriyle öne çıkmaktadırlar. Zor ya da kolay olmak üzere macera davranışları gösterebilirler. Buradan hareketle, kolay maceracılar, şehir hayatının sıradanlığından kurtulma ve yeni çevre keşfetme, heyecan ve yenilik arama, kontrollü bir ortam bulma gibi davranışlar sergilerler. Rahat maceraperest ile kitlesel turist arasında benzerlikler olmakla beraber en önemli fark, seyahatin etkinlik temeline dayanması ve ilk kez gerçekleştiriliyor olmasıdır. Zor maceracılar gelince onlar yüksek risk alan, güçlü duygular gerektiren ve daha önce hiç denenmemiş faaliyetlerde bulunan bireylerdir. Ayrıca önceki deneyimlerini kullanarak yüksek riskler de alırlar (Bingöl ve Kozak, 2020).

Macera turistlerinin kimler oldukları, literatürde “Edgework Teorisi” ile açıklanmaktadır. Bu teori, akıl sağlığı, delilik ve yaşamla ölüm arasındaki sınıra gönüllü olarak müzakere edenleri tanımlama adına geliştirilmiştir. Edgework Teorisi, psikolojide riskli davranışlar ve gönüllü risk almayla ilişkilendirilmektedir. Edgework Teorisi, ilk olarak insanların niçin Bungee Jumping gibi macera turizmi aktivitelerine katıldıklarını anlamak için kullanılmıştır. Bu teori, macera turizmi literatüründe, hayatlarını uçlarda yaşamayı seven bireyler ve aktivitelerinden aldıkları zevk ve heyecanın bir kısmını risklerle algılayan kişilerle ilişkilendirilmiştir. Macera turistlerinin, tehlikeli olarak algıladıkları faaliyetlere bilinçli şekilde katıldıkları ve bu aktivitelerde başarılı olma adına becerilerini ya da kapasitelerini aşmayı tercih ettikleri düşüncesi üzerine dayanmaktadır (Beckman vd, 2017).

1.1.3.1.8. Macera Turizmi Trendleri

Yaygın macera turizmine ilişkin olan aktivitelerinden öne çıkanlar aşağıda açıklanmıştır.

Sıcak Hava Balonu Turizmi: Hava sporlarının bir kolu olan sıcak hava balonu turizmi, günümüzde macera turizminin önemli bir parçası haline gelmiştir. Her yıl popülaritesi artmaktadır (Akgül, 2022). Balon turizmine bakıldığında farklı ülkelerde gerçekleşen bir aktivitedir. Türkiye’de, Dünya Mirası listesindeki Kapadokya bölgesinde, bölgeyi yukarıdan görmek, peri bacalarını ve vadileri seyretmek için ziyarete gelen turistler arasında giderek daha popülerlik kazanan balon geziler düzenlenmektedir (Türk ve Özdemir, 2020).

Sualtı Dalış Turizmi: Dalış turizmi, deniz bölgelerinde önemli bir ticari getirisi olan bir faaliyettir. Su altı dalış turizmi, özel ilgi türlerinden birisidir. Dalış merkezlerinin doğası ve zenginliği nedeniyle ekipmanı pahalı bir faaliyettir (Asan, 2020). Tüplü dalış, bir su kütlesine girmeyi ve yüzeyin altında kalmayı içeren dünya çapında bir spordur. “Scuba” kelimesi “bağımsız su altı solunum cihazı”nın kısaltmasıdır. Dalgıçlar, su altında nefes almalarını sağlayan bir hava tankı taşırlar. Tüplü dalış çoğunlukla okyanusta yapılır, ancak dalgıçlar belirli göllerde, nehirlerde ve göletlerde de yer alabilirler (<https://www.sports-information.org/scuba-diving.htm> 25.07.2023). Sualtı Turizminin, uygun iklim şartlarına elverişli bir çok turistik destinasyonun ekonomisinde önemli bir yeri vardır. Türkiye’de sualtı dalış sporları son yıllarda önemli bir artış göstermektedir (Garda, 2010).

Yamaç Paraşütü: 1980’li yıllardan sonra geliştirilen bir macera sporudur. İlk resmi olmayan yamaç paraşütü şampiyonası 1987 yılında İsviçre’de düzenlenmiştir. Kısa bir süre sonra ise Uluslararası Havacılık Federasyonu (FAI) yamaç paraşütü sporunu resmen tanıyarak 1989’da ilk resmi dünya şampiyonasını Avusturya’nın Kossen kentinde tertip etmiştir. Yamaç paraşütü ekipmanları: kanatlar, emniyet kemerleri, variometre, radyo, GPS’ten oluşmaktadır. Yamaç paraşütünün uçuş türleri ise yelken kanat, kros uçuşu, termal uçuş şeklindedir (Akgül, 2022). Türkiye’de

yamaç paraşütünün ilk yapıldığı yer Ölüdeniz'dir. Bu bölge dünyaca ünlü yamaç paraşütü alanları içerisinde yer almaktadır (Asan, 2020).

1.1.3.1.9. Bir Macera Türü Olarak Off-Road Turizmi

Çağımızdaki popüler trendlerden birisi konumunda bulunan sportif rekreasyon, rutin mesai saatleri ve gündelik gereksinimlerin karşılandığı zamanların haricindeki boş zamanların değerlendirilmesi yönünden modern insanın yaşamında önemli bir rol üstlenmektedir. Bu popüler sportif rekreasyon faaliyetlerinden birisi de şüphesiz ki kişisel bir mücadeleyi öne çıkaran, bireyi tabiatla bütünleştiren hem spor amacıyla hem de turistik bölgelerde bir turizm ürünü şeklinde sunulabilen off-road aktivitesidir (Acar vd., 2021). Bu bölümde çalışmamızın ana bileşenlerinden olan off-road aktivitesine ve turizmine ilişkin bilgiler verilecektir.

1.1.3.1.9.1. Off-Road Kavramı

Macera turizmiyle doğrudan şekilde bağlantılı olan ve yüksek gelir seviyesine sahip bireylerin tercih etmeleri nedeniyle son zamanlarda büyük ilgi gören off-road, giderek daha fazla anlaşılan ve ekonomik getirisi yüksek bir açık hava rekreasyonu olarak öne çıkan bir aktivitedir. Off-road, insanların işten geriye kalan zamanlarında tabiatla daha yakın bir temas kurma, özel donanımlı araçlarını test etme, zorluklar ile başa çıkma, kontrollü risk alarak eğlenme ve heyecan arama gibi etkenleri bir araya getiren, macera odaklı olan bir yol dışı araç kullanım etkinliğidir (Sevinç ve Duran, 2019).

Off-road, kelimenin tam anlamıyla “yoldan uzaklaşma” anlamına gelmektedir. Off-road’un çıkışı, sıradan araçların gidemediği yerlere gitme arzusunun sonucudur. Günümüz doğa ve motor sporları kategorilerinde kendini gösteren off-road; başlangıçta askeri kullanımdaki kara araçlarının gidemediği yerlere gidebilmek, devletlerin sınırlarını korumak için ortaya çıkmış ve geliştirilmiştir. Off-road daha sonraları ise uzak iş sahalarına ulaşmak için kullanılmıştır. Askeri faaliyetlere ve zorlu doğa koşullarındaki işlere uygun kara araçları yapmak, araziye ve ulaşılamayan

yerlere gitme isteği, üretim değeri nedeniyle off-road amatör bir spor haline gelmiş ve giderek yaygınlaşmıştır (<http://dagci.com.tr/off-road/> erişim tarihi: 04.08.2023).

Off-road, son birkaç yılda hızlı bir büyüme yaşayan bir macera turizmi biçimidir. Dört Çeker (Four Wheel Drive, 4WD) turunun basit tanımı, değeri 4WD araçların kullanımıyla artırılan tüketici ve tedarikçi tur deneyimleridir. Tamamen 4WD araçların kullanımına ve etkinliklerine dayalı daha büyük bir tur deneyiminin parçasıdır. Off-road araçlarının kullanıldığı bu tür macera aktiviteleri, halkın refahının artması ve turistlerin boş zamanlarında macera aktiviteleri yaşama isteği nedeniyle, halkın ilgisini çekmekte ve turizm bağlamında da gelir yaratmada önemli bir rol oynamaktadır (Joy ve Antony, 2019).

1.1.3.1.9.2. Off-road Araçlarının Özellikleri

Off-Road turizminin popülerliğindeki artışın ana nedenlerinden biri, dört çeker araçlar ve sürücüler arasındaki karmaşık ve değışken ilişkidir. Sürücüler, aktif sürüş isteklerini tatmin etmek amacıyla hem zihinlerine hem de bedenlerine özgürlük sunan yeni lokasyonlar arayarak, boş zamanlarında off-road gezilerine olan ilgilerini artırmışlardır. Off-road araç kategorileri, araçların kullanmış oldukları lastik türüne ve dingil sayısına dayanmaktadır. Federal Otomotiv Endüstrisi Odası (Federal Chamber of Automotive Industries) ise dört çeker araçları, macera sporları aktivitelerinde kullanılabilen “spor araçları” olarak tanımlamaktadır (Buckley, 2004).

Off-road turizminde, araç ve lokasyon arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. Çünkü araç, destinasyonlara erişim ve istenen aktiviteleri gerçekleştirmek için temel bir gereklilik konumundadır. Katılımcılar off-road esnasında kamp yapma, balık tutma ve trekking gibi belirli aktiviteleri gerçekleştirmeyi isteyebilirler ki bu aktiviteler, aracın depolama kapasitesi, off-road yetenekleri ve güçle ilgili yeteneklerini gerekli kılar. Sürücüler, off-road araçlarını bu tür seyahat deneyimlerini yaşamak için kullanmaktadırlar (Joy ve Antony, 2019).

Off-road araçları, zorlu arazi koşullarında verimli bir şekilde hareket edebilen özel araçlardır. Bu türdeki araçların bazı göze çarpan özellikleri şunlardır (<https://ankaraoffroad.com.tr/offroad-arac-ozellikleri/> erişim tarihi:05.08.2023):

Off-road araçlarında genellikle dört tekerlekten çekiş sistemi bulunur. Bu, tüm tekerleklerin aynı anda dönerek aracın çamurda, kumda, karda veya diğer zorlu arazilerde daha iyi çekiş sağlamasına yardımcı olduğu anlamına gelir. Ayrıca arazi araçları tipik olarak standart araçlardan daha yüksek yerden yüksekliğe sahiptir. Bu, daha büyük tekerlekler ve daha yüksek bir sürüş yüksekliği ile elde edilir ve aracın çukurları, çalılırları, kayaları ve diğer engelleri daha kolay aşmasına yardımcı olur. Yine bu araçlar, zorlu arazi koşullarında etkili performans için genellikle daha güçlü motorlarla donatılmıştır. Bütün bu özellikler, arazi araçlarının engebeli, kaygan veya genellikle engebeli arazide gezinmesini sağlar. Araç başına özellikler modele ve üreticiye göre değişebilir.

1.1.3.1.9.3. Off-road Lokasyonları

Coğrafi yapısı gereği olarak yolu olmayan, bozuk zeminlerde icra edilen off-road aktiviteleri, belirli bir mekana gereksinim duymamaktadır. Bu nedenle dünyada pek çok alternatif off-road güzergahı bulunmaktadır. Örnek olarak yağmur ormanları bölgesinde çamur offroad'unun, Arap Yarımadası'nda çöl off-road'unun, Amerika kıtasında kayalık off-road'unun gerçekleştirilmesi, bu aktivitede arazi araçları ile çamur, kar, patika, çakıl, su, kum ve pek çok doğal engebenin bulunduğu parkurlarda icra edilebileceğini göstermektedir (Sevinç ve Duran, 2019). Bu bağlamda, bütün dünya üzerinde olduğu gibi ülkemizde de pek çok ilde off-road kulüpleri ve dernekleri açılmakta, Türkiye Off-Road Şampiyonası, Anatolian Rally ve Off-Road Trophy etkinlikleri tertip edilmekte, off-road etkinliklerinin geliştirilmesi adına yeni rotalar belirlenmekte, organizasyonlarla turlar düzenlemektedir (www.advenport.com).

Off-road arazi araçları ve zorlu arazi koşullarına uygun araçların kullanıldığı bir aktivitedir. Off-road yapmak isteyenler genellikle doğa ile iç içe olmak, aracının sınırlarını zorlamak ve adrenalin dolu aktiviteler yapmak isteyenlerden oluşmaktadır. Off-road aktiviteleri için birçok farklı lokasyon seçeneği bulunmaktadır. Off-road yapabilecek başlıca lokasyonlar: dağlık alanlar, çöller, ormanlık bölgeler, sahiller ve arktik alanlardır (<https://ankraoffroad.com.tr/offroad-arac> erişim tarihi:05.08.2023).

1.1.3.1.9.4. Off-roadculuk

Off-roadcular, genellikle macera ve doğa ile iç içe olmayı seven bireylerdir. Arazi koşullarının zorluğuyla başa çıkmayı, yeni rotalar keşfetmeyi ve açık hava deneyimlerini takdir etmeyi tercih ederler (Silberman ve Andereck, 2006).

Hobi olarak off-road aktivitesi yapmak, zorlu doğa koşullarında dört çeker arazi aracı kullanma macerasıdır. Özellikleri bakımından tam olarak sportif bir aktivite şeklinde nitelendirilemese de, off-road hobi ile spor arasında bir konumda yer almaktadır. Türkiye'deki etkinliklerinde off-road katılımcılarının çok önemli bir bölümü kırk yaş ve üzerinde bulunan erkeklerdir (<https://www.offroad.ist/blog/off-road-nedir/> erişim tarihi:06.08.2023).

Off-roadcular, zorlu arazi koşullarında arazi aracı kullanmayı seven kimselerdir. Bu kişiler, genellikle arazi yollarında keşif yapmayı, dağlık veya ormanlık alanlarda doğayı keşfetmek için arazi araçları kullanmayı tercih ederler. Off-roadcular, genellikle off-road aktiviteleri düzenlerler. Bu aktiviteler; bölgesel off-road rallileri, kamp, doğa yürüyüşleri vb. faaliyetlerdir (<https://ankaraoffroad.com.tr/> erişim tarihi:05.08.2023).

1.1.3.1.9.5. Dünyada ve Türkiye'de Off-road Faaliyetleri

Eğlence, spor, macera, meydan okumalar ve eğlence etkinlikleri gibi özel ilgi alanları ve hobiler bağlamında özel araçlar kullanılarak icra edilen bir spor etkinliği olan off-road, yol güzergahı boyunca gerçekleştirilen aktiviteleri kapsar. Bu sebeple spor, turizm ve boş zaman etkinlikleri olarak, tabii güzelliklerin yoğunlaştığı yerlerde, grup veya tek başına yapılabilecek açık havada eğlence grubunda yer alan maceraya dayalı bir turizm faaliyeti olarak da değerlendirilebilir (Sevinç ve Duran, 2019).

Off-road aktiviteleri pek çok ülkede oldukça popülerdir. Özellikle ABD, Avustralya, Kanada ve Güney Afrika gibi ülkeler off-road aktiviteleri ile ünlüdür. Bu popülerite, bu ülkelerin geniş doğal alanlara sahip olması ve dağlık bölgelerinin arazi aktiviteleri için ideal ortamlar sağlamasıyla açıklanmaktadır. Ancak son yıllarda off-road aktiviteleri Avrupa, Asya ve Güney Amerika başta olmak üzere birçok ülkede

giderek daha popüler hale gelmiştir (<https://ankaraoffroad.com.tr/offroad> erişim tarihi:07.08.2023).

Avrupa ülkelerinde de hızlı şekilde büyüyen bu türdeki faaliyetlerin ekonomik katkısı, macera turizminin turizm gelirleri içerisinde yadsınamaz bir yer almasını sağlamaktadır. Bu nedenle daha kapsamlı rotalar oluşturularak ve uluslararası arazi rotalarında yer almak isteyen ülkelerin çeşitli off-road faaliyetleri içerisinde yer aldıkları görülmektedir (Sevinç ve Duran, 2019).

Off-road aktivitelerinin artış göstermesi, özellikle doğal alanların korunmasıyla ilgili olarak dünya genelinde bazı endişelere yol açmıştır. Bununla birlikte, off-road etkinlikleri, uygun şekilde yönetilirse çevre dostu bir aktivite olabilir. Ayrıca doğal alanların korunması ve sürdürülebilir turizmin geliştirilmesi için de önemli fırsatlar sunabilmektedir (<https://ankaraoffroad.com.tr/offroad> erişim tarihi:07.08.2023).

Off-road aksesuarları ile donatılmış dört çekerli arazi araçlarının kullanıldığı, dünyanın engebeli ve Türkiye'nin vahşi ve yokuşlu yollarının üstesinden gelme esasına dayanan off-road yarışlarına, iki off-road yarışçısı katılmaktadır. Belli bir etabı en kısa sürede tamamlamayı amaçlayan motorlu araç yarışması, Türkiye'de Türkiye Otomobil Sporları Federasyonunun (TOSFED) belirlediği ev sahibi off-road kulüpleri tarafından düzenlenen parkurlarda her yıl düzenli olarak yapılmaktadır (<https://www.offroad.ist/blog/off-road-nedir/> erişim tarihi:07.08.2023).

Ülkemizde “Türkiye Off-Road Şampiyonası” başta olmak üzere “Anatolian Rally” ve “Off-Road Trophy” yarışlarının organizasyonu, off-road aktiviteleri için parkurların geliştirilmesi ve turların düzenlenmesi sağlanmaktadır (Sevinç ve Duran, 2019). 1993 yılında Türkiye’de kurulmuş olan bugüne kadar Off-road etkinlikleri ve organizasyonları düzenleyen ilk Off-road kulübü ise İSOFF’tur. Günümüzde yirmi Off-Road kulübü bulunmaktadır ve bu sayı da gün geçtikçe artış göstermektedir (<https://www.isoff.org.tr/kulup-tarihcesi/> erişim tarihi:08.08.2023).

Türkiye, konumu, tabii ve tarihsel güzellikleri, güvenli ve alternatif yol güzergâhları sebebiyle tur organizatörlerinin ve off-road kulüplerin de ilgisini çekmektedir. Türkiye’deki off-road etkinliklerine giderek mevcut ilginin artmasında, donanımlı araçlara dönük arz artışının ve yakın zamanda ilerleme göstermesinin neden olduğu söylenebilir (Sevinç ve Duran, 2019).

2. BÖLÜM

GÜMÜŞHANE İLİNE İLİŞKİN BİLGİLER VE İLİN TURİZM POTANSİYELİ

2.1. İLİN SOSYO EKONOMİK DURUMU

Akademik çalışmaların pek çoğu günümüzde toplumların sosyal ve de ekonomik yapılarını anlama ve analiz etmek amacıyla ortaya konulmaktadır. Bu bağlamda, bir bölge ya da ilin sosyoekonomik durumu, o yerin genel refah düzeyi, işsizlik oranları, gelir dağılımı, eğitim düzeyi ve sosyal hizmetlere erişim gibi etkenler aracılığı ile değerlendirilmektedir. Bu çalışmada, Gümüşhane ilinin off-road turizmi bağlamında sosyoekonomik durumunu ele alarak, bu ilin toplumsal yapısını ve ekonomik dinamiklerini anlamaya yönelik bir çaba sarf etmektedir. Bu bölümde Gümüşhane'nin sosyoekonomik durumuna ilişkin bilgiler detaylı olarak sunulacaktır.

2.1.1. İlin Tarihçesi

Geçmişten bugüne kadar Gümüşhane ili çok sayıda medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Gümüşhane bölgesinde arkeolojik kazı çalışmaları yeterli derecede olmasa da, tarih öncesi dönemler hakkında az da olsa birtakım bilgilere ulaşılmıştır. Pek çok uygarlığın izlerini taşıyan ve coğrafi konumu sebebiyle “İpek Yolu” güzergahında bulunan Gümüşhane her zaman önemli bir kavşak nokta ve bir geçiş güzergâhı olmuştur (Öner, 2022).

Gümüşhane’de elde edilen tarihi buluntular, İ.Ö. 3000 yıllarında yerleşik yaşamın mevcudiyetini işaret etmektedir. Bölge, özellikle Urartu, Makedonya, Pers, Roma, Bizans ve Türk-İslam medeniyetlerinin egemenliği altında kalmıştır. 16. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı tarafından yönetilmeye başlanan Gümüşhane, Osmanlı egemenliği içinde coğrafi konumu ve zengin maden kaynakları sebebiyle önemli bir konumda bulunmuştur (Aktaş, 2016).

Gümüşhane ismi aslında kente çok sonradan verilmiş bir isimdir. Resmî kayıtlar araştırıldığında ilk defa 18. yüzyılda “Gümüşhane” adının Osmanlı Devleti maliye

kayıtlarında kullanıldığı görülmektedir. Çok daha önceki dönemler araştırıldığında ise şehir merkezinin 1200 yıldan uzun bir zaman boyunca “Canca” ismiyle anıldığı görülmekte ve ilçeleri ile birlikte bölgeye tamamen verilen adın binlerce yıl boyunca “Khalybia/Haldia” şeklinde anıldığı görülmektedir. Gümüşhane adı kelime itibari ile Türkçe, gümüş ve Farsça: diyar/yurt/hane kelimelerinin birleşimi sonucunda oluşmuş “Gümüş Diyarı/Evi” anlamına gelmektedir (Öner, 2022).

Bugünkü Gümüşhane’de yerleşim faaliyetlerinin 15. yüzyılın sonlarına doğru başlangıç gösterdiği, bu bölgenin ise daha sonraları bir kasaba statüsüne gelecek olan ve halkın arasında “Eskişehir” denilen bölgede değil, günümüzdeki “Canca” köyü civarında olduğu bilinmektedir. Nitekim Canca köyü ve etrafında bulunan yerleşmelerin tamamı, Osmanlı’nın fethinden sonra Trabzon’dan gönderilen ahaliyle yeniden kurulmuştur. Bu belirtilen tarihlerden önce bu bölgede herhangi bir yerleşim bulunmamaktaydı ya da buralar kısa süreli ele geçiren ve sonra başka bir güç tarafından kovulan siyasi kitlelerin burada bulunduğu düşünülmektedir (Tozlu, 2016).

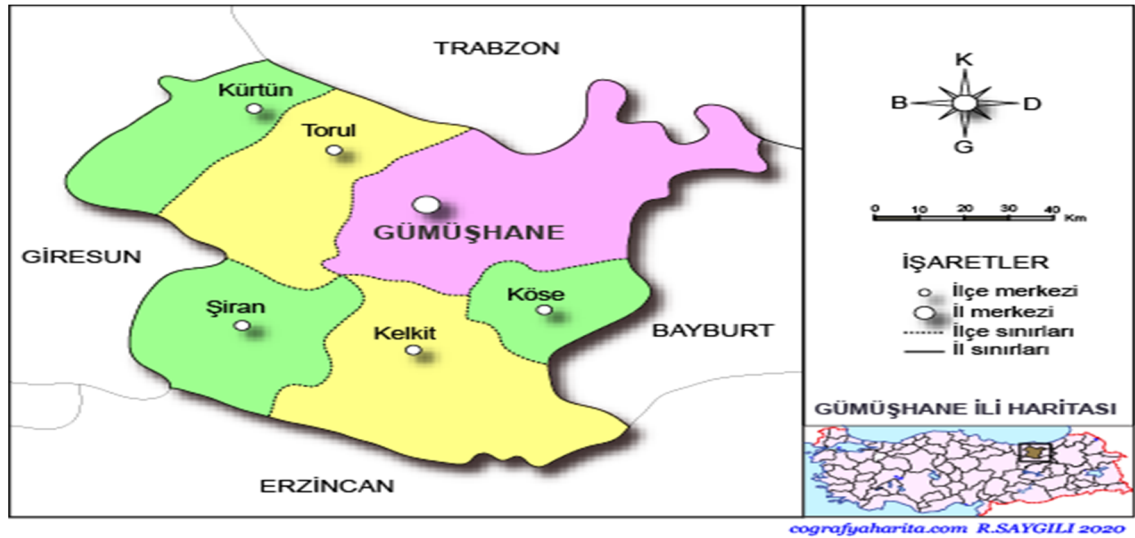
1985-1990 arası dönemde Gümüşhane ilinin idari yapısında değişiklikler meydana gelmiştir. Daha öncesinde Gümüşhane iline bağlı bir ilçe olan Bayburt il haline gelmiş ve Gümüşhane’den ayrılmıştır. Kelkit ilçesine bağlı olan Köse bucağı ile Torul ilçesine bağlı bulunan Kürtün bucağı ise Gümüşhane iline bağlı ilçeler haline getirilmiştir (Koday, 2005).

2.1.2. İlin Coğrafi Konumu

Gümüşhane, 38° 45’ - 40° 12’ doğu boylamlarıyla 39° 45’ - 40° 50’ kuzey enlemlerinin arasında bulunan bir Doğu Karadeniz ilimizdir. 6.575 kilometrekare yüzölçümüne sahiptir. Batısında Giresun, Doğusunda Bayburt, Kuzeyinde Trabzon ve Güneyinde de Erzincan’la komşudur. İpek Yolu’nun çıkış kapısı şeklinde kabul edilen Trabzon limanının, Doğu Anadolu ve İran arasındaki bağlantısını sağlayan tarihi kervan yolu üzerinde kurulmuş olan, ehemmiyetli bir lokasyondur. Bu yol güzergâhı ticari olduğu kadar, askeri amaçlarla da kullanılmıştır (Binay, 2022).

Doğu Anadolu ile Doğu Karadeniz arasında bir geçiş konumunda yer alan Gümüşhane, coğrafi konumu nedeniyle farklı turizm türlerine de ev sahipliği yapabilmektedir. Sosyal, kültürel ve ekonomik çeşitliliğe ev sahipliği yapan bölge

ekoturizm açısından da önemli bir lokasyondur (Ödemiş ve Hassan, 2019).

Şekil 1. Gümüşhane İlçeler ve Komşu İller Haritası

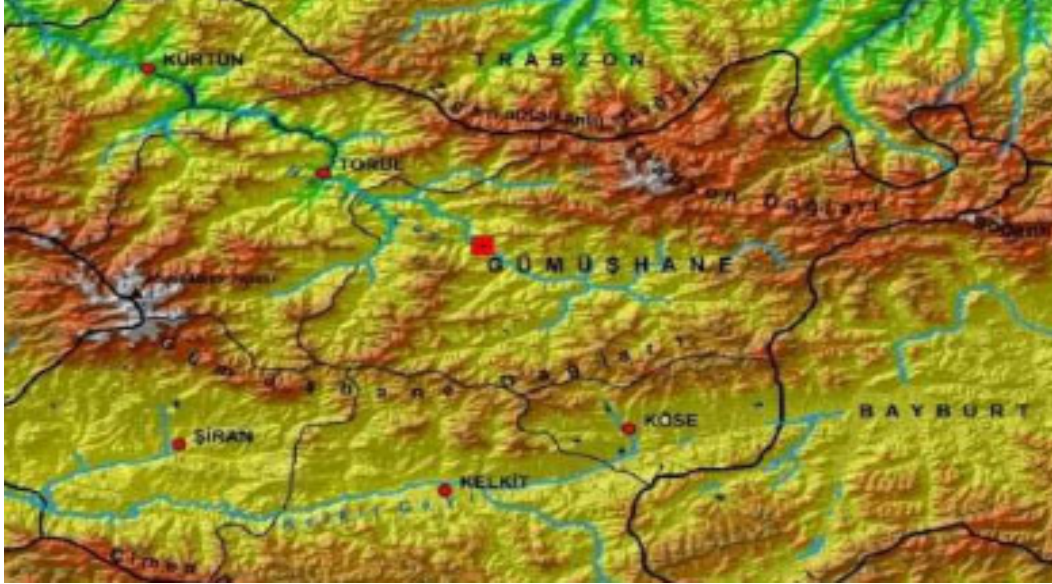
(Kaynak: <https://gumushane.afad.gov.tr/kurumlar/gumushane.afad/E-utuphane>)

2.1.3. İlin İklimi ve Bitki Örtüsü

Gümüşhane ve çevresi, coğrafi konumu ve topografik özellikleri nedeniyle Karadeniz iklimiyle Doğu Anadolu Bölgesi'nin karasal iklimi arasındaki bir geçiş iklimi özelliklerine sahiptir. Kıyı kuşağının nemli ılıman iklimi, şehir ve çevresinin bitki örtüsü üstünde belirleyici bir etkiye sahip olmuştur. Harşit çayının kıyısındaki bölgelerde genellikle söğüt ve kavak florası görülür iken, vadiden dağlık alanlara doğru yayılan bölgelerde ise armut, kiraz, elma, ceviz, kuşburnu vb. ağaç türleri yoğun şekilde bulunmaktadır. Diğer alanlarda ise yamaçlarda step formasyonu yaygın olarak görülür. Gümüşhane'deki dağların kuzeye yamaçlarında meşe, karaağaç, sarıçam ve göknar gibi türler görülmektedir. Harşit çayı, şehir içinden geçer ve ilin doğu sınırındaki Vauk dağlarından doğarak Sifon deresi şeklinde isimlendirilmektedir. Bu akarsu, yaklaşık olarak üç bin kilometrekarelik yağış alanına sahiptir ve 160 kilometrelik bir uzunluğu bulunmaktadır, Karadeniz'e doğru da akarak dökülmektedir (Zaman ve Doğanay, 2011).

Gümüşhane'de Zigana dağının iki tarafı, çok keskin bir biçimde iki farklı iklim çeşitliliği göstermektedir. Zigana tünelinin Trabzona bakan kuzey tarafında Karadeniz'in nemli ve ılık iklimi görülmektedir. Bu bağlamda Trabzon tarafında kalan

bölgelerde meşe, kayın, köknar, ladin ve sarıçam ağaçları ile kaplanmış ormanlık araziler görülürken, Zigana tünelinin Gümüşhane'ye bakan güney taraflarında ise Doğu Anadolu bölgesinin sert karasal iklim özellikleri, Bozkır ve Sarıçam ağaçları karşımıza çıkmaktadır (Öner, 2022).

Şekil 2. Gümüşhane İli Topografik Haritası

(Kaynak: <https://www.harita.gov.tr/urun/gumushane>)

2.1.4. İlin Demografik Yapısı

Ülkemizde nüfus sayımının ilk kez gerçekleştirildiği 1927 yılında 121,797 kişi şeklinde olan Gümüşhane nüfusu, 2019 yılı Adrese Dayalı Nüfus Sayımı'na kadar geçen 90 yıl içinde %39,7'lik bir artışla yaklaşık 170,173 kişiye ulaşmıştır. Nüfusun 86,097'si (%50,6) erkek, 84,076'sı (%49,4) ise kadınlardan oluşmaktadır. Nüfusun 122,805'i (%72) il/ilçe merkezlerinde yaşar iken, 47,368'i (%28) kırsal bölgelerde yaşamlarını sürdürmektedirler. 2019 yılındaki Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminden alınmış olan sonuçlara göre, Gümüşhane ili Türkiye'nin 81 ili içerisinde toplam nüfusu itibarıyla 76. sıradadır. İldeki nüfus yoğunluğu da kilometrekare başına 26 kişi şeklinde tespit edilmiştir (Pir, 2020).

2.1.5. İlin Ekonomik Yapısı

Gümüşhane ekonomisi büyük oranda hizmet, madencilik ve tarım sektörlerine

dayalı bir gelişme göstermektedir. Bölgenin fiziki coğrafyasından kaynaklı kısıtlayıcı etkiler büyük ölçekli endüstriyel tesislerin kurulumunu ve gelişimini zorlaştırmaktadır. Altın, gümüş, bakır, barit ve feldspat gibi kaynaklar açısından oldukça zengin bir il olan Gümüşhane’de, madencilğe ilişkin farklı dallarda faaliyette olan birçok özel işletme ve kuruluş bulunmaktadır. Bu mevcut kuruluşların sayısı il genelinde kırkın üzerindedir ve il merkeziyle ilçelerde maden işletmeciliği faaliyetlerini yürütmektedirler. Yeraltı kaynaklarının ilin ekonomisine katkısına bakıldığında ise Sanayi Bakanlığı’ndan alınan 2012 yılına ilişkin verilere göre ilin ekonomik büyüklüğünde madenciliğin %21’lik bir payının olduğu görülmektedir. Bu durum işletilmekte olan gümüş, altın, barit, çinko, kurşun ve bakır yataklarının bölgede istihdam imkanlarının artırılmasında ayrıca, dış ve iç göçün azaltılmasında yaratmış olduğu katkıyı işaret etmektedir (Başaran, 2022).

Gümüşhane’de sanayi faaliyetleri, oransal bakımdan hizmetlerden sonra ikinci sırada yer alsa bile, tesislerin sayısı ve çalışan işgücü miktarı dikkate alındığında yeteri kadar gelişmemiş olduğu görülmektedir. Modern endüstri tesisleri olarak birkaç fabrika dışında, daha çok bölgesel ihtiyaçlara yanıt verecek biçimde organize edilmiş olan atölye tipindeki küçük ölçekli işletmeler mevcuttur. İldeki başlıca sanayi kuruluşları; un fabrikaları, tuğla, toz kireç ve kiremit fabrikaları, orman mamüllerini işleyen, seramik ürünler yapan işyerleriyle otomobil bakım ve onarım atölyeleridir (Ünver ve Akbulut, 2013).

Gümüşhane, tarımsal faaliyetlerin ortaya çıkardığı bir yerleşme özelliğinde değildir. Şehirde az miktardaki tarım arazileri genellikle küçük parsellerden meydana gelir. Nitekim, tarım alanları çoğunlukla 1-2 dönüm arasında genişliğe sahip tarlalardan oluşur. Küçük parsellerin hakim oluşunda en 103 önemli etken, arazilerin miras yoluyla parçalanmasıdır. Gümüşhane’de tarla tarımı ile uğraşan ailelerin bir kısmı aynı zamanda büyükbaş ve kümes hayvanı da beslemektedir. Ayrıca şehirde oturan ailelerin çoğunluğu köylerde arazi sahibidir (Doğanay, 2001).

Gümüşhane’de giderek daha fazla gelişim gösteren sektörlerden birini de turizm oluşturmaktadır. Başta Karaca Mağarası ve Zigana Dağı Kış Sporları Merkezi olmak üzere, Limni Gölü Tabiat Parkı, Santa Harabeleri, İmera Manastırı, Satala Antik Kenti, Tomara Şelalesi, Kadirga Yaylası ve Örumcek Ormanları ilin en çok yerli ve yabancı turist çeken destinasyonlarını oluşturmaktadır. 2018 yılı Kültür ve Turizm Bakanlığı

istatistiklerine göre belediye ve bakanlık işletme belgeli tesislerde konaklayan yerli ve yabancı turist sayısı toplam 127.153 kişi olarak gerçekleşmiştir (Başaran, 2022).

2.2. İLİN TURİZM POTANSİYELİ VE TURİZM FAALİYETLERİ

Turizm potansiyelinin tespit edilmesi ve değerlendirilmesi, turizmin gelişmesi için büyük önem taşımaktadır. Bir ilin turizm potansiyelinin tespit edilebilmesi için ilin tarihi değeri, doğal kaynakları ve sosyokültürel kaynaklarının ve bu unsurların kollarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu kaynaklar içinde doğal ve tarihi değerler özellikle son derece önemli bir yere sahiptir (Bodur, 2022).

Gümüşhane ili toprakları, çok eski çağlardan beri farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır ve bu özelliği de kültürel zenginliğin ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır (Akyürek ve Zeybek, 2018). Örneğin Gümüşhane için çok önemli olan farklı dinlere, ırklara ve dillere sahip insanlardan oluşan toplulukların, yani ayrı bir topluluk olan Türklerin, Rumların ve Ermenilerin medeniyetlerini bir araya getirip bir arada yaşamalarına imkan veren Eski Gümüşhane (Süleymaniye Mahallesi) yer almaktadır. Burada çok zengin ve çeşitli bir kültürel dokunun oluştuğu görülmektedir. Ayrıca sivil mimarinin önemli örnekleri de görülmektedir (Yüce ve Yaleze, 2018).

Köklü tarihi ve İpek Yolu üzerindeki konumu ile ön plana çıkan Gümüşhane ili, kültürel eserlerin hayranlıkla izlenebileceği eşsiz bir doğaya ve iklime sahip olmasıyla Doğu Karadeniz bölgesinde potansiyel turizm fırsatları sunan bir şehirdir (Çalık vd., 2013).

Gümüşhane ilinin kültürel varlıkları arasında taşınmaz kültür varlıkları, tarihi yerleşim alanları, sit alanları ile müzeler bulunur (Öktem, 2022). Gümüşhane'nin tarihsel mimarisinin en ilgi çekici unsurları olan konaklar, ziyaretçilerin yoğun şekilde ilgisini çekmektedir. İl genelinde 44 adet konak bulunmaktadır. Gümüşhane ili tarihsel yapılar bakımından oldukça zengindir. Gümüşhane'nin tescilli bulunan 24 camisi, 5 türbe ve kubbesi, 14 kalesi, 6 minaresi, höyük ve peribacaları, 6 han odası ve hamamı, 6 mezarlığı, 32 çeşmesi, 39 köprüsü, 99 kilisesi ve şapeli, 5 okul ve medresesi, 7 mağarası, 2 gölü ve şelalesi ayrıca 20 de sit alanı vardır. Tarihi ve doğal güzelliklere

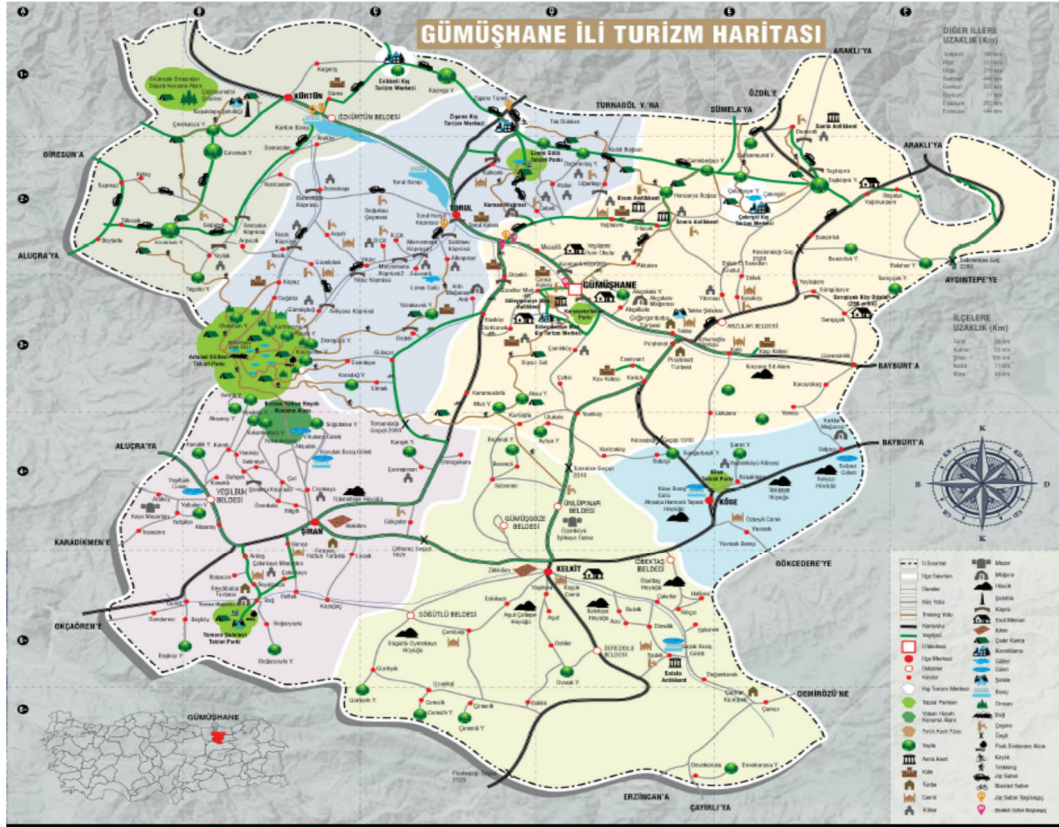
sahip olan ilde toplam 405 tarihi eser bulunmakla birlikte bunların 277'si tarihi eser korumasındadır (<https://www.guzyurdu.com/gumushane> erişim tarihi:08.08.2023).

Tablo 3. Gümüşhane Turistik Çekim Merkezleri

<i>Çekim Yeri</i>	<i>Ana Özelliği</i>	<i>Ürün İçeriği</i>
Karaca Mağarası	Manzara, temiz hava, doğa	Karayolu ile çıkılan seyir ve yürüyüş aktiviteleri, Cehennem Vadisi Kanyonu
Süleymaniye Mahallesi	Tarihi yerleşim yeri, eski şehir	Camiler, kiliseler, kültürel gelişler
Tomara Şelalesi	Tabiat parkı, kırsal, doğa, manzara	Yeme-içme, yürüyüş, bisiklet vb.
Artabel Gölleri	Tabiat parkı, manzara, temiz hava, doğa	Yeme-içme, yürüyüş, bisiklet vb.
Zigana Dağı Turizm Merkezi	Kayak merkezi, Limni gölü tabiat parkı	Kayak, snowboard, kır evleri vb.
Çakırgöl Turizm Merkezi	Kampçılık, yayla, göl	macera, doğa turizmi
Erikbeli Turizm Merkezi	Yayla	Yeşil yol, yayla safari, kırsal turizm
Örümcek Ormanları	Nadir bulunan ağaçlar, Çağlayandibi şelalesi	Sekiz adet tabiat anıtı, doğa ziyaretleri
Krom Vadisi	Arkeolojik sit alanı	Konak, çeşme, kilise vb./kültürel amaçlı gelişler
Santa Harabeleri	Antik kent (Ortaçağ)	Ortaçağ dönemi eserler/ kültürel amaçlı gelişler
Satala Harabeleri	Antik kent (Ortaçağ öncesi)	Roma askeri garnizonu/ kültürel amaçlı gelişler
İmera Manastırı	Tarihi (1710)	Günümüze kadar ulaşan inanç merkezi
Sarıçiçek Köy Evleri	Tarihi (1873)	Geleneksel Türk mimarisi/ kültürel amaçlı gelişler
Kaleler ve Kuleler	Tarihi	Konumları ve şekilleri
Yaylalar	Manzara, temiz hava, doğa, Kadirga, Kazıkbeli, Taşköprü, Güvende vd.	Bozulmamış doğa/doğa turizmi amaçlı gelişler, karavan, yürüyüş, panayır, konaklama
Kuşburnu-Pestil Kültür ve Turizm Festivali	Sosyo-kültürel	Yöresel gıda temalı/kültürel, sanatsal ziyaret amaçlı gelişler
Yayla Şenlikleri	Sosyo-kültürel	Akrobasi, komedi ve müzik/kültürel ziyaret amaçlı gelişler

Kaynak: Yalçın, 2015.

Gümüşhane’de özellikle yayla turizmi ve de festival turizmi şeklinde olmak üzere doğa yürüyüşü, kış, mağaracılık, avcılık, hava sporları, spor balık tutma, nehir, yelken, bisiklet, kamp, karavan turu, atlı doğa yürüyüşleri, vahşi yaşamı izleme, rafting ve fotoğraf safarileri gibi doğa turizmi faaliyetleri bulunmaktadır (Kahyaoğlu vd., 2019).

Şekil 3. Gümüşhane ili turizm haritası (Kahyaoğlu vd., 2019).

2.2.1. Gümüşhane İlinde Gerçekleştirilen Turizm Faaliyetleri

Gümüşhane ili, bir çok faaliyeti bünyesinde barındıran bir turizm potansiyeline sahip bulunmaktadır. Benzersiz doğal güzellikleri, zengin tarih ve kültürel mirasıyla öne çıkan Gümüşhane, çeşitli turistik faaliyetlere ev sahipliği yapma potansiyeline sahip bir destinasyondur. Coğrafi ve tarihi özellikleri bakımından pek çok farklı turizm çeşidine imkan sunan Gümüşhane'deki turizm çeşitlerine aşağıda yer verilecektir.

2.2.1.1. Yayla ve Festival Turizmi

Gümüşhane ili, yayla turizmi bakımından oldukça büyük bir kapasiteye sahip bulunmaktadır. Genellikle ilin kuzey bölümünde, Doğu Karadeniz dağları içerisinde yer alan bu yaylalar, toplam arazi dağılımının %33'ünü oluşturmaktadır. Şehirde

toplamda ise 429 yayla bulunmaktadır. Başlıca yaylalar; Güvende, Kadırğa, Zigana, Alaca, Çakırgöl, Erikbeli, Çimen, Taşköprü, Altıntaşlar, Cami Boğazı ile Kazıkbeli yaylalarıdır (Kahyaoğlu vd., 2019).

2.2.1.2. Doğa Yürüyüşü

Doğa yürüyüşü, temiz ve sağlıklı havanın tadını çıkarmak için “yürüyüş” ve “dağ tırmanışı” şeklinde tatil ve dağ sporları amaçlı bir turizm şeklidir. Dağ sporlarının en bilinen türleri; sabah başlayarak akşam biten dağlarda yapılan bir yürüyüş olan hiking ve dağlarda çadır kurularak yapılan bir gezi olan trekkingdir. Hiking ve trekking her mevsim yapılabilir ve parkurlar dağda kamp yapmak, çadırdaki kalmak ve profesyonel bir rehber eşliğinde birkaç saat sürebileceği gibi daha uzun da sürebilmektedir (Albayrak, 2018).

Torul ilçesinde Artabel Gölleri Tabiat Parkı, dinlenme yeri olan Limni Gölü Tabiat Parkı ve civarı, Kürtün ilçesinde Kazıkbeli yaylası, Zigana eteklerinde, Çorak köyünde yer alan dağ Taşköprü yaylası, Zigana etekleri trekking için büyük potansiyele sahiptir (Kahyaoğlu vd., 2019).

2.2.2. Kış Turizmi

Tanım olarak kış turizmi, kayak, dağcılık ve trekking gibi temel sporlara dayalı, karda ve yaylalarda yapılabilen bir turizm türüdür. Çakırgöl Turizm Merkezi, Zigana Turizm Merkezi, Kürtün Erikbeli Turizm Merkezi ve Süleymaniye Kış Sporları Kayak Merkezi kesin uygunluk raporları almış, kar kalınlığı seksen cm'ye ulaşmış, kış sporları turizmi için zengin kaynaklar oluşturmaktadır (Albayrak, 2018).

Zigana Turizm Merkezi, Gümüşhane şehir merkezine 45 km. uzaklıktaki Torul ilçesinde yer almaktadır. Karadeniz bölgesine hizmet veren tek kayak merkezidir (Kahyaoğlu vd., 2019).

2.2.3. Mağara Turizmi

Gümüşhane ili, bulunduğu coğrafi bölgenin jeolojik özellikleri nedeniyle mağara turizmi ve mağaracılık için oldukça uygundur. İlde toplamda yirmi beş adet mağara bulunmaktadır. Bunların içerisinde ise Karaca Mağarası, turizme açık olan tek mağara konumundadır (Kahyaoğlu vd., 2019).

2.2.3.1. Av Turizmi

Tanıma göre av turizmi; “Bir bölge veya ülkede avcılarının kalıcı ikamet yerlerinden avlanma, dinlenme ve sportif faaliyetler amacıyla geçici olarak seyahat etmelerini ve konaklamalarını içeren, gidilen ülke ve bölgenin ekonomisine ciddi katkı sağlayan turizm çeşididir (Albayrak, 2018). Gümüşhane’nin av turizmi kapsamında avlanan hayvanlar içerisinde yaban keçisi ile yaban domuzu yer almaktadır (Kahyaoğlu vd., 2019).

2.2.3.2. Hava Sporları Turizmi

İnsanların havacılık sporu yapma amacına yönelik turizm faaliyetlerine havacılık sporları turizmi denilmektedir. Gümüşhane ili, coğrafi ve iklimsel özellikleri, rüzgar ve diğer hava koşullarının etkisi altında uçabilen doğal pistleri, motorsuz uçakla yamaç paraşütü, yelken kanat sporları, balon, planör sporları ve basit yapıdaki moturlu uçuş aleti olan microlaytla yapılan hava sporları için potansiyel barındırmaktadır (Albayrak, 2018).

Zigana Kayak Sporları Turist Merkezinde, Kazıkbeli Yaylası, Kadirga Yaylası, Taşköpürü Yaylası ve etrafıyla Aktutan köyünde yamaç paraşütü yapılabilen bir parkur alanı bulunmaktadır (Kahyaoğlu vd., 2019).

2.2.3.3. Sportif Olta Balıkçılığı

Gümüşhane ilinde bulunan akar sularındaki balık türleri oldukça zengindir. Ancak birçoğunun ekonomik bir değeri bulunmamaktadır. Bunlar içerisinde ekonomik açıdan en önemlileri alabalık ve bazı sazan türleridir (Albayrak, 2018). Gümüşhane’de

deniz seviyesinden 900 metre yükseklikteki tüm akarsularla Torul ve Kürtün barajları sportif olta balıkçılığının yapılabilmesi için ciddi bir potansiyel sunmaktadır. Balıkçılığın yapılabileceği akarsular; Çit, Balahor, Karamustafa, Süme, Kavraz ve Manastırdır (Kahyaoğlu vd., 2019).

2.2.3.4. Akarsu Turizmi (Rafting)

Gümüşhane sınırları içerisinde bulunan Harşit Çayı 95 km, Kelkit Çayı ise 320 km uzunluğundadır. Özellikle raft denilen tekneler, kano ve nehir kayağı ile rafting, bir veya birden fazla kişi 6 ile 8 kişiden oluşan ekiplerle akarsu sporları için uygun olan bu akarsularda gerçekleştirilmektedir (Albayrak, 2018). İlde Harşit Çayı ile Kelkit Çayı'nda mevsimsel akışa göre rafting yapılabilmektedir (Kahyaoğlu vd., 2019).

2.2.3.5. Yelken Turizmi

Gümüşhane ilinde bulunan Kürtün Barajı'nda, Torul Barajı ile Köse Baraj göllerinde yelken, kürek, rüzgar sörfü ve deniz bisikleti gibi spor ve gezi spor turizmi faaliyetleri için büyük bir kapasiteye sahip olduğu görülmektedir (Albayrak, 2018). İlde yelkenle ve bisikletle yapılan turlar ise Torul ve Kürtün gerçekleştirilmektedir (Kahyaoğlu vd., 2019).

2.2.3.6. Bisiklet Turizmi

Bisiklet turizmi, bireylerin bir günü veya bir geceyi kendi evlerinden uzakta geçirdikleri ve geçirdikleri süre içerisinde bisiklet seyahatlerinin önemli bir bölümünü gördükleri aktivite olarak ifade edilmektedir (Bodur, 2022). Gümüşhane'nin birçok yeri bisiklet turizmine uygun olup, Kadırga ve Taşköprü yaylalarında bisiklet turizmi yapılabilmektedir (Kahyaoğlu vd., 2019). İlin mevcut 415 yaylasıyla, Kelkit, Köse ve Şiran ilçelerini de içine alan ve yüksek bir plato özelliğine sahip güney kısmı, özellikle de Krom vadisi bisiklet turizmi için potansiyel teşkil eden yerler arasındadır (Albayrak, 2018).

2.2.3.7. Kamp Karavan Turizmi

Doğu Karadeniz'in ve de Gümüşhane'nin önemli bir lokasyonu olan Zigana köyünde bulunan Limni Gölü, Zigana yaylası, Kadırga ve Taşköprü yaylaları için gözden uzaklaşmak ve doğayla baş başa kalmak isteyenler için önemli fırsatlar sunmaktadır. Bu alanlar, kampçılık ve karavan turizmi için önemli bir kapasiteye sahip bulunmaktadır (Kahyaoğlu vd., 2019).

2.2.3.8. Atlı Doğa Yürüyüşü

Binicilik turizmi, insan habitatındaki tanıdık bir canlı olan atı keşfetmeyi ve atla daha fazla zaman geçirmeyi, doğayı gözlemlemeyi ve hissetmeyi amaçlayan bir aktivite olarak görülmektedir (Bodur, 2022). Gümüşhane'nin Torul ilçesindeki Atabel Gölleri Tabiat Parkı'nda ata binilebilmekte ve yürüyüş yapılmaktadır. Kazıkbeli ve Taşköprü Yaylalarında atlı doğa yürüyüşü yapmak mümkündür (Kahyaoğlu, 2019).

2.2.3.9. Yaban Hayatı (Fauna) Gözlemciliği

Yaban hayatı izleme, insanlara tabii yaban hayatı alanları sağlayan ve insanların seyrine sunan turizm faaliyetidir. Gümüşhane'nin faunası on altı çeşit memeli hayvan, sekiz çeşit sürüngen, kırk çeşit kuş ve balık türü bakımından oldukça zengin bir konumdadır (Albayrak, 2018).

Şiran Yukarı Kulaca'da Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ise yaban keçilerinin görülmesi gereken bölgelerdendir. Şiran ilçesinde bulunan Örenkale köyünde keklikler barındırılmış ve bölge üç yıl süre ile de muhafaza altına alınmıştır. Gümüşhane merkezde Kangel Devlet Avlağı, Kelkit Ünlüpınar Genel Avlağı ile Köse Genel Avlak alanları bulunmaktadır (Kahyaoğlu, 2019).

2.2.3.10. Foto Safari

Birçok tabii güzelliği, farklı bitki örtüsünün gelişmesine uygun iklimi, zengin flora ve faunası ve kültürüyle Gümüşhane fotoğraf maceraları için elverişli bir

bölgedir. İlin tabiat parkları, avlakları ve yaylalarında çeşitli hayvan türleri ve çeşitli botanik familyalarına ait yüz otuz yedi adeti endemik özelliğe sahip binden fazla bitki türü Kelkit florası ile foto safari potansiyeline sahiptir (Korkmaz ve Karakurt, 2014). Gümüşhane’de tabiat anıtları olarak; Örümcek Ormanı Ladini, Örümcek Ormanı Göknaarı dört yüz yaşın üzerinde, Aliağanın Kavağı tabiat anıtı beş yüz yaşın üzerinde, Kirani Evliya Ardıcı ise yedi yüz yaşın üzerinde örneklerdir ve Gümüşhane yöresinde bulunan en yaşlı tabiat anıtlarıdır (Fidan vd., 2015).

2.2.3.11. Motorlu Safariler

Gümüşhane 250 kilometreden fazla doğal 4x4 safari parkuruna sahiptir. Özellikle yaylalar bir zincir gibi birbirine bağlı olup doğa ve macera safari tutkunları için büyük bir potansiyel barındırmaktadır. Kazıkbeli Yaylası, Güvende, Kadirga, Kalkanlı, Cami Boğaz, Taşköprü Yaylası, Örümcek Ormanı, Erikbeli Turist Merkezi, Zigana Turist Merkezi, Çakırgöl Turist Merkezi, Santa Harabeleri bölgesi özellikle 4x4 maceraları ve motokros bölgesi için oldukça elverişlidir. Macera ve sporcu bir ruhu gerektiren, dayanıklılık testinin son şekli olan arazi rallileri ve motosiklet turları, son yıllarda spor turizminin çok tartışılan bir türü haline gelmiştir. Özellikle yukarıda belirtilen mekanlar ile Kelkit, Köse ve Şiran bölgelerindeki yaylalar bu ekstrem sporlar için oldukça önemli bir potansiyele sahiptir (Albayrak, 2018).

Gümüşhane ilinde birden fazla motorlu safari parkuru bulunmaktadır. Kırsal ve dağlık bölgelerde yoğunlaşan bu parkurların başlıcaları ise şu güzergahlardan oluşmaktadır (<https://www.kulturportali.gov.tr/gumushane> erişim tarihi:20.08.2023).

Parkur 1: Karaca Mağarası, Zigana Kış Turizm Merkezi, Krom Antik Kenti, Olucak, Gümüşhane (70 km). Bu parkur, Gümüşhane ilinin önemli turistik sergi merkezlerinden, yaylalarından ve köylerinden geçmektedir.

Parkur 2: Kürtün, Erikbeli Yaylası, Kadirga Yaylası, Zigana Kış Turizm Merkezi, Karaca Mağarası (73 km). Bu parkur, Zigana Tüneli üzerinden toprak bir yolla Zigana Kış Turizm Merkezi’ne ulaşmadan önce Erikbeli ve şenlikleriyle ünlü Kadirga yaylalarının turizm merkezlerinde durmaktadır. Son bölüm, Limni Gölü’nden Karaca Mağarası’na giden yolu izlemektedir.

Parkur 3: Torul, Gümüştuğ, Kopuz, Torul (75 km). Torul topraklarındaki Çit ve Demirkapı vadilerinden geçerek, Rota aynı zamanda tarih turu şeklinde bir yolculuğu da içermektedir. Rota üzerinde pek çok kilise, cami ve taş kemerli köprü bulunmaktadır.

Parkur 4: Kürtün, Kazıkbeli Yaylası, Özkürtün (81 km). Bu parkur, Harşit havzasında bulunan Kürtün ilçesinden başlayıp Örumcek ormanına çıkmakta Gavur dağlarının eteklerindeki bir platoya uğramaktadır. Çıkrıkdüzü, Güvende Yaylalarını geçtikten sonra Kazıkbeli'ne ulaşmaktadır. Sonrasında ise Yaylalı köyüne Yılanlı Yaylası'ndan geçilerek varılmaktadır, ardından da Özkürtün ilçesine ulaşılmaktadır.

Parkur 5: Zigana Kış Turizm Merkezi, Çakırgöl Kış Turizm Merkezi, Santa Harabeleri, Taşköprü, Arzular, Gümüşhane (121 km). Bu parkur Zigana dağlarının birçok yaylası üzerinden geçmektedir. Ardından Çakırgöl Turist Merkezi'ndeki Santa Harabeleri kalıntılarına uğramaktadır. Son olarak ise Taşköprü yaylası ve Yağmurdere üzerinden kent merkezine ulaşmaktadır.

2.2.4. Gümüşhane'de Off-road Faaliyetleri

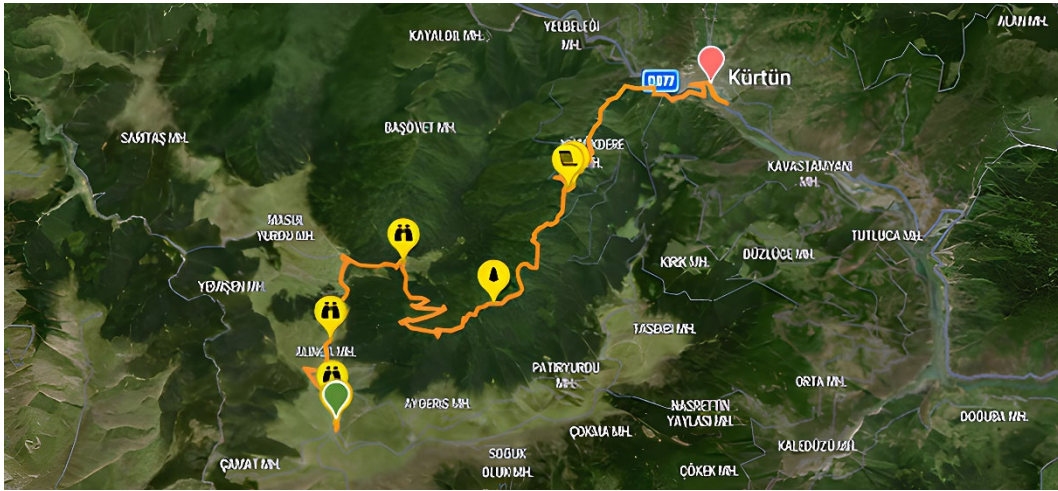
Bir tür macera turizmi olarak off-road, giderek artan bir şekilde insanların ilgi odağı haline gelmektedir. Off-road etkinliklerinde rotaların daha geliştirildiği ve aktivitelerin de çeşitlendirildiği görülmektedir (Sevinç ve Duran, 2019).

Coğrafi özellikleri bakımından off-road için oldukça elverişli bir destinasyon olan Gümüşhane'de bu etkinlikler için kurulmuş olan Gümüşhane Off-Road Kulübü (GÜMOFF), 2010 yılında birkaç arkadaşla başlayıp bugün yirmi beş kişilik bir ekibe ulaşmıştır. Bu derneğin üyeleri, hafta sonlarını Gümüşhane dağlarında doğal limit ve hız parkurlarında antrenman yaparak geçirmektedirler. Gümüşhane Off-Road Kulübü Otomobil ve Doğa Sporları Derneği'nin kuruluşunu tamamlayan üyeler, karla kaplı dağlarda antrenman yapmak için genellikle merkezdeki Akhisar köyünde civarında toplanmaktadırlar. Gümüşhane off-Road üyeleri, oldukça zorlu bir spor olarak kabul edilen off-road yarışlarında iki yıl içerisinde otuz sekiz kupa kazanmışlardır ve şehrin yüzde altmışını kaplayan dağlık alanlarda önemli bir deneyime sahiptirler. Özel lastiklere sahip ve yüksek teknolojili yirmi aracın katılmış olduğu aktivitelerde sporcular iki bin metreden yüksek olan dağların zirvelerinde arabalarını test etmekte

ve zorlu parkurlarda kendilerini geliştirmektedirler. 2019 ve 2021 yıllarında off-road yarışmalarında çoğunluğu birincilik ve ikinci ikincilik olmak üzere toplamda otuz sekiz kupa kazanmışlardır (<https://www.gumushane.gen.tr/v2/gumushane/gumoff-2-yilda-38-kupa-kaldirdi-h29229.html> erişim tarihi:09.08.2023).

Gümüşhane Off-Road Kulübü (GÜMOFF), yalnızca off-road sporlarında değil, sosyal sorumluluk projelerinde de yer almaktadır. Off-road bireysel bir spor değil, bir dayanışma sporu olduğu için kulüp üyeleri toplumsal farkındalığı artıran etkinliklerde yapmaktadır. Gümüşhane’de off-road kulübü sporcuları, kar yağışının yoğun olduğu kış mevsiminde vahşi hayvanları beslemek için sıradan araçların ulaşamayacağı yerlere arazi araçları ile giderek, yemleme çalışması gerçekleştirmişlerdir (<https://www.haber61.net/bolgesel/gumushane> erişim tarihi: 11.08.2023).

Gümüşhane ili sınırları içerisinde yer alan önemli off-road parkurları ise şu şekildedir:

Şekil 4. Güvende - Kürtün parkuru.

Gümüşhane ili, off-road sporları için önemli bir destinasyon şeklinde öne çıkmaktadır. İlin arazi yapısı ve coğrafi özellikleri off-road sporu için elverişli koşullara sahip bulunmaktadır. Gümüşhane'nin off-road etkinlikleri açısından önemini belirten faktörler şunlardır:

Dağlık ve Ormanlık Alanlar: Gümüşhane, dağlık ve ormanlık alanlarıyla öne çıkmaktadır. Bu türdeki arazi koşulları, off-road katılımcılarına zorlu ve heyecan verici parkurlar sunmaktadırlar. Farklı zorluk seviyelerinde olan bu rotalar, deneyimli off-road sürücülerinin yanı sıra yeni başlayanları da cezbetmektedir.

Tabiat Güzellikleri: Gümüşhane, oldukça fazla doğal güzelliğe sahiptir. Off-road yapan sürücüler, bu etkinlikleri esnasında dağ manzaraları, vadi geçişleri ve doğal göletler gibi doğal özellikleri izleyebilmektedirler ki bu durum, off-road deneyimini daha da çekici kılmaktadır.

Yaylalar ve Köy Yolları: Gümüşhane ilinin yaylaları ile köy yolları, off-road etkinlikleri için oldukça elverişlidir. Bu coğrafi bölgeler, tabii ve de kültürel zenginlikleri ile birleşerek off-road katılımcılarına yeni keşifler sunmaktadır.

Organizasyonlar ve Yarışlar: Gümüşhane, son yıllarda GÜMOFF'un da katkılarıyla off-road yarışları ve organizasyonları için popüler bir destinasyon konumuna gelmiştir. Yapılan bu organizasyonlar, yerel off-road topluluklarını bir araya getirmesinin yanında il dışından katılım sağlayan off-road katılımcılarını davet eder.

Kış ve Kar Koşulları: Genellikle zorlu kış koşullarının yaşandığı Gümüşhane'de karla kaplı araziler, ili kar off-roadu için oldukça cazip kılmaktadır. Nitekim kar üzerinde gerçekleştirilen off-road aktiviteleri, katılımcılara farklı bir zorluk seviyesi ve eğlence imkanı sunmaktadır.

Gümüşhane, off-road meraklıları için sunduğu çeşitlilik ile, bu etkinliği sevenleri kendisine çekmekte ve de off-road turizmi bağlamında öne çıkarmaktadır.

2.2.6. Gümüşhane'de Off-Road Turizminin Ekonomik Faydaları

Gümüşhane ilinde tabii zenginliklerin muhafazasındaki yetersizlikler, turizm değerlerinin tanıtılması ve pazarlanmasındaki eksiklikler, açık alanlarda düzenlenen

organizasyonların (şenlik, festival vb.) yetersizliği, turizme dönük turların pek olmaması ve tur operatörlerinin eksiklikleri, yeme-içme ve konaklama gibi tesislerin nitelik ve sayı açısından yetersizlikleri, sunulan hizmetlerde çeşitlilik ve kalitenin artırılması ihtiyacı gibi zayıflıklar, bu turistik ürün çeşitlerinin hak ettiği öneme ulaşamamasına neden olmaktadır (Elmas vd., 2013).

Gümüşhane’de, spor turizmi ve doğa turizmine olan ilginin artmasının, bütün bu zayıflıklara rağmen spor turizminin olası bir fırsat haline gelme potansiyelini taşıdığını göstermektedir. Teşvik sistemlerinin gelişmiş olmasına rağmen, hibe ve desteklere yeterince ilginin olmaması, bölgeye dönük politikalarındaki belirsizlikler, turizm yatırımlarını engelleyen siyasi, hukuki ve bürokratik engeller, nitelikli işgücünün eksikliği, özellikle turizm türleri arasındaki bağlantı ve entegrasyon zayıflığı, girişimcileri ve yatırımcıları etkileyecek düzenlemelerin gecikmesi gibi bazı faktörler, spor turizmi gibi pek çok turistik ürün çeşidinin gelişimini tehdit eden etkenler arasında görülmektedir (Elmas vd., 2013)

Gümüşhane ilinde off-road turizminin geçmişi oldukça yenidir. 2010 yılında GÜMOFF’un kurulması ile kentteki off-road faaliyetleri kurumsal bir kimliğe kavuşmuştur. 2022 yılında 180 aracın katılımıyla geniş kapsamlı bir off-road festivali tertip edilmiştir (<http://www.gumushaneolay.com/off-road> erişim tarihi: 05.09.2023). Off-road etkinliklerinin artırılarak yerel ölçekten ulusal/uluslararası ölçeğe çıkarılması durumunda Off-road turizminin Gümüşhane için potansiyel ekonomik katkıları şu şekilde olabilecektir:

Turizm Geliri Artışı: Off-road turizmi, Gümüşhane’ye gelen off-road tutkunlarının konaklama, yeme-içme, rehberlik ve diğer turistik hizmetlere dönük harcamalarıyla turizm gelirini artırabilecektir. Bölgede kapsamlı şekilde off-road etkinlikleri ve organizasyonları düzenlenir ise, bu etkinliklere katılanlar bölgede daha uzun süre kalabilirler ki bu durum da ekonomik getiriye artırabilir.

Yerel İstihdam Olanakları: Off-road turizmi, bölge halkı önemli için istihdam imkanları yaratabilir. Turistik tesisler, rehberlik hizmetleri, araç kiralama, etkinlik organizasyonları vb. sektörlerde iş olanakları ortaya çıkabilir. Bu da yerel ekonominin canlanmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Turistik Altyapı Gelişimi: Off-road turizminin gelişimi için mevcut altyapının geliştirilmesi, turistlere daha iyi hizmet sunma ve bölgeye çekici kılma açısından önem arz etmektedir. Bu gelişim örnek olarak konaklama tesislerinin, restoranların, off-road parkurlarının ve güzergahlarının geliştirilmesini de içerebilir. Bu türdeki yatırımlar, bölgeye uzun vadede önemli ekonomik faydalar sağlayabilir.

Tanıtım ve Pazarlama Olanakları: Off-road etkinlikleri, Gümüşhane'nin tanıtımını yapma ve bölgeyi off-road tutkunları için çekici duruma getirme fırsatını sunar. Tanıtım faaliyetleri, bölgeye daha fazla turist çekerek ekonomik potansiyeli de artırabilir.

Yerel El Sanatları ve Kültürel Değerlerin Tanıtımı: Off-road turizmi, gelen ziyaretçilere Gümüşhane'nin yerel el sanatları, gelenekleri ve kültürel zenginlikleriyle tanışma imkanı sunar. Yerel ürünlerin ve el sanatlarının tanıtılması, yerel üreticilere destek olacaktır.

Ancak, bu avantajlarla beraber off-road turizmi beraberinde kimi sorunları da getirebilir, örneğin çevresel etkiler ve doğal kaynakların aşırı kullanımı gibi problemler görülebilir. Bu sebeple off-road turizminde sürdürülebilir turizm politikalarının da uygulanması önem arz etmektedir.

3. BÖLÜM

OFF-ROAD FAALİYETLERİNİN YAŞAMLARINDAKİ YERİ VE GÜMÜŞHANE İLİ TURİZM POTANSİYELİNE ETKİSİNİN BELİRLENMESİ

3.1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışma, Gümüşhane ilinde yaşayan katılımcıların macera turizmindeki off-road faaliyetlerine yönelik algılarını ve deneyimlerini anlamayı amaçlamakla birlikte off-road faaliyetlerinin Gümüşhane turizmine yönelik katkı potansiyelinin belirlenmesini de hedeflemektedir. Bu doğrultuda araştırmanın yöntemi kapsamında katılımcılarla önceden belirlenmiş hedefli sorular eşliğinde yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Görüşmeler, nitel araştırmalarda sıklıkla başvurulacak bir yöntem olarak ön plana çıkmaktadır. Bireylerin olaylar ve olgular hakkındaki perspektifleri, kişisel deneyimleri, duygusal birikimleri ve algılarının yanı sıra değer yargılarının belirlenmeye çalışıldığı durumlarda görüşme tekniğine başvurulur. Nitel bir araştırmanın nasıl yapılacağına dair görüşme yöntemi, ayrıntılı bilgi edinme ve uygulanabilirliği açısından tercih sebebidir (Fossey vd., 2002; Hay, 2000; Seidman, 2006). Görüşmelerin farklı nitel yöntem ve tekniklerle desteklenmesi, araştırmanın güvenilirliğini artırır (Marshall, 1996); aynı zamanda farklı açılardan bakış ve dayanağı olan araştırmacı gözlemleri ile metin analizleri de geçerliliğe katkı sağlar (Baxter ve Jack, 2008).

Görüşme, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan ve katılımcıların deneyimlerini, tutumlarını ve algılarını derinlemesine anlamak için etkili bir yöntemdir. Bu çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, araştırmacının belirlediği ana konu başlıkları doğrultusunda esneklik sağlarken aynı zamanda katılımcıların özgürce ifade etmelerine olanak tanır. Görüşme süreci, araştırmacının katılımcılarla birebir yüz yüze veya çevrimiçi platformlar aracılığıyla gerçekleştirdiği etkileşimli bir süreçtir. Katılımcılara önceden belirlenmiş sorular yöneltilirken, aynı zamanda katılımcıların yanıtları doğrultusunda

derinlemesine keşifler yapılır ve gerekirse ek sorular sorulabilir. Görüşmelerin ses kaydı alınarak daha sonra analiz edilmesi amaçlanmıştır (Polat, 2022: 168-171).

Görüşmelerin gerçekleştirilmesiyle elde edilen veriler, nitel analiz teknikleri kullanılarak derinlemesine incelenecek ve araştırmanın amacına uygun olarak yorumlanacaktır. Bu yöntemle elde edilen bulgular, çalışmanın sonuçlarını destekleyecek ve tartışmalarını zenginleştirecektir.

Bu çalışmada görüşme yönteminin seçilmesinde örnekleme yönelik genel nedenler yanında spesifik özellikler de bulunmaktadır. İlk olarak örneklemin yeterli büyüklükte olmaması veya örneklemin belirli özelliklere sahip olması gibi durumlarda, nitel araştırma yöntemleri tercih edilebilir. Görüşme, nitel veri toplamak için etkili bir yöntemdir ve örneklemin belirli özelliklerine odaklanılmasına izin verir (Vasileiou vd. 2018: 4-6). Bu hususlar çalışmada görüşme yönteminin tercih edilmesinde etkili olmuştur.

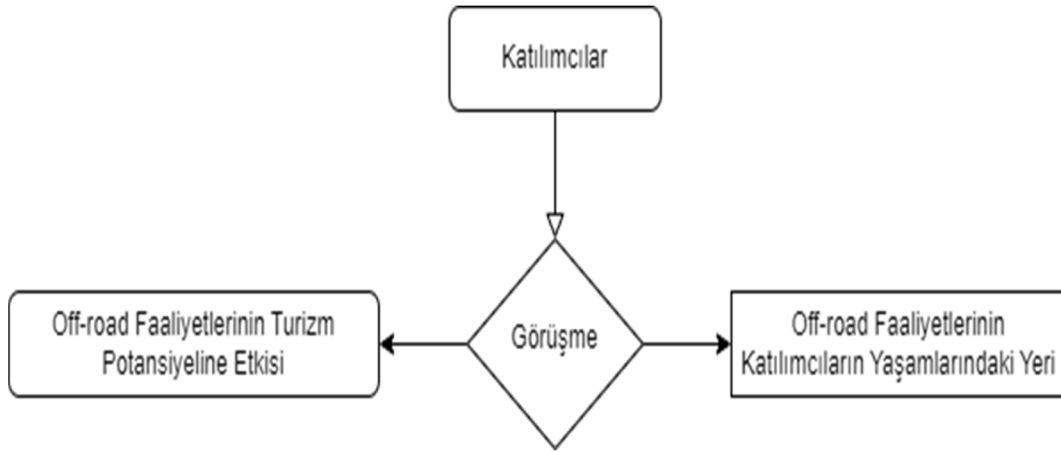
Örneklemin belirli bir niteliğe sahip olması durumunda, bu özelliklere sahip katılımcılarla derinlemesine görüşmeler yapmak, konuyla ilgili daha detaylı ve zengin bir anlayış elde etmeyi sağlayabilir. Örneğin, off-road faaliyetlerine katılan kişilerle yapılan görüşmeler, bu faaliyetlerin katılımcılar üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için değerli bir fırsat sunabilir. Ayrıca görüşme yöntemi özgün bir bakış açısı yaratmak adına oldukça etkin sonuçlar ortaya koymaktadır (Qu ve Dumay, 2011: 242). Örneklemin belirli bir niteliğe sahip olması durumunda, bu özelliklere sahip katılımcılarla yapılan görüşmeler, özgün bakış açılarını keşfetmek ve belirli bir konu veya deneyim hakkında derinlemesine bilgi edinmek için değerli olabilir.

Görüşme yönteminde katılımcıların deneyimlerinin anlamlandırılması önemli bir yere sahiptir. Örneklemin belirli bir niteliğe sahip olması, katılımcıların belirli bir deneyimi paylaştığı anlamına gelebilir. Bu durumda, bu deneyimi daha iyi anlamak ve katılımcıların deneyimlerini keşfetmek için görüşme yöntemi tercih edilmektedir (deMarrais ve Lapan, 2003: 71). Çalışma kapsamında off-road ile ilgilenen katılımcıların deneyimlerinde yaşadıkları duyguların tam olarak belirlenebilmesi için bu yöntem tercih edilmiştir. Sonuç olarak bu çalışmada örneklemin belirli özelliklere sahip olması veya yeterli büyüklükte olmaması gibi durumlar çalışmada görüşme yönteminin tercih edilmesine sebep olmuştur.

3.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmanın yöntem bölümünde belirtilen görüşme tekniği, katılımcıların deneyimlerini derinlemesine anlamak ve çalışmanın amacına ulaşmak için uygun bir seçenek olarak değerlendirilmiştir. Bu yöntemin kullanılmasıyla elde edilen verilerin, çalışmanın genel sonuçlarına önemli katkılar sağlaması beklenmektedir.

Gümüşhane ilinde yaşayan off-road faaliyetlerine katılan bireylerin off-road faaliyetlerinin hayatlarındaki yeri ve önemini ortaya koyarken, off-road faaliyetlerinin şehrin turizmine olan etkisini incelenmeyi amaçlayan araştırma modeli Şekil 7’de sunulmuştur.

Şekil 7. Araştırma Modeli

Şekil üç ana unsuru betimlemektedir. Bunlar off-road faaliyetlerine katılan bireyler, bu faaliyetlerin bireysel yaşam üzerindeki yerinin belirlenmesi ve şehrin turizmin üzerindeki etkisinin analizidir. Modelde bireylerle görüşmelere dayalı nitel veri toplanmasını belirtmektedir. Böylece faaliyetlerin kişisel anlam ve değerinin daha iyi kavranması amaçlanmaktadır. Araştırma modeli, sistematik bir yaklaşımla konunun farklı boyutlarının irdelenmesine imkan sağlamaktadır. Böylece hem bireysel hem de toplumsal düzeyde etkilerinin daha kapsamlı anlaşılması hedeflenmektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Bu çalışmada, “Macera Turizminde Off-Road Faaliyetlerinin Katılımcıların Yaşamlarındaki Yeri ve Gümüşhane İli Turizm Potansiyeline Etkisi” konusunu araştırmak için yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Veri toplama araçları teşkil edilirken araştırmanın hedeflerini tutarlı ve anlaşılabilir bir şekilde karşılayabilmek amacıyla (Yıldırım ve Şimşek, 2008:127) bir off-road temsilcisi ile bireysel olarak pilot bir görüşme gerçekleştirilmiştir. "Pilot bireysel görüşme, potansiyel katılımcıları en iyi yansıtacak şekilde ve off-road aktiviteleri hakkında bilgi edinilmesi amacıyla bir off-road kulübünün başkanıyla gönüllü bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu form, genel olarak off-road etkinliğe katılan bireylerin deneyimlerine ve off-road sporuna bakış açısına ilişkin belirleme sorularını içermektedir.

Pilot bireysel görüşmelerin genel amacı, araştırmanın kapsamı, soru formları ve yöntemi hakkında geri bildirim almaktır. Bu sayede:

- Soru formlarının anlaşılabilirliği ve soruların geçerliliği test edilir.
- Görüşme süresi ve akışı denenir.
- Katılımcılardan gelebilecek tepkiler kestirilmeye çalışılır.
- Soru formlarında ve yöntemde yapılması gereken değişiklikler belirlenir.
- Analiz için elde edilen verilerin niteliği değerlendirilir.

Genel olarak pilot uygulamalar sayesinde asıl araştırmanın daha verimli, sorunsuz ve geçerli bir şekilde yapılması hedeflenir. Araştırmacılara ön hazırlık safhasında fikir verir (Majid vd., 2017: 1074).

Görüşmeler, Gümüşhane’ye off-road faaliyetlerine katılmak amacıyla gelen katılımcılarla yüz yüze şekilde gerçekleştirilecektir. Görüşme soruları, Sevinç ve Duran (2019) çalışmasından uyarlanarak aşağıdaki şekilde de belirtildiği üzere bazı alt amaçlar da belirlenmiştir:

S1) Gümüşhane’de off-road faaliyetlerine katılım amacıyla gelen katılımcıların tercih nedenleri neler olabilir?

- Gümüşhane’yi off-road için tercih etmenizin nedenleri nelerdir?
- Bölgenin coğrafi ve doğal güzellikleri bu tercihinizde ne kadar etkili oldu?

- Mevcut parkur çeşitliliği ve zorluk seviyesi tercihinizi nasıl etkiledi?
- Gümüşhane’de off-road faaliyetlerine katılmanın size sağladığı avantajlar nelerdir?
- Bölgede off-road faaliyetlerine katılımın dezavantajları nelerdir?

S2) Gümüşhane off-road turizmi gelişimi ne yöndedir ve nasıl olmalıdır?

- Gümüşhane’de off-road turizminin son yıllardaki gelişimini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Bölgenin off-road turizmi potansiyelinin yeterince değerlendirildiğini düşünüyor musunuz?
- Off-road turizminin Gümüşhane’ye olan katkıları nelerdir?
- Gümüşhane’de off-road turizminin daha iyi bir şekilde gelişmesi için neler yapılmalıdır?

S3) Off-road faaliyetlerinin katılımcıların toplumsal ve kültürel yaşamı içindeki yeri nedir?

- Off-road faaliyetlerinin sosyal hayatınıza etkisi nedir?
- Bu faaliyetler sayesinde yeni insanlarla tanışıyor musunuz?
- Off-road topluluğu ile bir bağ kurdunuz mu?
- Off-road faaliyetleri kültürel açıdan size neler kazandırdı?

S4) Bireylerin off-road faaliyetlerine katılmalarını etkileyen faktörler nelerdir?

- Off-road faaliyetlerine katılmaya ne zaman ve nasıl karar verdiniz?
- Bu faaliyetlere katılmanızda ailenizin ve arkadaşlarınızın rolü nedir?
- Off-road faaliyetlerine katılımı etkileyen diğer faktörler nelerdir?

S5) Gümüşhane’nin off-road faaliyetleri açısından durumu nedir? Tamamlayıcı ürünlerle sürdürülebilirlik perspektifi ile turizme sunulması açısından neler yapılmalıdır?

- Gümüşhane’nin off-road faaliyetleri açısından mevcut durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?
- Bölgenin off-road turizmi açısından eksiklikleri nelerdir?

- Gümüşhane’de off-road turizminin sürdürülebilir bir şekilde gelişmesi için neler yapılmalıdır?
- Off-road faaliyetlerine ek olarak sunulabilecek tamamlayıcı ürünler nelerdir?

S6) Off-road faaliyetlerinin katılımcılarının yaşam doyumlarına etkisi nedir?

- Off-road faaliyetlerine katılmanın yaşam doyumunuza etkisi nedir?
- Bu faaliyetler size nasıl bir özgürlük ve keyif duygusu yaşıyor?
- Off-road sayesinde stres ve günlük yaşamın getirdiği sıkıntılardan uzaklaşıyor musunuz?
- Off-road faaliyetleri size yeni bakış açıları kazandırdı mı?

Çalışma temel olarak “Off-road Faaliyetlerinin Turizm Potansiyeline Etkisi” ve “Off-road Faaliyetlerinin Katılımcıların Yaşamlarındaki Yeri” olmak üzere iki temel amaç doğrultusundan şekillenmiştir. Bu kapsamda görüşme sorularının amaçlarına göre tasnif edilmiş şekli Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Görüşme Sorularının Amaçlarına Göre Tasnifi

Amaç 1 Off-road Faaliyetlerinin Turizm Potansiyeline Etkisi
1. soru: Gümüşhane’de off-road faaliyetlerine katılım amacıyla gelen katılımcıların tercih nedenleri neler olabilir?
2. soru: Gümüşhane off-road turizmi gelişimi ne yöndedir ve nasıl olmalıdır?
3. soru: Gümüşhane’nin off-road faaliyetleri açısından durumu nedir? Tamamlayıcı ürünlerle sürdürülebilirlik perspektifi ile turizme sunulması açısından neler yapılmalıdır?
Amaç 2: Off-road Faaliyetlerinin Katılımcıların Yaşamlarındaki Yeri
1. soru: Off-road faaliyetlerinin katılımcıların toplumsal ve kültürel yaşamı içindeki yeri nedir?
2. soru: Bireylerin off-road faaliyetlerine katılmalarını etkileyen faktörler nelerdir?
3. soru: Off-road faaliyetlerinin katılımcıların yaşam doyumlarına etkisi nedir?

Çalışmada ilk amaç olarak ifade edilen “Off-road Faaliyetlerinin Turizm Potansiyeline Etkisi” kapsamında yöneltilen sorular, Gümüşhane’deki off-road turizminin potansiyelini ve gelişimini anlamak için yöneltilmiştir. Ayrıca ikinci amaç olarak ifade edilen “Off-road Faaliyetlerinin Katılımcıların Yaşamlarındaki Yeri” kapsamındaki sorular ise off-road faaliyetlerinin bireylerin yaşamlarında ve toplumsal dokuda nasıl bir yer tuttuğunu, katılımcıları nasıl etkilediğini ve katılımcıların motivasyonunu anlamak için yöneltilmiştir.

3.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Bu çalışmanın evreni, Gümüşhane ilinde faaliyette bulunan Gümüşhane Off-Road Kulübü Motor ve Doğa Sporları Derneği (GÜMOFF) üyeleri ve bu dernek aracılığıyla off-road yapan bireylerdir. GÜMOFF, Gümüşhane’de off-road sporunu teşvik etmek ve geliştirmek amacıyla 2015 yılında kurulmuş bir dernektir. Dernek, off-road organizasyonları düzenlemenin yanı sıra, off-road sürücülerine eğitim ve rehberlik hizmeti de sunmaktadır. Bu doğrultuda nitel bir çalışma yapmak üzere söz konusu evren içerisinde bir örneklem seçilmiştir.

Nitel araştırmalarda, genellemeye dayalı bir bulgu elde etmekten ziyade, belirli bir olguyu derinlemesine anlamak ve anlamlandırmak amaçlanır. Bu nedenle, nitel araştırmalarda olasılıksız örnekleme yöntemleri kullanılır. Olasılıksız örnekleme yöntemlerinde, evrendeki her bir birimin seçilme olasılığı eşit değildir. Bu yöntemler, araştırmacının belirlediği kriterlere göre örneklemin seçilmesine olanak tanır (Pace, 2021: 4).

Nitel araştırmalarda en yaygın kullanılan olasılıksız örnekleme yöntemleri şunlardır (Vehovar, 2016: 334):

Amaçlı örnekleme: Bu yöntemde, araştırmanın amacına uygun olan ve araştırmaya zengin veri sağlayabilecek katılımcılar seçilir.

Tipik örnekleme: Bu yöntemde, araştırmanın incelenen olgunun tipik özelliklerini taşıyan katılımcılar seçilir.

Aşırı durum örnekleme: Bu yöntemde, araştırmanın incelenen olgunun uç örneklerini temsil eden katılımcılar seçilir.

Kartopu örnekleme: Bu yöntemde, ilk katılımcılar araştırmacı tarafından belirlenir ve bu katılımcılar diğer katılımcılara ulaşmada yardımcı olurlar.

Bu çalışmada, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. GÜMOFF üyeleri ve dernek aracılığıyla off-road yapan bireyler, Gümüşhane’de off-road faaliyetlerinin katılımcılarının tipik özelliklerini taşıdıkları ve araştırmaya zengin veri sağlayabilecekleri için seçilmişlerdir.

Bu çalışmada, örnekleme seçerken aşağıdaki kriterlere dikkat edilmiştir:

- Katılımcıların GÜMOFF üyesi veya dernek aracılığıyla off-road yapıyor olması
- Katılımcıların Gümüşhane’de off-road deneyimi olması
- Katılımcıların en az 18 yaşında olması
- Katılımcıların görüşmeye katılmaya rızalı olması

Bu kriterler doğrultusunda çalışmada, GÜMOFF üyeleri ve dernek aracılığıyla off-road yapan bireyler arasından amaçlı örnekleme yöntemi ile 20 kişi ile görüşme yapılmıştır. Bu örnekleme yönteminde, evrendeki her bireyin seçilme olasılığı eşittir. Bu yöntem, evreni temsil eden bir örneklem elde etmek için en uygun yöntemlerden biridir (Acharya vd., 2013: 331).

Nitel araştırma yöntemlerinde, örneklemin büyüklüğü, araştırmanın amacına ve veri doygunluğuna göre belirlenir. Veri doygunluğu, yeni görüşmelerden elde edilen bilgilerin, daha önce elde edilen bilgileri tekrar etmesi ve yeni bir bilgi katmaması durumudur. Bu çalışmada, 20. görüşmeden sonra veri doygunluğuna ulaşılmış ve bu nedenle örnekleme 20 kişi ile sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda örneklem, evrenin demografik ve diğer önemli özelliklerini yansıtacak şekilde seçilmiştir.

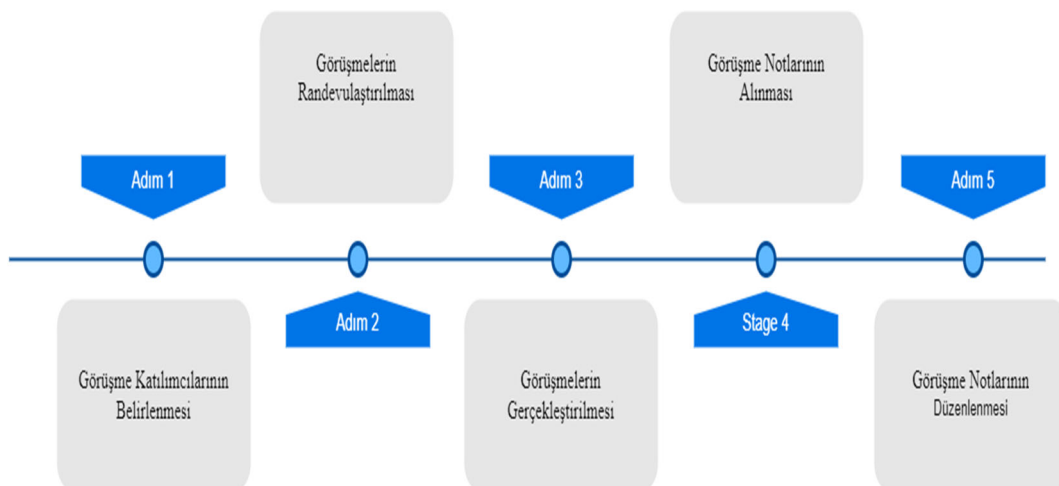
Çalışma kapsamında görüşme yapılan katılımcılar, GÜMOFF üye listesinden seçilmiştir. Seçilen katılımcılara telefonla veya e-posta yoluyla ulaşılarak görüşme için randevu alınmıştır. Görüşmelere katılmayı kabul eden katılımcılara, çalışmanın amacı ve görüşme prosedürü hakkında bilgi verilmiştir.

Bu çalışmada, örneklemin Gümüşhane’de off-road yapan tüm bireyleri temsil ettiği varsayılmıştır. Ancak nitel çalışmaların doğası gereği GÜMOFF üyelerinin ve

dernek aracılığıyla off-road yapan bireylerin, Gümüşhane’de off-road yapan tüm bireyleri tam olarak temsil etmeme ihtimali bulunmaktadır. Zira çalışmaya katılan GÜMOFF üyeleri ve dernek aracılığıyla off-road yapan bireyler, Gümüşhane’de off-road yapan diğer bireylere göre daha deneyimli ve daha donanımlı olabilirler. Bu durum, çalışmanın bulgularını etkileyebilir. Bu durum çalışma örnekleminde kaynaklanan bir sınırlılık olarak kabul edilmiştir.

3.5. VERİ TOPLAMA SÜRECİ VE SORUNLAR

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılmıştır. Görüşme soruları, SEVİNÇ ve DURAN (2019) çalışmasından uyarlanarak hazırlanmıştır. Görüşmeler, Gümüşhane il merkezinde katılımcıların iş yerlerinde, halka açık oturma alanlarında ve Gümüşhane Üniversitesi kampüsünde bulunan bir ofiste gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür. Görüşmelerde katılımcıların ilgili sorulara karşı cevapları bire bir not alınmıştır. Çalışmada veri toplama süreci; görüşme katılımcılarının belirlenmesi, görüşmelerin randevulaştırılması, görüşmelerin yapılması, görüşmelerin notlarının alınması ve görüşmelerin notlarının düzenlenmesi olmak üzere beş aşamada ele alınmıştır. Bu kapsamda veri toplama süreci aşağıdaki şemada gösterilmiştir.

Şekil 8. Veri toplama Süreci

Görüşme Katılımcılarının Belirlenmesi: Görüşme katılımcıları, GÜMOFF üyeleri ve dernek aracılığıyla off-road yapan bireyler arasından amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir.

Görüşmelerin Randevulaştırılması: Görüşme katılımcıları ile telefonla veya e-posta yoluyla iletişime geçilerek görüşme için randevu alınmıştır.

Görüşmelerin Yapılması: Görüşmeler, önceden belirlenen randevu saatlerinde ve görüşme odasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, araştırmacı tarafından yürütülmüştür.

Görüşmelerin Notlarının Alınması: Görüşmeler, ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir.

Görüşme Notlarının Düzenlenmesi: Görüşmeler, ses kayıt cihazından bilgisayara aktarılmış ve transkribe edilmiştir.

Çalışma kapsamında yapılan görüşmeler, önceden katılımcılarla randevu alınarak 2023 yılı Kasım ve Aralık aylarında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, ortalama 30 dakika sürmüştür. Görüşmeler esnasında notlar alınmasının yanı sıra katılımcıların rızası doğrultusunda ses kaydı alınmıştır.

Veri toplama aşamasında bazı sorunlarla karşılaşmıştır. Bu sorunlar genel anlamda görüşme katılımcılarının bulunması, görüşmelerin zaman alması ve görüşme notlarının düzenlenmesi olmak üzere üç başlık altında incelenebilir.

Görüşme katılımcılarının bulunması: GÜMOFF üyelerine ve dernek aracılığıyla off-road yapan bireylere ulaşmak ve görüşmeye ikna etmek zor olmuştur.

Görüşmelerin zaman alması: Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür. Bu durum, veri toplama sürecini uzatmıştır.

Görüşmelerin notlarının düzenlenmesi: Görüşmelerden elde edilen genel konuşmalar içinden konuya yönelik bilgilerin derlenmesi zaman alıcı ve zahmetli bir süreç olmuştur.

Bu sorunlara karşı alınan birtakım önlemler alınmıştır. Görüşme katılımcılarının bulunması adına GÜMOFF ile iş birliği yapılarak üyelere e-posta yoluyla duyuru gönderilmiştir. Ayrıca, sosyal medya platformları aracılığıyla da görüşme katılımcıları

aranmıştır. Görüşmelerin zaman almaması ve görüşmelerin daha kısa sürmesi için görüşme soruları daha net ve kesin bir şekilde ifade edilmiştir.

3.6. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE EĞERLENDİRMELER

Bu çalışmada, GÜMOFF üyeleri ve dernek aracılığıyla off-road yapan bireyler arasından amaçsal örnekleme yöntemi ile 20 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler nitel veri analizi yöntemleri ile analiz edilmiştir. Bu doğrultuda çalışmada ilk olarak katılımcılar yönelik demografik bilgiler sunulmuştur. Daha sonra çalışmanın odak noktası olan “Off-road Faaliyetlerinin Turizm Potansiyeline Etkisi” ve “Off-road Faaliyetlerinin Katılımcıların Yaşamlarındaki Yeri” konularına yönelik görüşme notları değerlendirilmiştir.

Elde edilen nitel veriler analiz edilirken Schloss ve Smith (1999) tarafından ortaya atılan ve Ok ve Erdoğan (2010) tarafından uyarlanan beş aşamadan geçirilmiştir. Bu aşamalar şunlardır:

- i) çözümleme,
- ii) güvenilirlik analizi,
- iii) verilerin kodlanması,
- iv) tema ve kategorilerin belirlenmesi,
- v) sonuçların ve yorumların çıkarılması.

Çalışma kapsamında sözlü ve yazılı olarak toplanan görüşme notları çözümlenerek akademik bir dille derlenmiştir. Böylece analiz için uygun bir forma kavuşturulmuştur.

Veriler çözümlendikten sonra nitel verilerin güvenilirliği analiz edilmelidir. Çalışmada güvenilirliği tespit etmek adına tutarlılık incelemesi yapılmıştır. Bu kapsamda, çalışma grubunu oluşturan Gümüşhane Off-Road Kulübü üyelerinden rasgele seçilen 4 kişiye ait görüşme dökümlerinden cümleler seçilmiş ve bu cümlelerle kodlama ve eşleştirme tabloları oluşturulmuştur. Böylece nitel verilerin tutarlı yorumlanması hedeflenmiştir.

Verilerin tutarlı bir şekilde kodlanması ve kategorize edilmesi, güvenilirliği artırmaktadır. Çalışmada verileri aynı kriterlere göre analiz etmek için standart bir kodlama ve kategorizasyon sistemi kullanılmıştır. Çalışmada kod ve eşleştirme tablolarını oluşturduktan sonra, bu alanda uzmanlığı olmayan iki kişiye başvurulmuştur. Araştırma konusunda bilgili olmayan bu iki değerlendirciden, kod tablosundaki kod numaralarını eşleştirme tablosundaki özet alıntılara uygun gördükleri şekilde eşleştirmeleri istenmiştir. Elde edilen veriler ışığında, iki değerlendircinin kodlama karşılaştırmaları arasındaki tutarlılık derecesini belirlemek amacıyla Cohen Kappa uyum testi uygulanmıştır.

Cohen Kappa testi, birbirleriyle karşılaştırılan iki gözlemcinin veya sınıflandırıcının arasındaki uyumu veya birlikte anlaşmayı ölçmek için kullanılan istatistiksel bir ölçüdür. Bu test, birbirinden bağımsız olan iki değerlendircinin aynı örnekler üzerinde yaptıkları sınıflandırmalar arasındaki uyumu değerlendirir. Kappa katsayısı, -1 ile +1 arasında bir değer alır. Pozitif değerler, gözlemcilerin veya sınıflandırıcıların rasgele seçimden daha iyi bir performans gösterdiğini gösterirken, negatif değerler rasgele seçimden daha kötü bir performansı gösterir. Kappa'nın 1'e yaklaşması, gözlemciler veya sınıflandırıcılar arasındaki anlaşmanın mükemmel olduğunu gösterirken, 0'a yaklaşması rasgele anlaşma olduğunu gösterir (Kvålseth, 1989: 224).

İstatistiki paket programı olan SPSS aracılığıyla yapılan hesaplamalar sonucunda, değerlendiriciler arasındaki tutarlılık düzeyi saptanmıştır. Böylece nitel verilerin güvenilir değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Hesaplanan Kohen Kappa katsayı değeri Tablo 5.'te görülmektedir. Bu katsayı değeri 0,815 olarak hesaplanmıştır. Landis ve Koch (1977)'a göre, Cohen Kappa katsayısının 0.81 ile 1.00 arasında olması, değerlendirmeler arasında “mükemmel” düzeyde bir uyum olduğu kabul edilmektedir. Bu durumda kodlamaların güvenilir olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Kohen Kappa Güvenirlik Katsayısı

		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Measure of Agreement	Kappa	,815	,124	4,541	,000

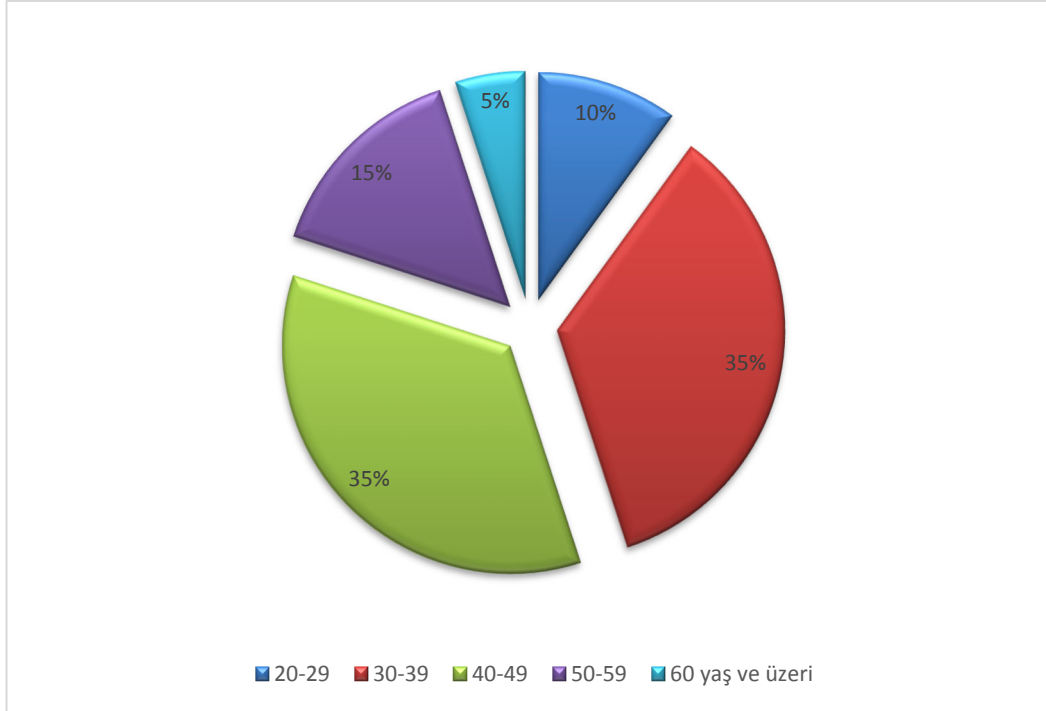
N of Valid Cases	30			
------------------	----	--	--	--

Elde edilen Kohen Kappa katsayı değeri 0,815 olarak hesaplanmıştır. Landis ve Koch (1977)'a göre, Cohen Kappa katsayısının 0.81 ile 1.00 arasında olması, değerlendirmeler arasında “mükemmel” düzeyde bir uyum olduğu kabul edilmektedir. Bu durumda kodlamaların güvenilir olduğu söylenebilir.

3.6.1. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Bu bölümde araştırma katılımcılarına ait cinsiyet yaş, meslek ve eğitim durumu gibi demografik bilgiler sunulmuştur. Çalışma kapsamında görüşme yapılan katılımcılar cinsiyetlerine göre incelendiklerinde tümünün erkek olduğu görülmektedir. Bu durum, Gümüşhane’de off-road faaliyetlerine katılımın cinsiyete göre dengeli olmadığını göstermektedir.

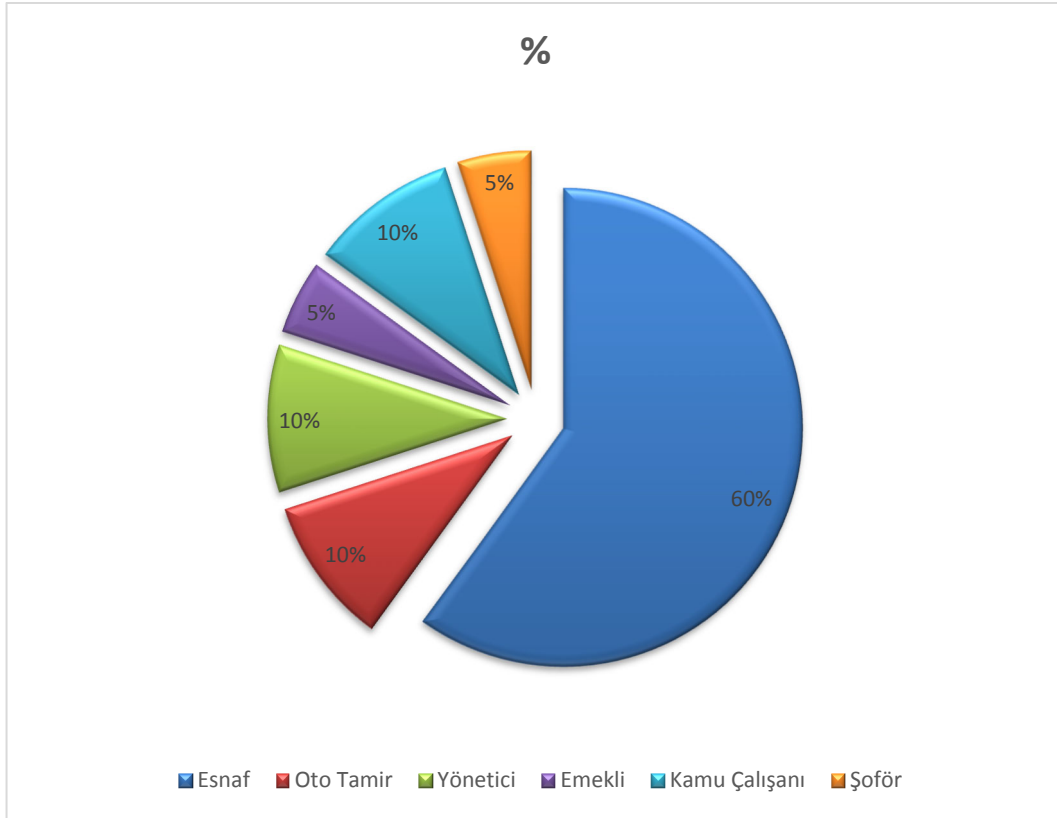
Çalışmada dikkate alınan bir diğer özellik katılımcıların yaşlarıdır. Katılımcıların yaş dağılımı Şekil 9’da görülmektedir. Buna göre 20-29 yaş arası 2 kişi (%10), 30-39 yaş arası 7 kişi (%35), 40-49 yaş arası 7 kişi (%35), 50-59 yaş arası 3 kişi (%15) ve 60 yaş ve üzeri ise 1 kişi (%5) katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 38,2’dir. En genç katılımcı 19, en yaşlı katılımcı ise 65 yaşındadır. Görüldüğü gibi, katılımcıların büyük bir kısmı 30-49 yaş aralığındadır. Bu durum, Gümüşhane’de off-road faaliyetlerine katılanların genellikle yetişkin ve orta yaşlı bireyler olduğunu göstermektedir.

Şekil 9. Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımı

Araştırmanın bulguları değerlendirilirken katılımcıların yaş dağılımının dikkate alınması gerekir. Nitekim daha genç katılımcılar off-road faaliyetlerini heyecan ve macera için tercih ediyor olabilirken, daha yaşlı katılımcılar bu faaliyetleri doğayla iç içe olmak ve stres atmak için tercih ediyor olabilirler. Bu nedenle, araştırmanın bulgularını yorumlarken katılımcıların yaş dağılımını dikkate almak önemlidir.

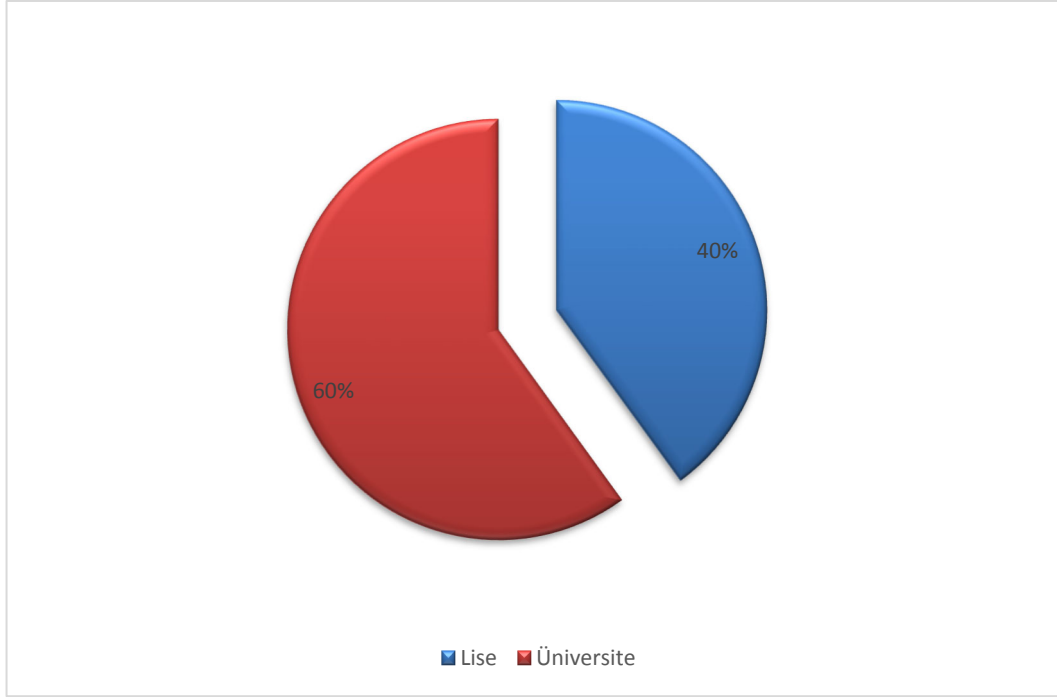
Çalışmada kapsamında katılımcıların meslekleri de öğrenilmiştir. Katılımcılara ait meslek dağılımı Şekil 10'da görülmektedir. Görüldüğü gibi, katılımcıların büyük bir kısmı (%60) esnaftır. Bunu oto tamir ustaları (%10), yöneticiler (%10), kamu çalışanları (%10) ve emekliler (%5) takip etmektedir. Bu durum, Gümüşhane'de off-road faaliyetlerine katılanların genellikle kendi işini yapan veya mavi yakalı çalışanlardan oluştuğunu göstermektedir.

Şekil 10. Katılımcıların Mesleklerine Göre Dağılımı

Katılımcıların meslek dağılımı, araştırmanın bulgularını etkileyeceği söylenebilir. Örneğin, esnaflar ve mavi yakalı çalışanlar off-road faaliyetlerini bir hobi olarak ve stres atmak için tercih ediyor olabilirken, yöneticiler ve kamu çalışanları ise bu faaliyetleri doğayla iç içe olmak ve sosyalleşmek için tercih ediyor olabilirler. Bu nedenle, araştırmanın bulgularını yorumlarken katılımcıların meslek dağılımını dikkate almak önemlidir.

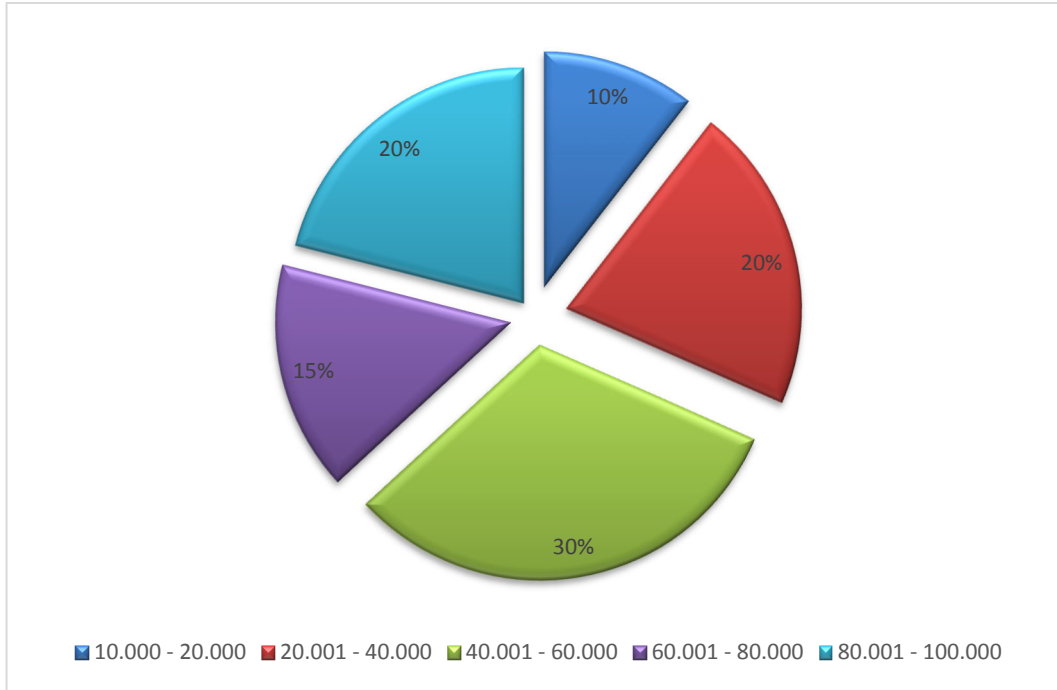
Katılımcıların eğitim seviyeleri de çalışmada değerlendirmeye alınmıştır. Bu doğrultuda katılımcıların eğitim seviyelerine göre dağılımları Şekil 11’de gösterilmiştir. Görüldüğü gibi, katılımcıların %60’ı (12) üniversite mezunu iken %40’ı (8) ise lise mezunudur. Bu durum, Gümüşhane’de off-road faaliyetlerine katılanların eğitim seviyesinin nispeten yüksek olduğunu göstermektedir.

Şekil 11. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Diğer demografik faktörlerde olduğu gibi katılımcıların eğitim seviyesi, araştırmanın bulgularını değerlendirirken dikkate alınmalıdır. Örneğin, üniversite mezunları off-road faaliyetlerini bir macera ve keşif aracı olarak tercih ediyor olabilirler. Lise mezunları ise bu faaliyetleri bir hobi ve stres atmak için tercih ediyor olabilirler. Bu nedenle, araştırmanın bulgularını yorumlarken katılımcıların eğitim seviyesini dikkate almak önemlidir.

Çalışmada kapsamında katılımcıların ortalama gelirleri de dikkate alınmıştır. Katılımcılara ait gelir dağılımı Şekil 12’de görülmektedir. Görüldüğü gibi katılımcıların aylık ortalama gelirleri 10.000 TL ile 100.000 TL arasında değişmektedir. En çok katılımcı (%30) 40.001 - 60.000 TL arasında gelir elde etmektedir. Bunu %20 ile 20.001 - 40.000 TL ve 80.001 - 100.000 TL gelir aralığındaki katılımcılar takip etmektedir.

Şekil 12. Katılımcıların Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Gelir Dağılımının Araştırmaya Etkisi: Daha yüksek gelirli katılımcılar daha pahalı ekipmanlara sahip olabilir ve daha uzak destinasyonlara seyahat edebilirler. Daha düşük gelirli katılımcılar ise daha ucuz ekipmanlara sahip olabilir ve daha yakın destinasyonlara seyahat etmeyi tercih edebilirler. Bu nedenle, araştırmanın bulgularını yorumlarken katılımcıların gelir dağılımını dikkate almak önemlidir.

3.6.2. Off-road Faaliyetlerinin Turizm Potansiyeline Etkisi

Bu bölümde, Gümüşhane’de off-road faaliyetlerine katılan 20 kişinin görüşmelerine dayalı olarak, bu faaliyetlerin şehrin turizmine olan etkisi nitel bir analizle değerlendirilmektedir. Çalışma kapsamında katılımcıların off-road faaliyetlerinin şehrin turizmine olan etkisine yönelik fikirleri ilk üç soru ile değerlendirilmiştir. İlk olarak katılımcıların “Gümüşhane’de off-road faaliyetlerine katılım amacıyla gelen katılımcıların tercih nedenleri hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar analiz edilmiştir. Katılımcıların cevapları, Gümüşhane’nin off-road turizmi için cazip bir destinasyon olmasının temel nedenlerini ortaya koymaktadır. Katılımcıların cevapları (Katılımcılar “K” şeklinde gösterilmiştir) analiz edilerek bu nedenler Tablo 6’da özetlenmiştir.

Tablo 6. Off-road Faaliyetlerinin Turizm Potansiyeline Etkisine Yönelik Bulgular

	Doğal Güzellik	Coğrafi Yapı	Eğlence ve Macera	Birlik ve Beraberlik	Turizm Potansiyeli
K1	✓	✓			
K2	✓		✓		
K3	✓		✓		
K4	✓	✓	✓		
K5		✓			
K6	✓	✓	✓		
K7	✓	✓			
K8		✓		✓	
K9	✓				
K10	✓	✓			
K11	✓	✓	✓		
K12			✓		
K13	✓			✓	✓
K14	✓	✓	✓	✓	
K15			✓		
K16	✓				
K17	✓		✓		
K18	✓		✓		
K19	✓	✓			
K20	✓	✓	✓	✓	✓
f	14	11	10	4	2
%	70	55	50	20	10

Katılımcılara göre Gümüşhane'nin off-road turizmi için cazip bir destinasyon olmasının temel nedenleri arasında ilk neden doğal güzelliklerdir (f=14, %70). Katılımcılara göre Gümüşhane'nin eşsiz doğal güzellikleri, off-road tutkunlarını cezbeden en önemli faktördür. Dağlar, tepeler, yaylalar ve ormanlar, off-road parkurları için ideal bir ortam sunmaktadır. Nitekim katılımcılar, araçlarıyla doğanın tadını çıkarmayı ve adrenalin dolu bir deneyim yaşamayı tercih etmektedir.

İkinci neden olarak coğrafi yapı gelmektedir (f=11, %55). Katılımcılar Gümüşhane'nin dağlık ve engebeli arazisi, off-road sürüş için oldukça uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Nitekim binlerce doğal parkur, farklı zorluk seviyelerinde sürüş imkanı sunmaktadır. Bu durum katılımcılara göre her seviyeden off-road sürücüsünü Gümüşhane'ye çekmektedir.

Eğlence ve macera diğer bir neden olarak katılımcılar tarafından ifade edilmiştir (f=10, %50). Katılımcılar genel olarak off-road'un eğlenmek ve macera yaşamak için ideal bir yol olduğunu ifade etmişlerdir. Zira hafta içi stresinden kurtulmak ve doğayla iç içe olmak, off-road faaliyetlerinin önemli bir cazibesidir.

Katılımcılar Gümüşhane'nin off-road turizmi için cazip bir destinasyon olmasının temel nedenlerinden bir diğeri olarak birlik ve beraberlik vurgusu yapmışlardır (f=4, %20). Bir diğer ifadeyle katılımcılar Off-road, doğayı ve birlik olmayı sevenleri bir araya getiren bir spor dalı olarak ifade etmişlerdir. Katılımcılar, bu faaliyetler sayesinde yeni insanlarla tanışma ve dostluk kurma imkanı bulmaktadır.

Katılımcılar son olarak Gümüşhane'nin off-road turizmi için sahip olduğu potansiyel, şehrin turizmine önemli katkılar sağlayabileceğini ifade ederek Off-road etkinlikleri, şehre yeni turistler çekmeye ve yerel ekonomiyi canlandırmaya yardımcı olabileceğini belirtmişlerdir (f=2, %10).

Genel olarak katılımcıların ilk soruya yönelik cevapları, Gümüşhane'nin off-road turizmi için önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Doğal güzellikleri, coğrafi yapısı ve şehrin bu faaliyete verdiği önem, Gümüşhane'yi off-road tutkunları için cazip bir destinasyon haline getirmektedir.

Katılımcıların "Gümüşhane off-road turizmi gelişimi ne yöndedir ve nasıl olmalıdır?" sorusuna yönelik cevapları, Gümüşhane'de off-road turizminin gelişimine dair farklı bakış açılarını ortaya koymaktadır. Bu bakış açıları gelişim durumu, gelişimin önündeki engeller, gelişim için öneriler ve off-road turizminin potansiyeli olacak şekilde özetlenebilir. Bu başlıklar Tablo 7.'de gösterilmiştir.

Tablo 7. Off-Road Turizminin Gelişimine Yönelik Bulgular

	Gelişim Durumu	Gelişim Önündeki Engeller	Gelişim İçin Öneriler	Off-Road Turizminin Potansiyeli
K1	✓		✓	✓
K2			✓	

K3				✓
K4				✓
K5			✓	
K6			✓	
K7				✓
K8	✓		✓	✓
K9		✓	✓	
K10	✓			
K11				
K12				✓
K13				✓
K14		✓	✓	✓
K15	✓		✓	✓
K16	✓		✓	✓
K17				✓
K18				✓
K19	✓	✓		
K20	✓	✓	✓	
f	7	4	10	12
%	35	20	50	60

Katılımcıların bir kısmı Gümüşhane’de off-road turizminin yeterince gelişmediğini savunmaktadır (f=7, %35). Bazı katılımcılar ise bu spor dalında bir gelişme olduğunu ve daha da ilerlemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda katılımcılar tarafından gelişimin önündeki engeller olduğunu ifade ederek (f=4, %20) bu engellerin yetersiz tanıtım ve reklam faaliyetleri, destek eksikliği, altyapı yetersizlikleri ve turizm sektörünün genel yetersizliği olarak belirtmişlerdir. Buna karşılık gelişim için öneriler (f=10, %50) sunulmuştur. Bu kapsamda katılımcılar;

daha fazla reklam ve tanıtım çalışması, düzenli yarışmalar ve organizasyonlar, altyapının geliştirilmesi, kurumsal destek ve teşvikler, tarihi ve doğal güzelliklerin tanıtımı ve yerel işletmelerin ve rehberlerin eğitiminin alınması ile off-road turizminin gelişimine yönelik iyileştirmelerin olacağını ifade etmişlerdir.

Katılımcılar, Gümüşhane'nin off-road turizmi için büyük bir potansiyele sahip olduğunu kabul etmektedir (f=12, %60). Bu bağlamda doğal güzellikler, coğrafi yapı ve off-road kulüplerinin çalışmaları bu potansiyeli desteklediğini ifade etmişlerdir. Nihai olarak katılımcıların cevapları, Gümüşhane'de off-road turizminin gelişme potansiyeli olduğunu, ancak bu potansiyelin yeterince değerlendirilemediğini göstermektedir. Off-road turizminin şehrin turizmüne önemli katkılar sağlayabileceği ve yerel ekonomiyi canlandırabileceği açıktır.

Katılımcıların "Gümüşhane'nin off-road faaliyetleri açısından durumu nedir?" ve "Tamamlayıcı ürünlerle sürdürülebilirlik perspektifi ile turizme sunulması açısından neler yapılmalıdır?" sorusuna yönelik cevapları, Gümüşhane'nin off-road faaliyetleri açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu ve bu potansiyelin turizme sunulması için bazı adımların atılması gerektiğini göstermektedir. Bu adımlar; potansiyelin güçlendirilmesi, eksikliklerin giderilmesi, sürdürülebilirlik ve tamamlayıcı ürünler ve tanıtım ve işbirlikleri olmak üzere dört başlık altında özetlenebilir. Bu başlıklar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Off-Road Potansiyelinin Turizme Sunulmasına Yönelik Bulgular

	Potansiyelin Güçlendirilmesi	Eksikliklerin Giderilmesi	Sürdürülebilirlik ve Tamamlayıcı Ürünler	Tanıtım ve İşbirlikleri
K1	✓		✓	
K2			✓	
K3				
K4				✓
K5	✓		✓	
K6	✓		✓	
K7				

K8	✓		✓	
K9		✓	✓	
K10	✓			✓
K11	✓			
K12	✓			✓
K13				✓
K14		✓	✓	✓
K15			✓	
K16	✓		✓	✓
K17	✓			
K18				✓
K19	✓	✓		✓
K20	✓	✓	✓	✓
f	11	10	10	9
%	55	50	50	45

Katılımcılar Gümüşhane'nin coğrafi yapısı off-road faaliyetleri için ideal olduğunu, yaylalar, dağlar ve engebeli araziler, farklı zorluk seviyelerinde parkurlar oluşturmaya imkan verdiğini belirtmişlerdir (f=11, %55). Bu bağlamda şehirde aktif bir off-road kulübü bulunmaktadır ve bu kulüp tarafından düzenlenen festivaller şehre turist çekmektedir.

Katılımcılar özellikle altyapı eksikliklerinin, maddi ve manevi destek eksikliğinin ve tanıtım eksikliğinin Gümüşhane'nin off-road turizmi potansiyelinin tam olarak değerlendirilmemesine neden olduğu belirtmişlerdir (f=10, 50). Bu bağlamda katılımcılar araziye daha uygun araçlar ve parkurların oluşturulması, halkın off-road konusunda bilinçlendirilmesi ve kış turizmine yönelik çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Katılımcılar sürdürülebilirlik ve tamamlayıcı ürünlere yönelik fikirlerini daha yoğun bir şekilde belirttikleri tespit edilmiştir (f=10, %50). Nitekim off-road turizminin sürdürülebilir olması için çevreye duyarlı bir şekilde geliştirilmesi ve yerel ekonomiye katkıda bulunması önemlidir. Bu doğrultuda katılımcılar konaklama, yeme-içme, rehberlik ve diğer tamamlayıcı ürünlerin geliştirilmesinin off-road turizminin cazibesini artıracaklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcıların üzerinde durdukları bir diğer husus da tanıtım ve işbirlikleri konusudur (f=9, %45). Gümüşhane'nin off-road turizmi potansiyelinin ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtılmasını gerektiğini belirten katılımcılar, kamu kurumları, yerel yönetimler, özel sektör ve off-road kulüpleri arasında işbirlikleri geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Çalışma kapsamında ortaya konulan görüşme sorularının ilk üçü off-road turizminin şehrin turizmine etkisi hakkında bilgiler sunmaktadır. Genel olarak katılımcılar Gümüşhane'nin off-road turizmi için önemli bir potansiyele sahip olduğunu, off-road turizminin şehrin turizmine önemli katkılar sağlayabileceğini ve yerel ekonomiyi canlandırabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca bu potansiyeli etkin bir şekilde kullanabilmek için gerekli yatırımların yapılması ve çalışmaların yürütülmesinin gerekliliğini vurgulamışlardır.

3.6.3. Off-road Faaliyetlerinin Katılımcıların Yaşamlarındaki Yeri

Bu bölümde, Gümüşhane'de off-road faaliyetlerine katılan 20 kişinin görüşmelerine dayalı olarak off-road faaliyetlerine katılan bireylerin off-road faaliyetlerinin hayatlarındaki yeri ve önemi nitel bir analizle değerlendirilmektedir. Çalışma kapsamında katılımcıların off-road faaliyetlerinin katılımcıların yaşamlarındaki yerine yönelik fikirleri üç soru ile değerlendirilmiştir. İlk olarak “Bireylerin off-road faaliyetlerine katılmalarını etkileyen faktörler nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar analiz edilmiştir. Katılımcıların cevapları, bireylerin off-road faaliyetlerine katılmalarını etkileyen birçok faktör olduğunu göstermektedir. Bu faktörler; doğa sevgisi, macera ve heyecan, araç sevgisi, sosyalleşme, kişisel gelişim ve Gümüşhane'nin coğrafi yapısı olmak üzere altı başlık altında Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. Off-Road Faaliyetlerine Katılımı Etkileyen Faktörlere Yönelik Bulgular

	Doğa Sevgisi	Macera ve Heyecan	Araç Sevgisi	Sosyalleşme	Kişisel Gelişim	Coğrafi Yapı
K1	✓	✓			✓	✓
K2	✓	✓				
K3						✓
K4	✓	✓				

K5	✓	✓		✓		✓
K6	✓			✓		
K7	✓	✓		✓	✓	✓
K8	✓	✓				✓
K9		✓			✓	
K10	✓		✓			✓
K11	✓	✓				
K12	✓	✓	✓	✓		
K13	✓					
K14		✓	✓			✓
K15	✓			✓	✓	
K16	✓	✓		✓		✓
K17	✓		✓			
K18	✓					
K19	✓	✓			✓	
K20	✓	✓	✓	✓	✓	
f	17	13	5	7	5	8
%	85	65	25	35	25	40

Katılımcılar off-road faaliyetlerinin doğayla iç içe olma imkanı sunarak doğa sevgisini teşvik etmekte olduğunu belirtmişlerdir (f=17, %85). Ayrıca katılımcılar, bu faaliyetler sayesinde doğanın güzelliklerini keşfetme ve stres atma imkanı bulmaktadır. Off-road faaliyetlerinin, adrenalin dolu ve heyecan verici bir deneyim sunmakta olduğu katılımcılar tarafından ifade edilen bir diğer husustur (f=13, %65). Katılımcılar, bu faaliyetler sayesinde günlük hayatın monotonluğundan kurtulma ve macera yaşama imkanı bulmaktadır. Bazı katılımcılar özellikle off-road faaliyetlerinin, arabalara ve sürüşe özel bir ilgi duyan kişiler için cazip bir seçenek olduğu üzerinde durarak bu faaliyetler sayesinde araçlarını zorlu koşullarda test etme ve sürüş becerilerini geliştirme imkanı bulmakta olduklarını belirtmişlerdir (f=5, %25).

Katılımcılar off-road faaliyetlerinin, farklı yaş ve mesleklerden insanları bir araya getirerek sosyalleşme imkanı sunduğunu ve bu faaliyetler sayesinde yeni insanlarla tanışma ve dostluk kurma imkanı bulduklarını ifade etmişlerdir (f=7, 35). Bu bağlamda off-road faaliyetlerinin problem çözme, takım çalışması ve liderlik gibi becerilerin geliştirilmesine katkıda bulunduğu ortaya konulabilir. Dolayısıyla

katılımcılar, bu faaliyetler sayesinde kendilerini geliştirme ve yeni deneyimler kazanma imkanı buldukları söylenebilir (f=5, %25).

Katılımcılar ayrıca Gümüşhane'nin dağlık ve engebeli arazisinin off-road faaliyetleri için ideal bir ortam sunduğunu, bu coğrafi yapının adrenalin dolu ve heyecan verici bir sürüş deneyimi yaşatmasını çekici bulduklarını belirtmişlerdir (8 katılımcı).

Katılımcıların cevapları, off-road faaliyetlerinin Gümüşhane'de yaşayan insanların hayatlarında önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu faaliyetler, doğayla iç içe olma, macera yaşama, sosyalleşme ve kişisel gelişme gibi birçok açıdan katılımcılara katkı sağladığı çıkarsamasında bulunulabilir.

Çalışma kapsamında ayrıca katılımcıların off-road faaliyetlerinin yaşamlarındaki yerine yönelik fikirleri “Off-road faaliyetlerinin katılımcıların toplumsal ve kültürel yaşamı içindeki yeri nedir?” sorusu ile de belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcıların bu soruya yönelik cevapları, off-road faaliyetlerinin katılımcıların toplumsal ve kültürel yaşamında önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcılar tarafından bu faaliyetlerin toplumsal ve kültürel yaşama katkıları toplumsal dayanışma ve birlik, doğa sevgisi ve çevre bilinci, kültürel değişim ve gelişim, ekonomik katkı ve tanıtım ve reklam olmak üzere beş başlık altında ifade edilmiştir. Bu ifadeler Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Off-Road Faaliyetlerin Yaşamdaki Yerine Yönelik Bulgular

	Toplumsal Dayanışma ve Birlik	Doğa Sevgisi ve Çevre Bilinci	Kültürel Değişim ve Gelişim	Ekonomik Katkı	Tanıtım ve Reklam
K1					
K2	✓				✓
K3					
K4				✓	✓
K5				✓	✓
K6	✓	✓		✓	✓
K7	✓	✓	✓		✓
K8		✓			

K9	✓				
K10	✓				
K11	✓			✓	
K12				✓	
K13					✓
K14		✓			
K15					✓
K16	✓		✓		
K17			✓	✓	
K18				✓	✓
K19				✓	
K20		✓	✓	✓	✓
f	7	5	4	9	6
%	35	25	20	45	30

Katılımcılar Off-road faaliyetlerinin, farklı yaş ve mesleklerden insanları bir araya getirerek toplumsal dayanışma ve birlik duygusunu pekiştirmekte olduğunu ifade etmişlerdir (f=7, %35). Katılımcılar, bu faaliyetler sayesinde yeni insanlarla tanışma, dostluk kurma ve sosyalleşme imkanı bulmaktadır. Ayrıca off-road faaliyetleri, doğayla iç içe olmayı teşvik ederek doğa sevgisi ve çevre bilincini geliştirmektedir (f=5, %25). Katılımcılar, bu faaliyetler sayesinde doğanın güzelliklerini keşfetme ve koruma bilincini geliştirme imkanı bulmaktadır.

Off-road faaliyetlerinin, farklı şehirlerden gelen insanların bir araya gelmesiyle kültürel değişimi ve gelişimi teşvik etmekte olduğu katılımcılar tarafından vurgulana bir diğer husustur (f=4, %20). Katılımcılar, bu faaliyetler sayesinde farklı kültürleri tanıma ve kendi kültürlerini paylaşma imkanı bulmaktadır. Off-road faaliyetlerinin, şehre yeni turistler çekerek yerel ekonomiye katkıda bulunmakta olduğu ve konaklama, yeme-içme ve alışveriş gibi sektörlerde harcama yaparak yerel ekonomiyi canlandırdıkları da katılımcılar tarafından ifade edilmiştir (f=9, %45).

Katılımcılar son olarak off-road faaliyetlerinin Gümüşhane'nin doğal güzelliklerinin ve turistik potansiyelinin tanıtımına katkıda bulunduğunu, sosyal medya ve diğer platformlarda paylaştıkları fotoğraflar ve videolar ile şehrin tanıtımına yardımcı olduklarını belirtmişlerdir (f=6, %30).

Katılımcıların cevapları, off-road faaliyetlerinin Gümüşhane'nin toplumsal ve kültürel yaşamına önemli katkılar sağladığını göstermektedir. Bu faaliyetler, şehirde yaşayan insanların bir araya gelmesine, doğayla iç içe olmasına ve farklı kültürleri tanımasına imkan sağlamaktadır.

Çalışma kapsamında son olarak katılımcıların off-road faaliyetlerinin yaşamlarındaki yerine yönelik fikirleri “Off-road faaliyetlerinin katılımcıların yaşam doyumlarına etkisi nedir?” sorusu ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların bu soruya yönelik cevapları off-road faaliyetlerinin katılımcıların yaşam doyumlarına birçok açıdan katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bu katkılar adrenalin ve heyecan, macera ve keşif, sosyalleşme ve arkadaşlık, kişisel gelişim ve özgüven ve cesaret olmak üzere beş başlık altında ifade edilmiştir. Bu ifadeler Tablo 11.’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Off-Road Faaliyetlerin Yaşam Doyumuna Etkisine Yönelik Bulgular

	Adrenalin ve Heyecan	Macera ve Keşif	Sosyalleşme ve Arkadaşlık	Kişisel Gelişim	Özgüven ve Cesaret
K1					
K2	✓			✓	
K3		✓			✓
K4			✓	✓	✓
K5	✓		✓		
K6			✓		
K7	✓		✓		
K8		✓			
K9	✓				✓
K10	✓	✓			
K11	✓	✓	✓		
K12			✓	✓	✓
K13	✓	✓			
K14	✓				✓
K15		✓	✓	✓	✓
K16	✓		✓		
K17			✓		✓
K18	✓	✓			✓
K19	✓			✓	
K20			✓	✓	✓
f	11	7	10	6	9
%	55	35	50	30	45

Off-road faaliyetleri, adrenalin dolu ve heyecan verici bir deneyim sunarak katılımcıların günlük hayatın monotonluğundan kurtulmalarını ve stres atmalarını sağlamaktadır (f=11, %55). Katılımcılar, bu faaliyetler sayesinde kendilerini canlı ve enerjik hissetmelerini ve yaşam doyumlarının artmasını dile getirmektedir. Ayrıca off-road faaliyetleri, katılımcılara doğayla iç içe olma ve yeni yerler keşfetme imkanı sunmaktadır (f=7, %65). Katılımcılar, bu faaliyetler sayesinde normalde ulaşamayacakları yerlere ulaşmanın ve yeni deneyimler yaşamının verdiği tatmini yaşamaktadır.

Off-road faaliyetleri, farklı yaş ve mesleklerden insanları bir araya getirerek sosyalleşme imkanı sunmaktadır (f=10, %50). Bu doğrultuda katılımcılar, bu faaliyetler sayesinde yeni insanlarla tanışma, dostluk kurma ve ekip çalışması yapma imkanı bulmaktadır. Bununla birlikte off-road faaliyetleri, problem çözme, özgüven ve liderlik gibi becerilerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda katılımcılar, bu faaliyetler sayesinde kendilerini geliştirme ve yeni şeyler öğrenme imkanı bulmakta olduklarını belirtmişlerdir (f=6, %30). Son olarak off-road faaliyetleri, katılımcıların zorlu koşullarla başa çıkma ve problem çözme becerilerini geliştirerek özgüvenlerini artırmaktadır. Bu doğrultuda katılımcılar, bu faaliyetler sayesinde kendilerine olan güvenlerini ve cesaretlerini artırdıklarını ve zorluklara karşı daha dirençli hale geldiklerini dile getirmişlerdir (f=9, %45).

Katılımcıların cevapları, off-road faaliyetlerinin Gümüşhane’de yaşayan insanların yaşam doyumlarına önemli bir katkıda bulunduğunu göstermektedir. Bu faaliyetlerin adrenalin ve heyecan, macera ve keşif, sosyalleşme ve arkadaşlık, kişisel geliştirme ve özgüven ve cesaret gibi birçok açıdan katılımcılara katkı sağlamakta olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Gümüşhane’de off-road faaliyetlerine katılan 20 kişinin görüşmelerinden elde edilen veriler ışığında, bu faaliyetlerin şehrin turizmine olan etkisi ve katılımcıların yaşam doyumlarına katkısı nitel bir analizle değerlendirilmiştir. Bu araştırma, Gümüşhane’de off-road faaliyetlerinin turizm ve yaşam doyumuna olan etkisini inceleyen ilk çalışmalardan biridir. Araştırmadan elde edilen bulgular, Gümüşhane’nin off-road turizmi potansiyelinin geliştirilmesi ve off-road faaliyetlerinin katılımcıların yaşam doyumuna katkısının artırılması için önemli bir kaynak sağlayabilir.

Off-road faaliyetleri, Gümüşhane’ye yeni turistler çekerek şehrin turizmine önemli bir katkı sağlayabilir. Bu turistler, konaklama, yeme-içme, alışveriş ve ulaşım gibi sektörlerde harcama yaparak yerel ekonomiyi canlandırabilirler. Ayrıca, off-road etkinlikleri Gümüşhane’nin doğal güzelliklerinin ve turistik potansiyelinin tanıtımına da katkıda bulunabilir. Ayrıca Off-road faaliyetleri, katılımcıların yaşam doyumlarına birçok açıdan katkıda bulunmaktadır. Bu faaliyetler, adrenalin ve heyecan arayanlar için ideal bir ortam sunarken, doğayla iç içe olma ve yeni keşifler yapma imkanı da sağlar. Off-road, katılımcıların problem çözme, özgüven ve takım çalışması gibi becerilerini geliştirmelerine de yardımcı olmaktadır.

Çalışmada öncelikle demografik bilgiler değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamındaki katılımcıların tümü erkektir. Bu durumun sosyo-kültürel faktörler, ekonomik faktörler ve güvenlik endişeleri gibi birkaç olası nedenin varlığı olarak değerlendirilmiştir. Nitekim Gümüşhane’de off-road faaliyetleri, geleneksel olarak erkeklerle özdeşleştirilen bir alan olduğu düşünülebilir. Bu durum, kadınların bu faaliyetlere katılımını engelleyebilir. Gümüşhane’de off-road faaliyetlerine kadın katılımını artırmak için farkındalık çalışmaları, teşvikler, eğitim ve kurslar ile kadınlara özel off-road grupları gibi girişimlerde bulunulabilir.

Çalışma kapsamında katılımcıların yaş ortalaması Gümüşhane’de off-road faaliyetlerinin genellikle yetişkin ve orta yaşlı bireyler tarafından tercih edilen bir spor olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Ayrıca Katılımcıların büyük bir kısmı esnaflardan oluşmaktadır. Bu durum, Gümüşhane’de off-road faaliyetlerinin genellikle kendi işini yapan veya mavi yakalı çalışanlar tarafından tercih edilen bir

spor olduğunu göstermektedir. Katılımcıların meslek dağılımı ise Gümüşhane'deki off-road kültürünün ve bu faaliyetlere katılımın sosyo-ekonomik profilini yansıtmaktadır. Çalışmada katılımcıların büyük bir kısmı üniversite mezunudur. Bu durum, Gümüşhane'de off-road faaliyetlerinin genellikle eğitim seviyesi yüksek kişiler tarafından tercih edilen bir spor olduğu sonucuna varılabilir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, off-road faaliyetlerinin Gümüşhane'nin turizmi ve yerel ekonomisi için önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Bu potansiyelin değerlendirilmesi için gerekli adımlar atılması halinde, off-road turizmi Gümüşhane'ye önemli bir katkı sağlayabilir. Ayrıca, off-road faaliyetlerinin katılımcıların yaşam doyumlarına da birçok açıdan katkıda bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle, off-road faaliyetlerinin teşvik edilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Off-road faaliyetlerinin katılımcıların yaşamındaki önemi detaylı bir biçimde incelenmiştir. Bulgular, bu faaliyetlerin katılımcıların stres ve monotonluktan kurtulmalarına, heyecan ve macera yaşamalarına, sosyalleşmelerine, kişisel gelişimlerine ve doğayla bağlarını güçlendirmelerine katkı sağladığını göstermektedir. Dolayısıyla off-road faaliyetlerinin katılımcıların yaşam doyumları ve ruh halleri üzerinde olumlu etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca çalışma, off-road turizminin Gümüşhane ekonomisi ve turizmine sağlayabileceği katkıları da değerlendirmiştir. Yeni ziyaretçilerin çekilmesi, tanıtımın artırılması ve yerel istihdam yaratılmasının söz konusu olabileceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla off-road turizminin potansiyelinin daha etkin kullanılabilmesi önerilmiştir. Nihai olarak off-road faaliyetlerinin hem bireyler hem de şehir açısından önemli bir yere sahip olduğu, bu alanda gelişime ihtiyaç duyulduğu analiz edilmiştir. Çalışma bulguları, önerileri ile ışığında konunun daha detaylı araştırılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Araştırmanın örneklemini Gümüşhane'de off-road faaliyetlerine katılan 20 kişi ile sınırlıdır. Bu nedenle, araştırmadan elde edilen bulgular genellenebilirlik açısından sınırlı olabilir.

Gelecekteki araştırmalarda, Gümüşhane'de off-road turizminin ekonomik etkisinin daha kapsamlı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Ayrıca, off-road faaliyetlerinin farklı gruplar üzerindeki etkisinin araştırılması da faydalı olacaktır.

Gümüşhane, off-road faaliyetleri için ideal bir coğrafi yapıya sahiptir. Off-road turizmi, Gümüşhane'ye yeni turistler çekerek şehrin turizmine ve yerel ekonomisine önemli bir katkı sağlayabilir. Ayrıca, off-road faaliyetleri katılımcıların yaşam doyumlarına da birçok açıdan katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, off-road faaliyetlerinin teşvik edilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Gümüşhane'nin off-road turizmi potansiyelinin daha etkin bir şekilde kullanılabilmesi için altyapı yatırımları, tanıtım ve reklam, işbirlikleri gibi bazı öneriler dikkate alınabilir. Bu doğrultuda ilk olarak off-road parkurları geliştirilmeli ve işaretlenmeli, gerekli altyapı çalışmaları yapılmalıdır. Ayrıca konaklama ve yeme-içme tesislerinin off-road turistlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Araç kurtarma ve tamir gibi acil durumlar için gerekli altyapı ve ekipman hazır bulundurulmalıdır. Tanıtım ve reklam açısından Gümüşhane'nin off-road turizmi için ideal bir destinasyon olduğu ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtılmalıdır. Farklı zorluk seviyelerinde off-road parkurları ve rotaları hazırlanmalı ve tanıtım materyalleri (broşür, web sitesi, video vb.) hazırlanmalıdır. Off-road festivalleri ve yarışmalar düzenlenerek şehrin tanıtımı ve turist çekimi için etkinlikler yapılmalıdır.

Tüm bunların yanı sıra kamu kurumları, yerel yönetimler, özel sektör ve off-road kulüpleri arasında işbirlikleri geliştirilmelidir. Off-road turizminin Gümüşhane'ye sağlayacağı katkılar hakkında yerel halka bilgi verilmeli ve bu konuda bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır. Türkiye'deki diğer off-road destinasyonları ile işbirliği yapılarak Gümüşhane'nin off-road turizmi potansiyeli daha geniş kitlelere duyurulmalıdır.

Off-road sürücülerini için eğitim programları düzenlenmesi, off-road rotalarının çevreye duyarlı bir şekilde geliştirilmesi, yerel halka off-road turizminin faydaları hakkında bilgi verilmesi ve off-road faaliyetlerinin yerel ekonomiye katkısının artırılması Gümüşhane için önemli bir gerekliliktir. Bu önerilerin hayata geçirilmesi ile Gümüşhane ilinin off-road turizmi potansiyelinin daha etkin bir şekilde kullanılabileceği ve şehrin turizm gelirlerinde önemli bir artış sağlanabileceği düşünülmektedir.

Gümüşhane'nin off-road turizmi potansiyelini daha etkin bir şekilde kullanabilmek için diğer şehirlerde off-road faaliyetleri yapanlara yönelik tanıtım çalışmaları yapılması ve onları Gümüşhane'ye çekmek için teşvikler sunulması da faydalı olacaktır. Bunun için off-road kulüpleri ile işbirliği yapılarak Gümüşhane'de off-road turları ve yarışmalar düzenlenebilir. Ayrıca, sosyal medya ve diğer online platformlar aracılığıyla Gümüşhane'nin off-road rotaları ve parkurları tanıtılabilir. Gümüşhane'nin off-road turizmi potansiyelinin geliştirilmesi için gerekli adımlar atılması halinde, şehir önemli bir turizm destinasyonu haline gelebilir ve bu sayede şehrin ekonomisi ve tanıtımı önemli ölçüde artabilir.

Off-road faaliyetleri, Gümüşhane ilinin turizm potansiyeline olumlu katkılar sağlayabileceği yukarıda detaylıca izah edilmiştir. Ancak bu faaliyetlerin sürdürülebilir bir şekilde yürütülmesi büyük önem taşımaktadır. Aksi takdirde, doğal çevreye zarar verebilir ve uzun vadede turizm potansiyelini olumsuz etkileyebilir. Off-road faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak için, kontrollü ve düzenli bir şekilde yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda, off-road parkurları ve rotalarının çevreye duyarlı bir şekilde planlanması, işaretlenmesi ve düzenli olarak bakımının yapılması önem arz etmektedir. Aynı zamanda, off-road faaliyetleri sırasında doğal bitki örtüsü ve hayvan yaşamına zarar vermemek için gerekli önlemler alınmalıdır.

Sürdürülebilirlik açısından, off-road faaliyetlerinin düzenlenmesinde yerel yönetimler, off-road kulüpleri ve çevreci kuruluşlar arasında işbirliği yapılması faydalı olacaktır. Bu şekilde, off-road faaliyetlerinin kontrollü bir şekilde yürütülmesi ve doğal çevreye verilen zararın en aza indirilmesi sağlanabilir. Ayrıca, off-road sürücülerine yönelik eğitim programları düzenlenerek, onların doğal çevreye saygılı bir şekilde hareket etmeleri teşvik edilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, A., Yalçın, Y., Koçoğlu, C. M. (2021). Rekreatif aktivitelere tüketiciyi motive eden faktörlerin yaşam doyumu üzerine etkisi: turistik bir ürün olarak offroad örneği, *Tourism Academic Journal*, 8(1), 97-114.
- Acharya, A. S., Prakash, A., Saxena, P., & Nigam, A. (2013). Sampling: Why and how of it. *Indian Journal of Medical Specialties*, 4(2), 330-333.
- Adventure Tourism Market Report (2010). The George Washington University School of Business, The Adventure Travel Trade Association, and Xola Consulting.
- Akbar, M. D. (2017). Risk as a motivation for adventure tourist. *Asean Journal on Hospitality and Tourism*. 15(1), 48-61.
- Akgül, G. (2022). *The effect of personality characteristics on behaviors regarding adventure tourism: The case of Cappadocia hot air balloon*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Aktaş, S. ve Tutar, H., (2016). Gümüşhane tarihi, Nazır, B. Kemal, S. (Ed.), *Gümüşhane tarihi bibliyografyası ve değerlendirilmesi*, Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.
- Akyürek, S. ve Zeybek, H. İ. (2018). Gümüşhane ilinin gastronomi turizmi açısından değerlendirilmesi. *Social Sciences Studies Journal*, 4(15), 869-882.
- Albayrak, A. Y. (2018). Gümüşhane ilinde spor turizminin değerlendirilmesi ve spor turizmi ürünleri, *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(23), 1152-1162.
- Anderssen, J. (2016). What is a health worker? How spa therapists in a Norwegian health hotel understand their work. *Anthropology & Medicine*, 23(1), 30-41.
- Asan, H. (2020). *Macera turizmi çalışanlarının mesleki kişilikleri çerçevesinde gösterdikleri duygusal emeğin iş tatminine etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

- ATDI, (2018) *Adventure tourism development index*, Adventure Travel Trade Association, International Institute of Tourism Studies, George Washington University, USA.
- Aydın, O. (2012). Türkiye’de alternatif bir turizm; sağlık turizmi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 91-96.
- Barutçugil, İ. (1989). *Turizm işletmeciliği*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Başaran, E. (2022). *Gümüşhane üniversitesi'nin gümüşhane'nin nüfus ve yerleşme yapısına etkileri*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Baxter, P. ve Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. *The qualitative report*, 13(4), 544-559.
- Beckman, E., Whaley, J. E. ve Kim, Y. K. (2017). Motivations and experiences of whitewater rafting tourists on the Ocoee River, USA. *International Journal of Tourism Research*, (19), 257-267.
- Binay, A. (2022). *Tarihsel süreç içerisinde Gümüşhane krom vadisi ve çevresinin turizm olanakları açısından değerlendirilmesi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Avrasya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Bingöl, S. ve Kozak, M. A. (2020). Türkiye’de macera turisti tipolojisi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 909-926.
- Bodur, H. (2022). *Yeşil yol projesi ve ekoturizm: Giresun örneği*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kapadokya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Nevşehir.
- Bucak, T. ve Aracı, Ü. E. (2013). Türkiye’de gastronomi turizmi üzerine genel bir değerlendirme. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(30), 203-216.
- Buckley, R. (2004). *Environmental Impacts of Motorized Off-highway Vehicles. Environmental Impacts of Ecotourism*. USA: Cabi.
- Çakır, O. ve Evren, S. (2013). Tarihsel süreç içinde turizm paradigması, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 7-22.

- Çalık, İ., Kaya, F., Akdu, U., Sezerel, H., Aras, G. ve Köstepen, A. (2013). *Gümüşhane ili turizm potansiyeli*. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.
- Çetinkaya, G. (2014). Bir macera turizmi etkinliği olarak kaya tırmanış sporu ve Antalya Geyikbayırı'nın potansiyeli, *Doğu Coğrafya Dergisi*. (3)1, 83-100.
- Çorbacı, M. (2022). *Macera turizminin seyahat niyetine etkisinde sosyal medya pazarlaması ve gelişmeleri kaçırma korkusunun aracılık rolü*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- De Marrais, K. B. ve Lapan, S. D. (2003). Qualitative interview studies: Learning through experience. *In Foundations for research* (s. 67-84). Routledge.
- Demiray, H. (2022). *Macera turizmi katılımcılarının motivasyon ve memnuniyetleri: Rafting örneği*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Doğanay, S. (2001). *Gümüşhane şehir coğrafyası*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Fidan, S. M., Öz, M. ve Adanur, H. (2015). Gümüşhane ilinde bulunan korunan alanların rekreasyonel kullanımı ve turizm potansiyeli, *Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi Bildiri Kitabı*, Gümüşhane, 337-345.
- Fossey, E., Harvey, C., McDermott, F., & Davidson, L. (2002). Understanding and evaluating qualitative research. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 36(6), 717-732.
- Garda, B. (2010). *Macera turizm pazarlaması: Antalya yöresine gelen turistlerin macera turizmine yönelik eğilimleri üzerine bir araştırma*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Garda, B. (2011). Macera turizmi pazarına genel bir bakış. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14(1-2), 189-200.
- Garda, B. (2014). *Macera turizmi pazarlaması*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Giddy, J. K. (2018). A profile of commercial adventure tourism participants in South Africa. *Anatolia*, 29(2), 40-51.

- Guliyev S. M. ve Nuriyeva K. (2017). Adventure tourism marketing: a research on the tourists behaviours regarding to adventure tourism in Azerbaijan. *International Journal Of Business And Management Studies*. 9(1), 64-79.
- Güdük, T. (2019). *Mersin ilinin spor turizmi potansiyelinin swot analizi yöntemiyle incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Gülcan, B. (2004). Macera turizminin kapsamı ve macera turizminde kaza riski. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 18-38.
- Güreş, N. ve Akgül, V. (2010). Niş (niche) pazarlama ve hatay turizmine yönelik niş pazarlama stratejilerinin belirlenmesi, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 298-309.
- Gyimothy, S. ve Mykletun, R. J. (2004). Play In Adventure Tourism: The case of Arctic Trekking. *Annals of Tourism Research*, 31(4), 855-878.
- Hançer, Ş. G. (2016). *Bölgesel kalkınma açısından yerel halkın turizme bakış açısı Diyarbakır örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Hay, I. (2000). *Qualitative research methods in human geography*. UK: Oxford University Press.
- Hussein, A. T. ve Saç, F. (2008). *Genel turizm: gelişimi, geleceği*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- İnce, C. (2016). *Turizmi geliştiren faktörler ve geleceğe yönelik eğilimler (Genel Turizm)*, Editör: Zeynep Aslan, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Joy, T. ve Antony, J. K. (2019). Motivation for adventure tourism through off-roading –a study in the hill areas of Kerala, India, *Atna Journal of Tourism Studies*, 14(2), 51-70.
- Kaba, İ. C. (2016). *Türkiye’de ticari rekreasyon faaliyeti olarak macera turizminin gelişim potansiyeli hakkında sektör yöneticilerinin algılarının değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Kahyaoglu, N., Güvendi, E., Karahan, S. ve Ertuğrul, M. H. (2019). Gümüşhane ilinin ekoturizm potansiyeli açısından değerlendirilmesi, *III. Uluslararası Akdeniz Orman ve evre Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 451-456.
- Kale, E. (2016). *Turizm kavramı ve kapsamı* (Genel Turizm), Editör: Z. Aslan, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Karpuz, M. (2017). *Macera turizm faaliyetlerine katılan turistlerin memnuniyetinin tekrar ziyaret etme niyetiyle ilişkisi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Korkmaz, M. ve Karakurt, E. (2014). Kelkit (Gümüşhane) aktarlarında satılan tıbbi bitkiler, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 18(3), 60-80.
- Kozak, N., Kozak, M.A. ve Kozak, M. (2014). *Genel turizm ilkeler ve kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kurtzman, J. (2005). Sports tourism categories. *Journal of Sport Tourism*, 10(1), 15-20.
- Küçükkömürler, S., şırvan, N. B., Sezgin, A. C. (2018). Dünyada ve Türkiye’de gastronomi turizmi. *Uluslararası Turizm Ekonomi ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 2(2), 78-85.
- Kvlseth, T. O. (1989). Note on Cohen's kappa. *Psychological reports*, 65(1), 223-226.
- Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *biometrics*, 159-174.
- Ltter, M. J., Geldenhuys, S. ve Potgieter, M. (2014). Adventure tourists in Pretoria, South Africa: a demographic profile. *African Journal Of Hospitality, Tourism and Leisure*. 3(1) 1-10.
- Majid, M. A. A., Othman, M., Mohamad, S. F., Lim, S. A. H., & Yusof, A. (2017). Piloting for interviews in qualitative research: Operationalization and lessons learnt. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(4), 1073-1080.
- Marshall, M. N. (1996). Sampling for qualitative research. *Family Practice*, 13(6), 522-526.
- Muradov, S. (2006). *Turizmin kentleşme sresine etkileri: Alanya rneği*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öktem, E. (2022). Gümüşhane ilinin kültürel turizm potansiyeli. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, (12), 271-292.

- Öner, S. (2022). *TRT repertuarındaki Gümüşhane türkülerinin makam, usûl, ritmik ve edebi yönden incelenmesi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu
- Öney, H. (2013). *Gastronomi turizmi*, (Alternatif Turizm), Editör: S. Bahçe, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özdemir, C. ve Sarı, Y. (2020). Gelişmekte olan ülkelerde seyahat ve yeni orta sınıf üzerine bir değerlendirme, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(2), s. 1592-1607.
- Özşahin, E. (2015) Hatay ilinde macera turizmi potansiyelinin coğrafi yaklaşımla incelenmesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 2(1), 749-772.
- Öztürk, A. (2013). *Kıyı yerleşimlerinde ikinci konutun kentsel yaşam kalitesine etkileri Ayvalık örnekleme*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, Y. ve Yazıcıoğlu, İ. (2002) Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 183-195.
- Pace, D. S. (2021). Probability and non-probability sampling-an entry point for undergraduate researchers. *International Journal of Quantitative and Qualitative Research Methods*, 9(2), 1-15.
- Pehlivan, R. (2008). *Lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin sektör ile ilgili tutumlarının mezuniyet sonrası kariyer seçimine etkisi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Pigeassou, C. (2004). Contribution to the definition of sport tourism. *Journal of Sport & Tourism*, 9(3), 287-289.
- Pir, B. (2020). *Gümüşhane ili Kelkit havzası ilçelerinin gastronomi turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Gümüşhane.

- Polat, A. (2022). Nitel araştırmalarda yarı-yapılandırılmış görüşme soruları: Soru form ve türleri, nitelikler ve sıralama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22( zel Sayı 2), 161-182.
- Pomfret, G. (2006). Mountaineering adventure tourists: a conceptual framework for research. *Tourism Management*. 27(1), 113-123.
- Qu, S. Q., Dumay, J. (2011). The qualitative research interview. *Qualitative research in accounting & management*, 8(3), 238-264.
- Seidman, I. (2006). *Interviewing as qualitative research: A guide for researchers in education and the social sciences*. Teachers college press.
- Sevinç, F. ve Duran, E. (2019). Alternatif turizm türü olarak off-road faaliyetlerinin katılımcıların yaşamlarındaki yeri:  anakkale  rneği, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(18), 1-16.
- Silberman, J. ve Andereck, K. L. (2006). The economic value of off-highway vehicle recreation. *Journal of Leisure Research*, (18)1, 208-223.
- Soysal, A. (2017). Sağlık turizmi: tehdit ve fırsatlar bağlamında Türkiye açısından bir durum değerlendirmesi, *Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 169-187.
- Sung, H. H. (2004). Classification of adventure travelers: behavior, desicion making and target markets. *Journal of Travel Research*, 42(1), 343-356.
- Swarbrooke, J., Beard, C., Leckie, S., Pomfret, G. (2003). *Adventure tourism: the new frontier*. USA: Elsiver Science Ltd.
- şahin, S. ve Meriç, S. (2020). *Gelecek turizm trendleri*, Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Tiryaki, F. (2021). *Tarihi  arşı ve hanların alışveriş turizmine etkisi: Bursa ili  rneği*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tozlu, S. (2016). Gümüşhane tarihi, Nazır, B. Kemal, S. (Ed.), *Gümüşhane Adı Hakkında*, Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.
- Türk, E. (2020). *Turistlerin macera turizmi motivasyonları, memnuniyetleri ve bölgeyi tekrar ziyaret niyetleri: Kapadokya destinasyonunda bir araştırma*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

- Türk, E. ve Özdemir, E. (2020). Turistlerin macera turizmi motivasyonları, memnuniyetleri ve bölgeyi tekrar ziyaret niyetleri: Kapadokya destinasyonunda bir araştırma, *Seyahat Ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 18(2), 351-375.
- UNWTO (2023). www.unwto.org/glossary-tourism-terms Erişim Tarihi:12.11.2023.
- Usta, Ö. (2014). *Turizm genel ve yapısal yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ünver, M. ve Akbulut, G. (2013). Gümüşhane ilinin ekonomik yapısı. *Gümüşhane İli Swot Analizi*, Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.
- Vasileiou, K., Barnett, J., Thorpe, S. ve Young, T. (2018). Characterising and justifying sample size sufficiency in interview-based studies: systematic analysis of qualitative health research over a 15-year period. *BMC medical research methodology*, 18, 1-18.
- Williams, P. ve Soutar, G. (2005). Close to “edge”: critical issues for adventure tourism operators. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 10(3), 247-261.
- Yalçın, B. (2015). Turistik ürünlerin pazarlanması: Innsbruck ve Gümüşhane şehirlerinin karşılaştırmalı bir analizi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 6(14), 12-24.
- Yasun, E. (2022). *Muş'ta spor turizminin gelişmesine yönelik stratejilerin belirlenmesi*, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muş.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüce, A. ve Yaleze, H. D. (2018). Türkiye’de cittaslow (yavaş şehir) hareketi ve bir öneri: Gümüşhane merkez ilçesi, *The Journal of International Scientific Researches*, 3(4), 158-180.
- Yüncü, H. R. (2010). *Sürdürülebilir turizm açısından gastronomi turizmi ve Perşembe yaylası*, Eskişehir: Aybastı-Kabataş Kurultayı Yayınları.
- Zaman, M. ve Doğanay, S. (2011). Şehir coğrafyası açısından bir inceleme: Gümüşhane. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 6(3), 245-285.